

TESTAMENT PRYWATNY I NAGŁY

PODŁUG NIEMIECKIEGO KODEKSU CYWILNEGO.

PODRĘCZNIK

do rozporządzeń ostatniej woli dla każdego, a w szczególności
dla przełożonych gmin i obszarów dworskich.

Napisał

J. Marcus,

radca sądu okręgowego w Tylży.

Z niemieckiego przełożył oraz kilku uwagami i słowniczkiem polsko-niemieckim

opatrzył

Dr. Witold Celichowski.

BYTOM G.-Ś.

Nakładem i drukiem »Katolika«, spółki wyd. z ogr. odp.

1900

EX-LIBRIS

WOJEWÓDZKIEJ

I MIEJSKIEJ

BIBLIOTEKI

PUBLICZNEJ

IM. EMANUEŁA SINDŁKI

W OPOLU

TESTAMENT PRYWATNY I NAGŁY

PODŁUG NIEMIECKIEGO KODEKSU CYWILNEGO.

PODRĘCZNIK

do rozporządzeń ostatniej woli dla każdego, a w szczególności
dla przełożonych gmin i obszarów dworskich.

Napisał

J. Marcus,

radca sądu okręgowego w Tylży.

Z niemieckiego przełożył oraz kilku uwagami i słowniczkiem polsko-niemieckim

opatrzył

Dr. Witold Celichowski.

Księgarnia Stanisław
BYTOM G.-Ś.

Nakładem i drukiem »Katolika«, spółki wyd. z ogr. odp.

1900.

*St. Jedrzejak
Lecznica.*

9306 S

344.64

„Zbiory Śląskie”

ALC K 198 76 1st.

Słowo wstępne Autora.

Podług Kodeksu Cywilnego z dnia 18. sierpnia 1896 roku, który w obrębie Rzeszy Niemieckiej zacznie obowiązywać z dniem 1. stycznia r. 1900, będzie każdy obywatel państwa niemieckiego — mężczyzna czy kobieta — miał prawo do oświadczenia swej ostatniej woli dokumentem własnoręcznie oraz bez współudziału jakiegokolwiek urzędnika sporządzonym.

Podług tegoż Kodeksu można będzie także w nagłych przypadkach sporządzać testament przed przełożonym gminy lub obszaru dworskiego.

Książka niniejsza ma pouczać w pierwszym rzędzie osoby z prawem nieobeznane co do sposobu sporządzania takich testamentów prywatnych oraz nagłych; być może, iż w obec nowości i zażyłości przedmiotu stanie się także pożądaną dla prawników zawodowych.

Poleca się koniecznie, aby przy używaniu książki niniejszej brać także do ręki ustawę samą; z tego powodu podane są często, a w szczególności przy przykładach w siódmym rozdziale odnośne miejsca ustawy.

Tylża, w kwietniu 1899 r.

AUTOR.

Kilka uwag wstępnych, dotyczących przekładu.

Aby uprzystępnić dobrodziejstwa nowego Kodeksu Cywilnego ludności polskiej, albo wcale albo tylko niedostatecznie władającej językiem niemieckim, i aby przez spopularyzowanie jego przepisów przyczynić się do prawniczego samowyszktałenia jak najszerzych warstw społeczeństwa, podjąłem się przekładu niniejszego podręcznika.

W zamiarze tym utwierdziło mnie przekonanie, że książka ta ze względu tak na swą naukową podstawę jak na swą praktyczność i jasność wykładu zasługuje na jak najszerze rozpowszechnienie. Oczywiście tego dowodem, że dotychczas już król. rejencje w Poznaniu, Bydgoszczy i Hildesheimie, oraz ministerjum książęce w Gera książkę tę władzom podwładnym, a w szczególności lantratom i przełożonym gmin poleciły.

Co do podanych przykładów nadmienić wypada, iż 4 z nich, — a mianowicie 2, 13, 14 i 17 — podajemy tylko po niemiecku, a to dla tego, iż zawierają podania do władz i z tego powodu winny być zawsze w niemieckim piśmianym języku. Ich przedruk polski nie miałby zatem żadnego celu, a mógłby nawet stać się wprost

szkodliwym, budząc mniemanie, iż tego rodzaju podania można równie dobrze w polskim pisać języku. — Także tylko w niemieckim języku podajemy przykład 16, zawierający protokół zamknięcia publicznego testamentu. Protokół ten powinien, o ile tylko urzędnik sporządzający go dostatecznie włada językiem niemieckim, być spisany w tymże języku, ponieważ to jest język urzędowy. Podobny bardzo przykład 19 podany został w języku polskim, ponieważ istnieje — aczkolwiek oddalona — możliwość, iż tego rodzaju protokół — dla nieznamomości języka niemieckiego, — będzie musiał zostać mimo to spisany po polsku.

Testamenta, których przykłady są podane pod literą I. 1—12, mogą być zawsze i wszystkie bez wyjątku spisane po polsku; natomiast pod lit. II i III podane, z wyjątkiem przykładu 23a, zawsze powinny być spisane po niemiecku. Z tego powodu podajemy przykład 15 (patrz przykład 23a) i 20 po polsku i po niemiecku. O ile więc przykłady 15, 18, 20 do 26 miałyby być spisane po polsku, trzeba je stosownie zmienić, a mianowicie zastosować do formalności w przykładzie 23a podanych.

Każdy z tych testamentów, podany dosłownie po polsku, byłby nieważny.

W ogóle przy sporządzaniu testamentów i odnośnych protokołów na przepisy prawne co do języka i wszelkich formalności baczna należy zwracać uwagę i ściśle ich przestrzegać: zaniedbanie ich pociąga bowiem za sobą unieważnienie testamentu.

Aby wreszcie ułatwić tłumaczenie tych przykładów, które podane są tylko po polsku, a winny zostać w rzeczywistości spisane po niemiecku, zestawilem krótki słowniczek polsko-niemiecki zachodzących wyrazów ściśle prawniczych.

Nadmienić na koniec wypada, iż książka niniejsza wyszła już także w Tylży w przekładzie litewskim.

Poznań, w październiku 1899 r.

Dr. Witold Celichowski.

SPIS RZECZY.

Strona

Rozdział pierwszy.

I—3

Pojęcie testamentu. Czynności prawne na przypadek śmierci i pomiędzy żyjącymi. Pojęcie spadku.

Rozdział drugi.

4—26

Cel testamentu. I. Prawne następstwo dziedziczenia: 1. krewnych; wyrównanie. 2. przy życiu pozostałego małżonka; prawo majątkowe małżeńskie. 3. Skarb państwowy; nabycie i odrzucenie spadku. II. Rozporządzenia ostatniej woli bez zmiany prawnego następstwa dziedziczenia: 1. wyłączenie urzędowego spisania majątku. 2. nakaz ustanowienia i mianowanie pomocnika. 3. mianowanie opiekuna głównego i przeciwnego; opiekun wolny. 4. ustanowienie rady familijnej. 5. zrobienie darowizny na przypadek śmierci majątkiem zastrzeżonym i wolnym.

Rozdział trzeci.

27—48

1. Treść testamentu. 2. Część obowiązkowa; wydziedziczenie. 3 a) Mianowanie dziedzica. b) Mianowanie dziedzica-następcy. c) Zapis. d) Nakaz. e) Wykonawca testamentu. f) Zapis prawny. 4. Zapisy na korzyść osób prawniczych.

Rozdział czwarty.

49—50

Zdolność do testowania.

Rozdział piąty.

51—69

Forma testamentu. I. T. we formie zwy-
czajnej: 1. t. prywatny. 2. t. przed sędzią lub
notariuszem. II. T. we formie nadzwyczajnej;
t. nagły.

Rozdział szósty.

70—78

Uchylenie i odwołanie testamentu.
Otwarcie testamentu.

Rozdział siódmy.

79—128

Przykłady: I. Testamenta prywatne zwy-
czajne. II. Testamenta we formie nadzwyczaj-
nej; t. nagłe. III. Testamenta publiczne zwy-
czajne.

Dodatek:

129—131

Słowniczek polsko-niemiecki zachodzą-
cych wyrazów ściśle prawniczych.

Skorowidz

132—136

alfabetyczny oraz paragrafów K. C.

Objaśnienie skrótów.

- K. C. = Kodeks Cywilny z dnia 18. sierpnia 1896 r.
U. S. N. = Ustawa dotycząca sądownictwa niespornego
z dnia 17. maja 1898 r.
O. U. K. = pruska ogólna ustawa krajowa (A. L. R.).
Ust. zapr. = ustawa zaprowadzająca z dnia 18. sierpnia
1896 r.
n. p. = na przykład.
pkl. = przykłady (zawarte w rozdziale siódmym).
§§ = paragrafy podane bez żadnego dodatku ozna-
czają paragrafy K. C.
art. = artykuły podane bez żadnego dodatku ozna-
czają artykuły ust. zapr.
uw. = uwaga.

ROZDZIAŁ I.

Pojęcie testamentu. Czynności prawne na przypadek śmierci. Pojęcie spadku.

Wyrażenie »testament« pochodzi z łacińskiego; testamentum wywodzi się od testis — świadek, testatio — oświadczenie w obec świadków; od wieków już wyrażenie to u nas się utarło i jest powszechnie znanem.

W mowie Kodeksu Cywilnego oznacza testament:

jednostronne rozporządzenie na przypadek śmierci (§ 1937).

Rozporządzenie znaczy tutaj tyle co czynność prawna. Rozumie się przez nie prywatne oświadczenie woli skierowane ku wywołaniu prawnego skutku.

Jeżeli czynność prawna ma za cel uregulowanie stosunków prawnych danej osoby po jej śmierci, natenczas nazywamy ją czynnością prawną na przypadek śmierci; wszystkie inne oświadczenia woli skierowane ku wywołaniu jakiego prawnego skutku (n. p. kupno, dzierzwę, wypowiedzenie, darowiznę) nazywamy czynnościami między żyjącymi.

Testament jest zaś dla tego jednostronną czynnością prawną na przypadek śmierci, ponieważ przychodzi do skutku już przez samo (jednostronne) oświadczenie woli rozporządzającego. Jeżeli zaś przy czynności prawnej na przypadek śmierci potrzebnem jest do wywołania zamierzonego skutku połączenie się oświadczeń woli kilku osób, natenczas mamy przed sobą nie testament, lecz stósownie do treści danych oświadczeń albo umowę spadkową albo zrzeczenie się spadku. (§§ 2274 do 2302 i 2346 do 2352).

Umowa spadkowa jest to umowa kilku osób, mocą której jeden z umawiających się drugiemu lub też jakiej osobie trzeciej przyrzeka świadczenie jakie na przypadek śmierci. Umowę taką można zawrzeć li tylko przed sędzią okręgowym lub notariuszem; zobowiązuje ona umawiających się co do ich rozporządzeń na przypadek śmierci: jest więc w zasadzie nieodwoalną. Testament natomiast jest odwoalnym aż do śmierci rozporządzającego.

W jakiej formie testament ustanowić można, o tem obszernie mówić będziemy później.

Testament nazywamy także rozporządzeniem ostatniej woli, ponieważ zawiera ostatnią wolę rozporządzającego, o ile tenże nie odwołał go przed śmiercią.

W mowie K. C. nazywa się spadkodawcą, — dawniej mówiło się o mężczyznach: testator, o kobietach: testatorka, — kto sporządza, odwołuje lub znosi testament, jako i ten, o którego spadek chodzi.

Wyrażenie »spadkodawca« obejmuje każdą osobę bez względu na to, czy jest rodzaju męskiego czy żeńskiego. To samo dotyczy wyrażen jak: dziedzic, (spadkobierca), zapisobierca, (legatarjusz), obdarzony, opiekun, doradca prawny, kurator i t. p.

Wogóle mają według K. C. osoby obojga płci w zasadzie równe prawa i obowiązki; wyjątki z pod tej reguły mają miejsce jedynie w przypadkach przez prawo wyraźnie zastrzeżonych.

Przez pozostałość, spadek lub spuściznę rozumie się majątek spadkodawcy nie wyłączając jego zobowiązań, o ile takowe nie umarzają się z jego śmiercią, n. p. jeżeli spadkodawca jest zobowiązanym aż do swej śmierci utrzymywać kogoś, dajmy na to swoją zubożałą matkę.

Spuścizna czyli spadek istnieje w pojęciu nawet wtenczas, jeżeli długi spadkodawcy przenoszą wartość reszty jego mienia, a nawet wtenczas, jeżeli tylko długi pozostały, (spadek przedłużony, niedostateczny). Po odciągnięciu długów pozostającą spuściznę nazywamy czystym spadkiem.

Nie jest zadaniem niniejszej książki przedstawienie istoty umowy spadkowej: na to tylko zwrócić należy uwagę, że nawet umowa spadkowa nie ogranicza bynajmniej spadkodawcy w jego prawie rozporządzania swym majątkiem drogą czynności prawnych między żyjącymi.

ROZDZIAŁ II.

Cel rozporządzeń ostatniej woli. Prawne następstwo dziedziczenia.

Rozporządzenia ostatniej woli bez zmiany prawnego następstwa dziedziczenia.

Sporządzenie testamentu — testowanie — wtenczas tylko jest uzasadnionem, jeżeli spadkodawca chce

albo wydać rozporządzenia, jakie według prawa powstać mogą jedynie mocą rozporządzeń ostatniej woli,
albo też zmienić prawne następstwo dziedziczenia.

I.

Przepisy o prawnem następstwie dziedziczenia — dziedziczeniu beztestamentowem — dają odpowiedź na pytanie:

Co dzieje się mocą prawa z majątkiem zmarłego, który nie sporządził czynności na przypadek śmierci (testamentu lub umowy spadkowej)?

Nowy K. C. daje następujące przepisy dotyczące wszystkich wypadków śmierci, jakie zajdą 1. stycznia r. 1900 oraz później:

Ze śmiercią danej osoby przechodzi majątek tejże — spadek — jako całość na jedną lub kilka osób (§ 1922). Przy przejściu spadku na jedną tylko osobę mówi się o spadkobiercy, dziedzicu jedynym — dawniej uniwersalnym od uniuwersum: całość —; kilku spadkobierców nazywamy spółdziedzicami, część spółdziedzica udziałem spadkowym.

Przejście majątku jako całości oznacza, że na spadkobierców przechodzą nietylko prawa, jakie przysługiwały spadkodawcy, — z wyjątkiem jedynie tych, które z jego osobistością były nierozzerwalnie związane, n. p. władzy rodzicielskiej ojca nad dziećmi —, lecz także jego zobowiązania niekończące się ze śmiercią. Dziedzic staje się ogólnym następcą spadkodawcy.

Podług K. C. ma każdy spadkodawca jednego lub kilku dziedziców; »dziedzicem« może jednakowoż zostać tylko ten, kto w chwili otwarcia się spadku już żył, a więc kto przeżył spadkodawcę (§ 1923); kto za życia spadkodawcy już był poczęty, a zatem istniejący już płód żywota uważany jest za porodzony już przed otwarciem się spadku, może zatem także zostać dziedzicem, aczkolwiek w rzeczywistości narodzony został dopiero po śmierci spadkodawcy.

Kto w chwili otwarcia się spadku ani nie żył, ani nie był poczęty, może zostać »dziedzicem podstawionym«; o tem mowa będzie poniżej przy innej sposobności.

Prawnymi dziedzicami są:

I. krewni,

2. przy życiu pozostały małżonek spadkodawcy, i to albo równocześnie z krewnymi, albo z wykluczeniem tychże,
3. w braku powyższych prawnych dziedziców rząd (fiskus).

I.

Krewnymi są osoby złączone ze sobą przez wspólność krwi; jeżeli jedna osoba pochodzi od drugiej, n. p. ojciec i syn, babka i wnuczka, natenczas osoby te są ze sobą spokrewnione w prostej linii; osoby nie pochodzące jedna od drugiej, lecz pochodzące od tej samej trzeciej osoby, n. p. rodzeństwo, kuzyni, ciotka i siostrzeniec, są ze sobą spokrewnione w bocznej linii.

Stopień pokrewieństwa oblicza się według liczby pośredniczących rodzeń. Dziadek i wnuk są zatem spokrewnieni ze sobą w drugim stopniu linii prostej, rodzeństwo w drugim stopniu, stryj z bratankiem, wuj z siostrzeńcem w trzecim stopniu linii bocznej. (§ 1589).

Dziecko nieprawego łoża i jego ojciec nie są uważani za krewnych, pomiędzy nimi nie istnieje zatem prawne następstwo dziedziczenia; natomiast zajmuje dziecko nieprawego łoża w obec matki swej stanowisko dziecka ślubnego (§ 1705); jeżeli ojciec zaślubi matkę swego nieślubnego dziecka, natenczas dziecko to uzyskuje takie samo stanowisko prawne także wobec swego ojca i jego krewnych (§ 1719, legitymacja przez następujące małżeństwo).

Krewni pochodzący w prostej linii od spadkodawcy, a więc dzieci, wnuki i prawnuki, nazy-

wają się w mowie K. C. potomkami (descendantami).

Do krewnych nie należą powinowaci; spowinowaceni są krewni jednego małżonka z drugim małżonkiem. Krewni jednego małżonka nie są według K. C. spowinowaceni z krewnymi drugiego małżonka.

Linja oraz stopień powinowactwa zależy od linii oraz stopnia pokrewieństwa pośredniczącego; zaczem są rodzice jednego małżonka w pierwszym stopniu linii prostej, rodzeństwo jego w drugim stopniu linii bocznej spowinowaceni z drugim małżonkiem.

Powinowactwo trwa nadal nawet po rozwiązaniu małżeństwa, przez które powstało. (§ 1590).

Dla następstwa dziedziczenia pomiędzy krewnymi ustanawia prawo rzędy (§§ 1924 do 1929) — i powiada,

że krewny żaden dopóty do dziedziczenia nie jest powołanym, dopóki istnieje jaki krewny rzędu poprzedniego (§ 1930).

Prawnymi dziedzicami pierwszego rzędu są potomkowie spadkodawcy.

Potomek spadkodawcy żyjący w chwili otwarcia się spadku wyklucza od dziedzictwa wszystkich innych przez niego ze spadkodawcą spokrewnionych potomków.

W miejsce potomka jakiego w owej chwili już nie żyjącego wstępują potomkowie przez tegoż ze spadkodawcą spokrewnieni (dziedziczenie według szczepów).

Dzieci dziedziczą po równych częściach (§ 1924); n. p. owdowiały spadkodawca A. po-

zostawia po sobie dwoje dzieci B i C, oraz troje dzieci przed nim zmarłego syna D; B i C odziedziczają po $\frac{1}{3}$, zaś 3 dzieci syna D dzielą pomiędzy siebie trzecią trzecią na równe części, odziedziczają zatem po $\frac{1}{9}$ całości.

Prawnymi dziedzicami drugiego rzędu są rodzice spadkodawcy oraz ich potomkowie.

Jeżeli w chwili otwarcia się spadku żyją rodzice, natenczas dziedziczą sami po równych częściach.

Jeżeli w chwili otwarcia się spadku nie żyje już ojciec albo matka, natenczas wstępują w miejsce zmarłego tegoż potomkowie z zastosowaniem przepisów co do dziedziczenia w pierwszym rzędzie. W braku potomków dziedziczy pozostały przy życiu rodzic sam jeden (§ 1925).

Nie stanowi żadnej różnicy, czy majątek pochodzi ze strony ojca czy ze strony matki; rodzone rodzeństwo bierze udział w jednej, jak w drugiej połowie majątku, przyrodnie zawsze tylko w jednej albo w drugiej.

N. p. kawaler A pozostawia po sobie matkę B, ojca C, rodzeństwo swe E, F, G, pochodzące z małżeństwa pomiędzy B i C, oraz troje przyrodnich rodzeństwa z małżeństwa matki swej B ze zmarłym poprzednio Y.

Jeżeli B i C przeżyją swego syna A, natenczas odziedziczają po $\frac{1}{2}$; — jeżeli ojciec C umrze przed synem A, natenczas odziedziczają po A: matka B $\frac{1}{2}$ oraz jego rodzone rodzeństwo E, F, G, razem $\frac{1}{2}$, a więc po $\frac{1}{6}$; — jeżeli matka B umrze przed synem A, natenczas odziedziczają po nim: ojciec C $\frac{1}{2}$, oraz dzieci matki B, a więc

rodzone rodzeństwo zmarłego A, t. j. E, F, G i tegoż 3 przyrodnicich rodzeństwa, razem $\frac{1}{2}$, czyli każde po $\frac{1}{12}$; — jeżeli oboje rodzice B i C umrą przed synem A, natenczas odziedziczą po nim rodzeństwo E, F, G razem $\frac{1}{2}$, a więc każde po $\frac{1}{6}$, zaś drugą połowę wszystkich 6 rodzeństwa, czyli każde po $\frac{1}{12}$; a zatem odziedziczy z rodzeństwa E, F, G każde po $\frac{1}{6} + \frac{1}{12} = \frac{3}{12} = \frac{1}{4}$, zaś z 3 przyrodnicich rodzeństwa, jak już powiedziano, każde tylko po $\frac{1}{12}$. Jeżeli jedno z rodzeństwa umarło prędzej od brata A. wtenczas wstępują potomkowie w miejsce zmarłego, dzieląc przypadający na nich udział na równe części.

Prawnymi potomkami trzeciego rzędu są dziadostwo spadkodawcy oraz ich potomkowie.

Jeżeli w chwili otwarcia się spadku żyją dziadostwo, natenczas dziedziczą sami po równych częściach.

Jeżeli w chwili otwarcia się spadku nie żyje już ze strony ojca albo matki dziad albo babka, wtenczas wstępują w miejsce zmarłego tegoż potomkowie. W braku potomków przypada udział zmarłego drugiej części danej pary dziadów, a jeżeli ta także już nie żyje, jej potomkom.

O ile potomkowie wstępują w miejsce swych rodziców lub dziadów, o tyle mają zastosowanie przepisy co do dziedziczenia w pierwszym rzędzie (§ 1926).

N. p. kawaler A jest jedynym dzieckiem zmarłych przed nim rodziców; obie pary dziadów, B z żoną i C z żoną, są przy życiu; natenczas wszyscy 4 odziedziczają po równych częściach, a więc po $\frac{1}{4}$. Jeżeli babka B umarła

przed wnukiem A, a troje jej dzieci — wujowie lub ciotki spadkodawcy A — tegoż przeżyli, natenczas ciż odziedziczają w miejsce matki swej B po $\frac{1}{12}$; jeżeli zaś babka B zmarła bezpotomnie, wtenczas odziedzicza dziad B sam $\frac{1}{2}$ całości. — Jeżeli B wraz z żoną umarł prędzej od wnuka A, natenczas odziedzicza 3 dzieci małżonków B razem $\frac{1}{3}$, czyli każde z nich po $\frac{1}{6}$; jeżeli zaś i tych 3 dzieci zmarło wprzód bezpotomnie, natenczas odziedziczają dziadostwo C całość, a więc każde z nich po $\frac{1}{2}$; jeżeli i oni zmarli wprzód, natenczas dziedziczą ich potomkowie itd.

Kto w jednym z powyżej objaśnionych trzech rzędów należy do rozmaitych szczepów, otrzymuje w każdym z tych szczepów przypadający nań udział (§ 1927.)

N. p. owdowiały spadkodowca A miał 4 dzieci: B, C, D i E; D i E zmarły przed nim; jedyne tychże dzieci F i G ożeniwszy się po-marli także przed spadkodowcą, pozostawiając po sobie jedyne dziecko H; w chwili otwarcia się spadku były już tylko przy życiu dzieci spadkodowcy B i C oraz prawnuk H. B i C odziedziczą po $\frac{1}{4}$, zaś H $\frac{1}{2}$.

Osierociały kawaler A miał 3 rodzeństwa: B, C i D. C i D zmarli przed nim, pozostawiając: C troje dzieci E, F, G, zaś D jedynaka H. G i H zmarli jako małżonkowie pozostawiając: po sobie jedno dziecko I. Spadek po A podlega następującym działom: B otrzyma $\frac{1}{3}$, E i F jako dzieci zmarłego poprzednio brata C po $\frac{1}{9}$, I w miejsce matki swej G także $\frac{1}{9}$,

zaś w miejsce ojca swego H, jedyne go syna brata spadkodawcy D, $\frac{1}{3}$; a zatem otrzyma B $\frac{1}{3}$, E i G po $\frac{1}{9}$, I natomiast $\frac{4}{9}$ tj. $\frac{1}{9} + \frac{1}{3}$.

Prawnymi dziedzicami czwartego rzędu są pradziadostwo spadkodawcy oraz ich potomkowie.

Jeżeli w chwili otwarcia się spadku żyje chociażby jeden z pradziadów, natenczas wykluczeni są wszyscy potomkowie; kilku pradziadów dziedziczy zawsze po równych częściach, bez względu na to, czy należą do tej samej linii czy też do rozmaitych linii.

Jeżeli z pradziadów nikt już nie żyje, natenczas dziedziczy z pomiędzy ich potomków ten, który ze spadkobiercą jest spokrewniony w najbliższym stopniu; kilku w tym samym stopniu spokrewnionych dziedziczą po równych częściach (§ 1928).

Prawnymi dziedzicami piątego oraz dalszych rzędów są coraz dalsi przodkowie spadkodawcy oraz ich potomkowie; do tych rzędów mają zastosowanie przepisy dotyczące czwartego rzędu (§ 1929).

Prawo dzieli więc całe pokrewieństwo na »rzędy«, (rody, parentele); takie następstwo dziedziczenia nazywamy od łacińskiego słowa parens (t. j. ten, który nas rodzi) następstwem parenteli, po polsku następstwem rodów.

Pamiętać trzeba jeszcze o tem, że krewni dalszych rzędów wtenczas tylko dziedziczą, jeżeli niema ani jednego krewnego w rzędach poprzednich; wykluczają zatem n. p. potomkowie spad-

kodawcy tegoż rodziców, rodzeństwo wraz ze swem potomstwem dziada i t. d.

Przy następstwie dziedziczenia w rzędzie pierwszym, — lecz tylko w tym rzędzie, — zachodzi jeszcze w szczególności obowiązek konferowania czyli wyrównania. Według § 2050 są bowiem potomkowie, którym się jako prawnym dziedzicom otwiera spadek, zobowiązani przy działach podać celem wyrównania to, co dostali od spadkodawcy za życia jako wyposażenie, chyba że spadkodawca dając takowe rozporządził inaczej.

Zapomogi dawane jako dodatek do dochodów oraz wydatkiłożone na wykształcenie w jakim zawodzie winny być podane celem wyrównania tylko o tyle, o ile przechodzą miarę majątkowych stosunków spadkodawcy. Wszelkie inne datki między żyjącymi należy podać celem wyrównania tylko wtenczas, jeżeli spadkodawca dając je nakazał wyrównanie.

N. p. czysty spadek spadkodawcy A, żyjącego w rozłączeniu ze żoną, wynosi 10000 m.; dziedziczą po nim dzieci B, C i D, oraz wnuk E, jedyne dziecko przedtem zmarłego syna F. Córka i spółdziedziczka B dostała wychodząc za mąż wyprawę w wartości 1000 m; C dostał od A na założenie przedsiębiorstwa kupieckiego 1500 m.; bez obowiązku wyrównania dostałby każdy z dziedziców B, C, D i E po $\frac{1}{4}$ a więc po 2500 m; ponieważ atoli B winna podać 1000 m., C winien podać 1500 m. celem wyrównania, dla tego trzeba do spadku wynoszącego 10000 m. dodać jeszcze 2500 m. Z otrzymanej w ten sposób sumy 12500 m. otrzymają:

B	$\frac{1}{4}$	z odciągnięciem	1000 m.,	uczyni	2125 m
C	$\frac{1}{4}$	"	1500 m.,	"	1625 m.
D	.	.	.	.	3125 m.
E	.	.	.	.	3125 m.

Razem 10000 m.;

gdyby zaś nie C tylko F, ojciec spółdziedzica E, był otrzymał od spadkodawcy 1500 m. na rozpoczęcie przedsiębiorstwa, w takim razie byłby E, jako potomek wstępujący w miejsce ojca swego F, zobowiązany podać sumę powyższą celem wyrównania (§ 2051). Prawo wychodzi bowiem ze założenia, iż ojciec każdy pragnie dzieci swe równo uposażyć: równość ta nie ma zostać zniesioną z powodu, iż przypadkowo które dziecko już za życia ojca odebrało jakie wyposażenie lub inny jaki datek; jeżeli natomiast dziecko które w ten sposób otrzyma więcej, aniżeli by na nie przy działach było przypadło, gdyby n. p. córka B była otrzymała wyprawę wartości 3000 marek, natenczas nie jest się zobowiązanym do zwrotu przewyżki (§ 2056).

Nadmienić jednak trzeba, że potomkowie tylko pomiędzy sobą są zobowiązani do wyrównania, bynajmniej zaś n. p. wobec spółdziedziczającego, przy życiu pozostałego małżonka spadkodawcy; wogóle wyklucza się obowiązek wyrównania, jeżeli spółdziedziczy tylko jeden potomek.

2.

Do prawnych dziedziców zalicza się także przy życiu pozostały małżonek spadkodawcy.

Co do niego daje prawo następujące przepisy:

- a) małżonek (mąż albo żona) dostaje obok krewnych pierwszego rzędu $\frac{1}{4}$ spadku;
- b) obok krewnych drugiego rzędu lub obok dziadostwa $\frac{1}{2}$;
- c) jeżeli obok dziadostwa istnieją także potomkowie dziadów, wtenczas otrzymuje małżonek z drugiej połowy spadku jeszcze udział, jaki byłby przypadł na tychże potomków według następstwa rzędu trzeciego;
- d) w braku krewnych z pierwszych dwóch rzędów oraz dziadostwa otrzymuje małżonek cały spadek;
- e) jeżeli małżonek spółdziedziczy z krewnymi spadkodawcy — z wyjątkiem jego potomków — (b i c) —, natenczas otrzymuje oprócz udziału spadkowego jeszcze część wyjętą zpod działów, t. zw. naddział, tj.

przedmioty należące do gospodarstwa domowego, o ile nie są przynależnościami jakiego gruntu, jako też podarki ślubne (§§ 1931 do 1934).

N. p. spadkodawca pozostawia po sobie oprócz żony 5 dzieci; obojętną jest, czy takowe pochodzą z małżeństwa z pozostałą wdową lub też z jakiego poprzedniego związku małżeńskiego. Żona dostaje $\frac{1}{4}$, 5 dzieci razem $\frac{3}{4}$, czyli każde po $\frac{3}{20}$ spadku.

Bezdzienny małżonek pozostawia po sobie oprócz wdowy jeszcze owdowiałego ojca oraz dwoje rodzeństwa A i B. Wdowa dostaje przede wszystkim naddział; z pozostałej reszty spadku dostaje $\frac{1}{2}$; drugą połowę dzielą pomię-

dzy siebie ojciec oraz rodzeństwo spadkodawcy w ten sposób, iż ojciec dostaje $\frac{1}{4}$, A i B po $\frac{1}{8}$.

Spadkodawca A, jedyny potomek swych poprzednio zmarłych rodziców, pozostawia oprócz wdowy tylko dziadostwo ze strony ojca oraz potomków dziadostwa ze strony matki. Wdowa dostaje przedewszystkiem część wyjętą; z reszty spadku połowę; z drugiej połowy dostają dziadostwo ze strony ojca $\frac{1}{2}$, czyli $\frac{1}{4}$ całości; druga czwarta — udział potomków dziadostwa ze strony matki — dostaje się także wdowie. Gdyby dziadostwo ze strony ojca także już nie żyli, wtenczas wdowa dostałaby cały spadek. Według prawnego następstwa dziedziczenia wyklucza zatem wdowa po spadkodawcy zupełnie jego stryjów wujów i ciotki oraz ich potomków.

Rozwiedzionemu małżonkowi nie przysługują naturalnie żadne prawa do spadku po swym dawniejszym małżonku; jeżeli zaś spadkodawca już w chwili swej śmierci był uprawnionym do skargi o rozwód z powodu przewinienia — nie zaś czasem z powodu choroby umysłowej — swego małżonka, i jeżeli skargę tę już był wniósł, to i w tym razie traci przy życiu pozostały małżonek wszelkie prawa do spadku (§ 1933).

Po za tem może małżonek dziedziczyć równocześnie także jako krewny. N. p. spadkodawca A, którego rodzice przed nim już pomarli, był ożeniony z B, jedyną córką siostry swej C, zmarłej także przed nim. Ponieważ potomków po sobie nie pozostawił, są jego najbliższymi krewnymi jego rodzeństwo D i E.

Wdowa B dostaje część wyjętą oraz najprzód $\frac{1}{2}$ spadku; druga połowa przypada w równych częściach na rodzeństwo D i E oraz na wdowę B, czyli na każde z nich po $\frac{1}{6}$ całości; wdowa dostaje tę $\frac{1}{6}$ jako udział swej zmarłej matki C, w której miejsce wstępuje; wdowa dostaje zatem oprócz naddziału w ogóle $\frac{2}{3}$, t. j. $\frac{1}{2} + \frac{1}{6}$ całego spadku.

Prawne następstwo dziedziczenia krewnych oraz małżonka niema miejsca o tyle, o ile spadkodawca drogą czynności prawnych na przypadek śmierci rozporządzi inaczej; oprócz rozporządzeń ostatniej woli spadkodawcy oraz umów spadkowych zaliczają się do nich także umowy, mocą których krewni jako i małżonek spadkodawcy za tegoż przyzwoleniem zrzekają się swych praw do spadku. Taka umowa co do zrzeczenia się spadku może zostać zawartą jedynie przed sędzią okręgowym lub notariuszem; zrzeka się jaki krewny spadkodawcy swych praw do spadku, wówczas rozciągają się skutki zrzeczenia z reguły także na jego potomków; zrzeczenie się małżonka skutków takich jednakże nie wywiera.

Następstwo dziedziczenia małżonków jest atoli oprócz tego jeszcze, — a więc chociażby spadkodawca nie był sporządził żadnej czynności na przypadek śmierci — zależnem od tego:

- a) czy małżonkowie uregulowali swój wzajemny stosunek majątkowy drogą umowy (kontrakt ślubny) lub nie, i
- b) czy małżeństwo zostało zawarte przed czy po 1. stycznia 1900 r.

a.

Kontrakt ślubny mogą zawrzeć tylko współobecne obie strony — tak przed jak po zawarciu małżeństwa — przed sędzią okręgowym lub notariuszem (§§ 1432 i 1434).

Osnowa kontraktu ślubnego stanowi w pierwszej linii o prawie do spadku przy życiu pozostałego małżonka, tembardziej, że często z kontraktem ślubnym łączy się umowa spadkowa (§ 2276 ustęp 2).

Jeżeli małżonkowie, którzy małżeństwo zawierają dopiero po wstąpieniu w życie K. C., nie zawrą kontraktu ślubnego, w takim razie żyć będą pod względem prawa majątkowego według ustawy, w przeciwnym razie według kontraktu (§§ 1363 do 1431 i §§ 1432 do 1563).

Z pomiędzy praw majątkowych z kontraktu szczególnie ważnym dla prawa dziedziczenia małżonka przy życiu pozostałego jest stan ogólnej spółności mienia. Przy tym stanie bowiem spółność mienia trwa z reguły nieprzerwanie nadal pomiędzy pozostałym przy życiu małżonkiem a jego i spadkodawcy wspólnymi potomkami, którzy w razie prawnego następstwa dziedziczenia byliby zostali do dziedziczenia powołani (chyba, że ci n. p. zrzekli się swych praw do spadku). Spółność ta nie przerywa się z reguły aż do śmierci przy życiu pozostałego małżonka lub jego powtórnego wstąpienia w związki małżeńskie.

Część zmarłego małżonka nie należy zatem w tym przypadku do spadku; wskutek tego wspólne mienie wcale nie podlega prawnemu następstwu dziedziczenia.

Przy ogólnej spółności mienia należy do spółnego mienia wszystko to, co obydwaj małżonkowie w małżeństwo wnieśli, i co w ciągu spółności mienia dorobili. (§§ 1438 nastp.)

Dalej trzeba przy tym stanie majątkowym zważać na to, że do uszczuplenia lub uchylenia praw spadkowych wspólnych potomków przez jednego małżonka potrzebnem jest według §§ 1511 do 1516 zezwolenie drugiego małżonka; jeżeli zezwolenie to nie nastąpi, natenczas rozporządzenie ostatniej woli miałoby cel jedynie o tyle, o ile zawiera dyspozycje co do stosunków prawno-familijnych (n. p. zamianowanie opiekuna).

Przy życiu pozostałemu małżonkowi wolno jednakże, w czasie i formie określonej w § 1484, sprzeciwić się przedłużeniu spółności mienia.

Jeżeli więc z prawa mu przysługującego skorzysta, lub jeżeli małżonkowie w kontrakcie ślubnym wyłączyli dalsze trwanie spółności mienia, lub wreszcie w braku wspólnych potomków następuje dziedziczenie z prawa. Udział zmarłego małżonka w spółnym majątku należy wówczas do spadku: skoro więc w jednym z tych przypadków przy życiu pozostały małżonek spółdziedziczy z dzieckiem spółnem lub pasierbem, to dostaje oprócz całej jednej połowy spółnego mienia jeszcze $\frac{1}{4}$ drugiej połowy, czyli razem $\frac{5}{8}$ spółnego mienia. Jeżeli przy życiu pozostały małżonek spółdziedziczy z matką zmarłego małżonka, to dostaje — ponieważ i w tym razie spółność mienia nie trwa nadal — oprócz jednej połowy spółnego mienia jeszcze $\frac{1}{2}$ drugiej połowy, a więc $\frac{3}{4}$ spółnego mienia — przypuściwszy, że testament

zmarłego małżonka nie stoi temu na przeszkodzie.

Ztąd wynika, że w stanie ogólnej wspólności mienia uzasadniony powód do rozporządzeń ostatniej woli istnieje wtenczas, jeżeli wyłączeniem jest przedłużenie wspólności mienia.

W każdym innym stanie dziedziczy z prawa przy życiu pozostały małżonek w sposób powyżej pod lit. 2 przedstawiony. W szczególności dotyczy to także prawnego stanu majątkowego, któremu w przyszłości prawdopodobnie będzie podlegała przeważna część małżeństw w obrębie Rzeszy Niemieckiej.

b.

Skoro małżeństwo zawartem zostało przed 1. styczniem 1900 r., to podlegać będzie podług Art. 200 ust. zapr. nadal przepisom dotychczasowych ustaw pod względem stanu majątkowego i jego następstw prawno-spadkowych. Drogą umowy mogą jednakże małżonkowie w miejsce dotychczasowego stanu majątkowego ustanowić jeden z tych, które K. C. uznaje; co gdy nastąpi, dziedziczy przy życiu pozostały małżonek podług przepisów K. C.; gdy jednakże małżonkowie pozostaną przy swym dotychczasowym stanie majątkowym, wówczas przy życiu pozostały małżonek dziedziczy podług swego dawniejszego prawa krajowego.

Obecnie wydaje większość państw związkowych Rzeszy Niemieckiej przepisy dotyczące stanu majątkowego małżeństw zawartych przed 1. stycz-

niem 1900 r.; przepisy te mają o ile możności zbliżyć prawno-spadkowe następstwa dotychczasowych stanów majątkowych do przepisów K. C.

Dla Prus, w których obrębie istnieje nie mniej jak 60 najrozmaitszych praw majątkowych-mażeńskich, sprawę tę rozstrzygnięto w art. 43 do 66 ustawy wykonawczej.

Z ustawy tej przytaczamy tylko tyle, że, jeżeli małżeństwo żyje w ogólnej spółności mienia podług przepisów Ogólnej Ustawy Krajowej, to mają mieć zastosowanie przepisy K. C. tyczące ogólnej spółności mienia, z wyjątkiem dotyczących przedłużenia spółności mienia, jeżeli zaś małżeństwo żyje w spółności zawiadywania według przepisów Ogólnej Ustawy Krajowej, to w miejsce tychże mają wstąpić przepisy K. C. odnoszące się do prawnego stanu majątkowego.

W razie spółności mienia według O. U. K. wychodzi zatem przy życiu pozostały małżonek lepiej, jeżeli drugi małżonek umrze po 1. stycznia 1900 r., jak gdyby zmarł przed tym czasem; w ostatnim przypadku dostaje bowiem przy życiu pozostały małżonek, jeżeli drugi małżonek pozostawił po sobie potomków, tylko połowę spólnego mienia; w pierwszym przypadku dostałby oprócz tego jeszcze $\frac{1}{4}$ drugiej połowy.

Tak samo w razie spółności zawiadywania według O. U. K. wyszedłby w danych okolicznościach przy życiu pozostały małżonek lepiej, gdyby spadek otwarł się dopiero po 1. styczniu 1900 r.: wtenczas bowiem dostaje małżonek bez-

względnie $\frac{1}{4}$ spadku; gdyby zaś małżonek umarł przed 1. stycznia 1900 r., dostaje tylko wten-
czas $\frac{1}{4}$, jeżeli spadkodawca nie pozostawił po so-
bie więcej jak 3 dzieci; pozostało więcej dzieci,
w takim razie dostaje przy życiu pozostały mał-
żonek tylko część wielkości udziałów dziecięcych,
czyli n. p. przy sześciorgu dzieci tylko $\frac{1}{7}$ spadku.

Na podanie bliższych szczegółów nie po-
zwala cel niniejszej książki; na to więc tylko
jeszcze zwrócić chcielibyśmy uwagę, że z tych
samyh powodów, które przed 1. styczniem
1900 r. powodowały małżonków do rozporządzeń
ostatniej woli, niemniej i po tym czasie sporządza-
nie testamentów będzie koniecznem.

Zresztą podług wspomnianej ustawy wyko-
nawczej zostanie małżonkom zamienienie dotych-
czasowego stanu majątkowego na jeden ze stanów
K. C. przez to ułatwionem, że za tego rodzaju
nowe kontrakty ślubne nie będzie się opłacało za-
dnych kosztów sądowych ani stęplowych, skoro
kontrakt zostanie zawartym w ciągu roku 1900.

Prawno-spadkowe następstwa stanu majątko-
wego małżonków uchylają się zresztą zupełnie,
jeżeli małżonkowie tak postanowią w testamencie
wspólnym.

3.

Jeżeli wreszcie w chwili otwarcia się spadku
niema ani krewnych ani małżonka spadkodawcy,
w takim razie staje się prawnym dziedzicem skarb
państwa związkowego, do którego spadkodawca
należał w chwili śmierci (§ 1936).

Każdy dziedzic nabywa spadek bez żadnego szczególnego przyczynienia się, bez wiedzy a nawet bez swej woli. Spadek sam przez się na niego przechodzi: przysługuje mu jednakże prawo odrzucenia (zrzeczenia się) §§ 1942 i 1943.

Odrzucenie następuje drogą oświadczenia w formie publicznie uwierzytelnionej (§ 129). Oświadczenie winno zostać spisaniem i podpis być uwierzytelnionym przez władzę, podług prawa krajowego właściwą, albo przez urzędnika lub notariusza, podług prawa krajowego właściwego. Jeżeli oświadczenie to dziedzic podznacza znakiem ręki, to znak ten musi zostać uwierzytelnionym przez sędziego okręgowego lub notariusza.

Oświadczenie winno w czasie prawem określonym dojść do sądu spadkowego, tj. do sądu okręgowego, w którego obwodzie spadkodawca miał swą ostatnią siedzibę. Przeciąg czasu wynosi 6 tygodni, a zaczyna się z chwilą, kiedy dziedzic dowiaduje się o otwarciu się i podstawie spadku (§ 1944).

Skoro czas przeminie, lub jeżeli odrzucenie nastąpi w formie oświadczenia prywatnego, w takim razie spadek uważa się za przyjęty.

Czy dziedzic własnoręcznie oświadczenie spisać czy też za niego kto inny, jest rzeczą obojętną; koniecznem jest tylko uwierzytelnienie jego podpisu lub znaku ręki pod oświadczeniem; można naturalnie także odrzucenie oświadczyć w obec sędziego okręgowego lub notariusza; lecz i w tym przypadku należy się oświadczenie coprędzej oddać do sądu spadkowego.

II.

Z rozporządzeń, które podług K. C., aczkolwiek nie zmieniają prawnego następstwa dziedziczenia, tylko w formie rozporządzenia ostatniej woli wydać można, wymienimy następujące, jako w życiu codziennem najważniejsze:

I.

Po śmierci matki małoletniego ślubnego dziecka winien ojciec tegoż, chociażby nie zamierzał zawrzeć powtórnego małżeństwa, spisać w miarę § 1640 majątek dziecka, istniejący w chwili śmierci matki lub później na dziecko spadający, i spis ten oddać sądowi opiekuńczemu. Jeżeli spis jest niedostateczny, to sąd może nakazać spisanie przez jaką władzę lub urzędnika (sąd gminny, egzekutora, notariusza).

Taki nakaz może matka wyłączyć drogą rozporządzenia ostatniej woli, — lecz tylko w tej formie i tylko co do majątku spadającego na dziecko z powodu jej śmierci. Przykl. 4,
5, 10, § 3.

Tak samo matka dziecka jest w razie śmierci ojca zobowiązaną do podania takiego samego spisu majątku dziecka; tak samo jak matka może więc i ojciec postanowić, że zabrania urzędowego spisania majątku dziecka.

2.

Po śmierci ojca dierży matka aż do powtórnego zamążpójścia władzę rodzicielską nad swem małoletniem dzieckiem; dla tego na razie nie potrzeba opiekuna dla dziecka; ojcu zaś nie wolno odbierać matce władzy rodzicielskiej nad

jej dzieckiem; może on natomiast — atoli tylko drogą rozporządzenia na wypadek śmierci —

Przykł. 6 nakazać,

aby matce sąd opiekuńczy przydał pomocnika dla wszystkich lub poszczególnych spraw; ojciec może także pomocnika sam zamianować.

Taki prawny doradca pomaga matce w wykonywaniu władzy rodzicielskiej, lecz równocześnie nadzoruje ją i ogranicza (§§ 1688 aż do 1692).

Matka nie może rozporządzić, aby ojcu pomocnik został przydanym.

3.

Ojciec może — lecz także tylko drogą rozporządzenia ostatniej woli — w miarę § 1777 zamianować dla dziecka małoletniego opiekuna oraz opiekuna przeciwnego, jeżeli w chwili śmierci dzierży władzę rodzicielską nad dzieckiem; wolno mu także wykluczyć pewne osoby od opieki nad dzieckiem swem (§ 1782). Dalej może rozporządzeniem ostatniej woli, mianując opiekuna, wyłączyć zamianowanie przeciwnego opiekuna oraz zamianowanego przez siebie opiekuna zwolnić od nadzoru sądu opiekuńczego stosownie do szczegółowych przepisów zawartych w §§ 1852 do 1854 (opiekun wolny).

Przykł. 5,
6, § 4.

To samo dotyczy matki dziecka; nie może ona jednakowoż wykluczyć opiekuna zamianowanego przez ojca; jeżeli ojciec i matka zamianowali różnych opiekunów, to w pierwszej linii powołanym jest opiekun przez ojca zamianowany.

Nadmienić jeszcze wypada, iż ani ojciec ani matka dziecka pełnoletniego (n. p. z powodu choroby umysłowej ubezwłasnowolnionego) dlań opiekuna zamianować nie ma prawa ani też wyłączyć kogokolwiek od opieki nad dzieckiem pełnoletniem.

4.

Drogą rozporządzenia ostatniej woli może ojciec albo matka ślubnego dziecka nakazać ustanowienie rady familijnej (§§ 1858 do 1880).

5.

Spadkodawca może dalej bez jakiegokolwiek zmiany prawnego następstwa dziedziczenia rozporządzeniem ostatniej woli — i to tylko w tej formie — nakazać,

iż majątek, przypadający z powodu jego śmierci mocą prawnego następstwa dziedziczenia na jaką kobietę (n. p. zamężną córkę lub siostrę), ma być majątkiem zastrzeżonym tejże dziedziczki. Przykł. 15,
26.

W ten sposób zostaje mąż dziedziczki wyłączonym od zawiadywania i użytkowania (§§ 1369, 1370, 1440, 1526.)

Tak samo może spadkodawca, bez zmiany prawnego następstwa dziedziczenia, Przykł. 6.

ojca swego prawnego dziedzica, n. p. swego zięcia, lub matkę dziedzica wyłączyć od zawiadywania i użytkowania majątku przypadającego w spadku po sobie na tegoż dziedzica aż do jego pełnoletności. (§§ 1638 i 1651 l. 2).

Przez to staje się zarządzenie kurateli koniecznem; spadkodawca jest dalej — lecz także tylko drogą rozporządzenia ostatniej woli — uprawniony do zamianowania kuratora i do zwolnienia go od nadzoru sądowego w miarę § 1917 ustępu 2.

Te same rozporządzenia co i spadkodawca może zresztą każdy wydać, kto czynnością prawną między żyjącymi trzeciemu przysparza darmo cośkolwiek (darowizna).

Majątek dziecka usunięty z pod użytkowania ojca lub matki nazywa się majątkiem wolnym.

Rozumie się naturalnie, że powyżej przytoczone rozporządzenia ostatniej woli mogą być zawarte także w testamencie zmierzającym w jakim bądź kierunku do zmiany prawnego następstwa dziedziczenia, tak n. p., jeżeli spadkodawca obdarza na wypadek swej śmierci małoletnie, zupełnie z nim nie spokrewnione dziecko i równocześnie rozporządza, iż datek ten ma stanowić wolny majątek owego dziecka, oraz mianuje kuratora wolnego.

Przykład o,
§ 10

W mowie K. C. istnieje atoli wtenczas już testament, jeżeli jednostronne rozporządzenie ostatniej woli zawiera chociażby tylko jedno jedynie z powyżej pod lit. 1—5 przytoczonych rozporządzeń. Z drugiej strony nie zachodzi w K. C. wcale wyrażenie »kodycyl.« Każde uzupełnienie oraz każda zmiana dawniejszych testamentów drogą późniejszego rozporządzenia ostatniej woli nazywa się w K. C. tak samo testamentem.

ROZDZIAŁ III.

Treść testamentu.

Skoro spadkodawca po należytym namyśle postanowił drogą rozporządzenia ostatniej woli w jakikolwiek sposób zmienić prawne następstwo dziedziczenia, zachodzi pytanie:

czy spadkodawca może swoim majątkiem rozporządzić na przypadek śmierci zupełnie podług swego upodobania?

lub czy w tym względzie jest w jakikolwiek sposób ograniczony?

I.

Testament jest czynnością prawną (na przypadek śmierci), jest więc jak każda czynność prawna bez znaczenia, jeżeli sprzeciwia się jakiemu prawnemu zakazowi lub dobremu obyczajom; jeżeli więc n. p. spadkodawca mianuje kogo dziedzicem pod warunkiem, iż tenże swą własną siostrę weźmie za żonę, to testament taki jest bez znaczenia, o ile dotyczy ustanowienia dziedzica; wszystkie inne rozporządzenia spadkodawcy pozostają nietknięte, chyba że spadkodawca nie byłby ich wcale wydał bez zamianowania owego dziedzica (§§ 134, 138, 139).

2.

Prawo spadkowe spoczywa — co także wynika już z prawnego następstwa dziedziczenia — na familji. Z tego założenia wychodząc przyznaje K. C. niektórym członkom familji prawo żądania z pozostałości spadkodawcy nawet mimo jego woli pewnego udziału w spadku jako części obowiązkowej (legityma) podług §§ 2303 do 2338.

Część obowiązkową stanowi połowa wartości prawnie należącego się udziału spadkowego.

Prawo do niej mają jedynie potomkowie, małżonek i rodzice spadkodawcy, bynajmniej zaś dziadostwo, rodzeństwo i t. d.

Jeżeli więc n. p. ojciec rozporządzeniem ostatniej woli jedno z swych dzieci lub jakie dziecko swego zmarłego syna, lub jeżeli kawaler matkę swą od dziedziczenia wyłączy, to wydziedziczony może w przeciągu 3 lat (§ 2332) od chwili, kiedy dowiedział się o śmierci spadkodawcy i jego rozporządzeniu ostatniej woli, żądać od dziedziców swej części obowiązkowej; jeżeli mu zaś w testamencie zapisano mniej jak połowę prawnie należącego się udziału spadkowego, to może żądać tylko dopełnienia tej połowy; musi jednakże pozwolić porachować sobie na część obowiązkową to, co dostał od spadkodawcy za życia z zastrzeżeniem, iż ma to zostać porachowaniem na część obowiązkową.

Jeżeli osoba do części obowiązkowej uprawniona jest potomkiem spadkodawcy, to musi sobie pozwolić policzyć na część obowiązkową także wartość datków, jakie winna podać do wyrównania.

Wydziedziczony ma jednakże w zasadzie tylko prawo roszczenia w obec dziedziców; testament wydziedziczający pozostaje natomiast ważnym; żądać może wydziedziczony tylko połowy wartości swego prawnego udziału spadkowego lub dopłaty potrzebnej do uzupełnienia tej połowy, z drugiej atoli strony nie potrzebuje zgodzić się na żadne ograniczenia swej części obowiązkowej.

N. p. wdowiec A pozostawia po sobie 2 dzieci B i C oraz D, jedyne go syna swej zmarłej córki E; testamentem zostaje C wydziedziczony. Spadek wynosi 6000 m., prawny udział syna C wynosi 2000 m., jego część obowiązkowa $\frac{1}{2}$, a więc 1000 m. Jeżeli C odebrał był 500 m. jako wyposażenie, które winien podać do wyrównania, to spadek wynosi 6500 m. Prawny udział syna C wynosi zatem $\frac{1}{3}$ od $6500 = 2166\frac{2}{3}$ m. bez 500 m. = $1666\frac{2}{3}$ m; jego część obowiązkowa wynosi zatem połowę tj. $833\frac{1}{3}$ m. Inny przykład:

Bezdzienny A wydziedzicza swych rodziców; ci żądają swej części obowiązkowej od pozostałego przy życiu małżonka, który został zamianowany jedynym dziedzicem. Część wyjęta (naddział), a należąca się małżonkowi, nie wchodzi wcale w rachubę (§ 2311). Spadek wynosi po za tem 2000 m.; prawny udział spadkowy rodziców wynosi zatem połowę tj. 1000 m.; ich część obowiązkowa 500 m.; część obowiązkowa każdego z rodziców wynosi zatem 250 m. Jeżeli spadkodawca dał jednemu z rodziców drogą czynności prawnej między żyjącymi 300 marek z zastrzeżeniem późniejszego porachowania na część obowiązkową, to rodzic ten tytułem części obowią-

kowej od dziedziców niema nic więcej do żądania.

Przykł. 6. Każdemu spadkodawcy wolno bez żadnego powodu, skoro tak mu się podoba, uprawnionemu do części obowiązkowej odebrać wszystko z wyjątkiem tejże części obowiązkowej — jednakże li tylko drogą rozporządzenia ostatniej woli. — W niektórych przypadkach może zaś nawet części obowiązkowej pozbawić — czyli wydziedziczyć — i to za karę:

a) potomków;

1. jeżeli potomek nastaje na życie spadkodawcy, jego żonie lub któremu innemu z jego potomków,
2. jeżeli potomek w obec spadkodawcy lub jego małżonki zawini przez rozmyślne cięlesne tychże sponiewieranie, w razie sponiewierania małżonka jednakże tylko wtedy, jeżeli potomek od tegoż pochodzi;
3. jeżeli potomek w obec spadkodawcy lub jego małżonki zawini popełniając jaką zbrodnię lub ciężkie rozmyślne przewinienie;
4. jeżeli potomek ze złej woli zaniedba obowiązek utrzymywania, spoczywający nań prawnie w obec spadkodawcy;
5. jeżeli potomek prowadzi wbrew woli spadkodawcy żywot bezecny lub niemoralny;

b) każdego z rodziców:

jeżeli które z nich zawini w sposób pod lit. 1, 3 i 4, przytoczony;

c) małżonka:

jeżeli tenże zawini w sposób uprawniający spadkodawcę do wniesienia skargi o rozwód.

Pozbawienie części obowiązkowej następuje drogą rozporządzenia ostatniej woli z podaniem powodu; winien także powód pozbawienia istnieć już w chwili sporządzenia testamentu; pozbawienie staje się jednakże nieważnem, jeżeli potomek, wydziedziczony z powodu prowadzenia żywota bezecnego lub niemoralnego, w chwili otwarcia się spadku od tego żywota stale był już odszedł, lub jeżeli spadkodawca jakowe przewinienia uprawnionemu do części obowiązkowej po sporządzeniu testamentu chociażby tylko ustnie był przebaczył. Jeżeli przewinienie zostało przebaczonem jeszcze przed sporządzeniem testamentu, to spadkodawca nie może już dla tego samego przewinienia wydziedziczać.

Jeżeli więc osoba pozbawiona części obowiązkowej może udowodnić, że porzuciła już żywot bezecny, lub że spadkodawca przebaczył jej przewinienie przytoczone w testamencie, to może od dziedzica żądać części obowiązkowej.

Ustawa daje spadkodawcy prawo wydziedziczania, ale nietylko aby mógł ukarać dziedzica za jego bezsercowe lub bezecne zachowanie się, lecz także dla jego — t. j. dziedzica — dobra (wydziedziczenie w dobrej myśli); § 2338 opiewa bowiem jak następuje:

Jeżeli potomek oddaje się rozrzutności lub jeżeli jest przeciążony długami w takim stopniu, iż jego późniejszy dorobek jest

Przykł. 8,
§ 1, II, 7,
§ 4

Przykł. 7,

§ 4

wysoko zagrożonym, nateczas wolno spadkodawcy ograniczyć prawo dziedzica do części obowiązkowej rozporządzeniem, iż po śmierci owego potomka jego prawni dziedzice mają dostać to, co on byłby odziedziczył, lub jego część obowiązkową, jako dziedzice lub zapisobiercy - następcy w stosunku swych prawnych udziałów spadkowych. Może także spadkodawca poruczyć na przeciąg życia potomka zarząd wykonawcy testamentu; w tym przypadku przysługuje potomkowi prawo do rocznego dochodu czystego.

Tutaj winien spadkodawca także podać w rozporządzeniu ostatniej woli powód ograniczenia potomka; w razie zaniechania tego staje się jego rozporządzenie nieważnem; tak samo jeżeli w chwili otwarcia się spadku potomek stale był się odwrócił od rozrzućnego żywota, lub jeżeli nie istnieje już zadłużenie stanowiące powód tegoż rozporządzenia.

W tym związku należy jeszcze wspomnieć § 2079:

Rozporządzenie ostatniej woli można zacząć, jeżeli spadkodawca pominął którą z osób uprawnionych w chwili otwarcia się spadku do części obowiązkowej, a której istnienie w chwili rozporządzenia nie było mu wiadomem, lub która dopiero po wydaniu rozporządzenia się urodziła lub stała się do części obowiązkowej uprawnioną. Zaczepienie wyłącza się, o ile należy przypuszczać, że spadkodawca

nawet znając prawdziwy stan rzeczy tak byłby rozporządził.

Jeżeli więc n. p. spadkodawca w swem rozporządzeniu ostatniej woli pominął jedno ze swych dzieci, uważając dziecko to, ponieważ od wielu lat przepadło, za umarłe, wówczas może dziecko taki testament zaczepić, jednakże tylko w przeciągu roku od chwili, kiedy się dowiedziało o podstawie zaczepienia; jeżeli z zaczepieniem przejdzie, natenczas dostaje pełny udział spadkowy — nie zaś tylko część obowiązkową.

To samo rozumie się o potomkach dziecka, gdyby takowe miało było umrzeć przed otwarciem się spadku.

Aby uniknąć takich zaczepiań poleca się spadkodawcom, żeby ze względu właśnie na dzieci zaginione lub ich potomków postanawiali, co im się na przypadek śmierci przekazuje, gdyby istotnie mieli dożyć otwarcia się spadku.

3.

Pominąwszy ograniczenia, jakie powstają z powodu przekroczeń prawnych przepisów i dobrych obyczajów, z powodu prawa do części obowiązkowej, kontraktu ślubnego lub wreszcie umowy spadkowej, daną jest spadkodawcy w jak najszerszym zakresie możliwość rozporządzenia spadkiem na przypadek śmierci według własnego upodobania. Nie wolno mu jednakże nakazać, aby kto inny decydował, czy jego testament ma być ważnym lub nie (§ 2065).

Tak zaś jak wola ludzi stosownie do ich zamiarów jak najrozmaitsze może obierać kierunki,

tak też ich rozporządzenia ostatniej woli miewają najrozmaitsze osnowy.

Poszczególne spadkodawca powinien zatem przede wszystkim jasno sobie powiedzieć, komu, w jakiej wysokości i pod jakimi warunkami lub za jakimi nakazami majątek swój na wypadek śmierci zechce przekazać. Dalej winien baczyć na to, aby wolę swą wyrazić niedwuznacznie; jakich słów przytem użyje, jest rzeczą obojętną; aby jednakże uniknąć nieporozumień, poleca się używanie wyrażen przyjętych przez K. C., o ile takowe dobrze się zrozumiało.

Aby w tem być pomocnym i równocześnie wykazać, jak rozmaita może być treść testamentu, przytacza się co następuje:

a) Zamianowanie dziedzica.

(§§ 2087 aż do 2099).

Spadkodawca może zamianować jednego lub kilku dziedziców. Spadkodawca mianuje dziedzica, jeżeli cały swój majątek lub część ułamek oznaczoną ($\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{11}{12}$) przekazuje obdarzonemu.

Obojętną jest rzeczą, czy obdarzonego nazwie dziedzicem. Nie stanowi zatem żadnej różnicy, czy spadkodawca oświadczy:

»Brata mego Antoniego mianuję moim jedynym dziedzicem,«

lub czy się tak mniej więcej wyrazi:

»Po mojej śmierci ma dostać cały mój majątek brat mój Antoni.«

Wolno także spadkodawcy zamianować tylko jednego dziedzica, lecz zamianowanie to ograniczyć

Spis treści

na część spadku oznaczoną ułamkiem; natemPrzykl. 25.
 czas powstaje co do reszty prawne następstwo
 dziedziczenia. Jeżeli więc testament opiewa, daj-
 my na to, tak:

»Brata mego A mianuję dziedzicem w
 wysokości $\frac{1}{4}$,«

to w wysokości $\frac{3}{4}$ spadku powołani są prawni
 dziedzice.

Spadkodawca może też zamianować kilku
 wspólnie dziedzicami jednej i tej samej częściPrzykl. 5.
 ułamkowej (wspólny udział spadkowy); ma to
 między innymi ten skutek, iż jeżeli jeden z kilku
 w ten sposób obdarzonych odpadnie, część jego
 przyrasta do wspólnego udziału spadkowego re-
 szty tak obdarzonych (prawo przyrostu). Jeżeli
 więc n. p. testament brzmi następująco:

»Dziedzicami mianuję brata A w wyso-
 kości $\frac{1}{4}$, siostry B i C razem w wyso-
 kości $\frac{3}{4}$,«

i jeżeli C przed otwarciem się spadku zemrze,
 w takim razie siostra B odziedziczy $\frac{3}{4}$; gdyby
 natomiast testament brzmiał tak:

»Dziedzicami mianuję rodzeństwo moje
 A, B i C,«

i gdyby siostra C przed otwarciem się spadku
 zmarła, wówczas dostaliby A i B po połowie
 spadku.

Zresztą wolno spadkodawcy wyłączyć przy-
 rastanie.

Dalej może spadkodawca mianować dziedzicPrzykl. 6,
 ców także na przypadek, gdyby który z dziedzic-
 ców odpadł przed lub po otwarciu się spadku
 (dziedzice podstawieni, dawniej substytucji) Gdy-
 9, § 4, 20.

by więc spadkodawca w testamencie poprzednio przytoczonym był jeszcze rozporządził.

»Dziedzicami podstawionymi mianuję dla siostry C braci H, J i K,«

można także powiedzieć:

»Siostrze C podstawiam jako dziedziców braci H, J i K,«

dawniej mówiło się:

»Siostrze C substytuuję braci H, J i K,«
i gdyby siostra C przed otwarciem się spadku zmarła, w takim razie bracia H, J i K odziedziczyliby razem $\frac{1}{3}$, każdy z nich zatem po $\frac{1}{9}$.

Prawo dziedziców podstawionych (H, J i K) uchyla zatem prawo przyrostu.

b) Zamianowanie dziedzica-następcy.

(§§ 2100 — 2146).

Spadkodawca może zamianować dziedzica w ten sposób, iż tenże ma dziedziczyć dopiero wtenczas, jeżeli przed nim ktoś inny został dziedzicem, n. p:

»Spadek mój ma otrzymać najprzód A na przeciąg 10 lat, następnie zaś B.«

W mowie K. C. nazywa się A dziedzicem-poprzednikiem (dawniej dziedzicem wstępnym albo powierniczym), B dziedzicem-następcą (dawniej substytutem fideikomisowym).

Zamianowanie dziedzica-następcy zawiera w sobie w razie wątpliwości także zamianowanie jako dziedzic podstawiony; gdyby więc w naszym przypadku dziedzic-poprzednik A nie przeżył spadkodawcy, to dziedzic-następca B otrzymałby bezzwłocznie po śmierci spadkodawcy cały spadek.

Dziedzicem podstawionym staje się osoba powołana w miejsce pierwotnie mianowanego dziedzica, jeżeli tenże nie objął wcale dziedzictwa; dziedzicem-następcą staje się osoba powołana, skoro dziedzic-poprzednik przestaje być dziedzicem.

Dziedzicem może wprawdzie zostać tylko osoba, która w chwili otwarcia się spadku już żyła albo przynajmniej była poczętą; natomiast można mianować dziedzicem-następcą także osobę w chwili tej nawet jeszcze nie poczętą. Zazwyczaj spadkodawca sam naznacza, do jakiego czasu lub do jakiego wypadku dziedzic-poprzednik ma pozostać w posiadaniu spadku; jeżeli zaś tego nie uczynił, natenczas przechodzi spadek na dziedzica-następcę dopiero po śmierci dziedzica-poprzednika; jeżeli dziedzic-następca tymczasem umrze, to spadek przechodzi na jego dziedziców; prawo dziedzica-następcy jest zatem dziedziczne, jednakże tylko pod warunkiem, iż tenże nie umrze przed spadkodawcą, lub że spadkodawca nie postanowił czego innego.

W razie zamianowania dziedzica-następcy bez wymienienia dziedzica-poprzednika stają się prawni następcy spadkodawcy dziedzicami-poprzednikami; jeżeli zaś odwrotnie spadkodawca mianuje dziedzica-poprzednika bez wymienienia dziedzica-następcy, wówczas przyjmuje się, że dziedzicami-następcami spadkodawca chciał te osoby zamianować, które byłyby jego prawnymi dziedzicami, gdyby był umarł w chwili otwarcia się spadku dla następców.

N. p. przy testamencie tej treści:

»A ma posiadać spadek mój aż do 1. stycznia 1905 r.«

jest A dziedzicem-poprzednikiem, zaś jego następcami te osoby, które w dniu 1. stycznia 1905 r. byłyby prawnymi dziedzicami spadkodawcy; jeżeli natomiast rozporządzenie ostatniej woli brzmi następująco:

»Z dniem 1. stycznia 1905 r. ma A otrzymać mój spadek,«

natenczas jest A dziedzicem-następcą, zaś aż do naznaczonego czasu są dziedzicami-poprzednikami prawni dziedzice spadkodawcy istniejący w chwili otwarcia się spadku. Gdyby A umarł po otwarciu się spadku lecz przed rokiem 1905, w takim razie staliby się jego dziedzice dziedzicami-następcami.

Przykł. 4.,
6, 7, § 4,
10, § 2.

Mianowanie dziedziców-następców ma ten cel, aby wprzód dziedzic-poprzednik używał spadku aż do czasu lub wypadku przez spadkodawcę naznaczonego, i aby z nadejściem tego czasu lub wypadku (otwarcie się spadku dla dziedziców-następców) dziedzic-następca dostał spadek.

Ztąd wynikają między innymi następujące skutki: dziedzic-poprzednik staje się najprzód dziedzicem i ma jako taki wszelkie prawa i obowiązki dziedzica; ponieważ jednakże w chwili otwarcia się spadku dla dziedzica-następcy sam przestaje być dziedzicem, dla tego podlega niektórym, w prawie określonym, ograniczeniom co do rozporządzania spadkiem, i to w celu zabezpieczenia praw dziedzica-następcy; dotyczy to mianowicie rozporządzeń co do gruntów, pretensji hipotecznych, długów gruntowych i t. p. (§§ 2111 — 2135).

Spadkodawca może jednakże zwolnić dziedzica-poprzednika od tych prawem przepisanych ograniczeń i obowiązków w jak najszerszym zakresie, a w szczególności może postanowić, że

- dziedzicowi-następcy przekazuje tylko to, co ze spadku pozostanie w chwili otwarcia się dlań spadku;

wtenczas może dziedzic-poprzednik rozporządzać spadkiem dowolnie; dziedzic-następca może w takim razie po otwarciu się dlań spadku żądać tylko tych przedmiotów należących do spadku, jakie w danej chwili znajdują się jeszcze w posiadaniu dziedzica-poprzednika; tenże lub też jego dziedzic jest atoli zobowiązany do odszkodowania, jeżeli rozporządził darmo gruntem należącym do spadku lub jakim prawem na gruncie, albo jeżeli uszczuplił spadek w zamiarze poszkodowania dziedzica-następcy.

Ponieważ mianowanie dziedzica-następcy wiąże dziedzica-poprzednika i wskutek tego spadek usuwa się z pod wolnego obrotu, postanawia prawo w § 2109, aby przeszkodzić takiemu usuwaniu w nieprzewidzianie długie czasy, co następuje:

Mianowanie dziedzica-następcy staje się nieważnem po upływie trzydziestu lat od otwarcia się spadku, chyba że przedtem już otwarł się spadek dla dziedzica-następcy. Pozostaje jednakże nawet po upływie tego czasu ważnem:

1. jeżeli dziedzic-następca został mianowany na przypadek, iż w osobie dziedzica poprzednika lub też dziedzica-następcy zajdzie pewien wypadek, i jeżeli ten, w którego osobie wypadek

ów zająć ma, w chwili otwarcia się spadku żył jeszcze;

2. jeżeli obok dziedzica-poprzednika lub dziedzica-następcy na przypadek, iż któremu z nich narodzi się brat lub siostra, mianowany zostanie dziedzicem-następcą brat ten lub siostra.

Jeżeli więc n. p. testament tak opiewa:

»Spadek mój ma dostać i aż do śmierci zatrzymać A, potem zaś ma go dostać B«

to dziedzic-następca B dostanie spadek dopiero po śmierci dziedzica-poprzednika A, chociażby tenże dopiero w 40 lat po śmierci spadkodawcy miał umrzeć.

Albo dajmy na to:

»Spadek mój ma dostać najprzód A; jeżeli jednakże B się ożeni, to jemu spadek ma zostać wydanym.«

W tym przypadku winien A wydać spadek, chociażby B dopiero w 35 lat po śmierci spadkodawcy miał się ożenić.

Jeżeli zamianowanie dziedzica-następcy jest nieważnem, wtenczas dziedzic-poprzednik temuż spadku wydać nie potrzebuje.

Ustanowienie dziedzica-następcy znachodzi się w życiu powszedniem bardzo często, mianowicie jeżeli spadkodawca chce wprowadzić przekazać spadek swoim potomkom, dochody natomiast przy życiu pozostałemu małżonkowi aż do jakiego oznaczonego wypadku, n. p. powtórnego wejścia w związki małżeńskie lub do śmierci; albo jeżeli spadkodawca ze względu na lekkomyślność swego dziecka chce uratować spadek dla tegoż dzieci a swoich wnuków i t. p.

Trzeba jednakże zawsze baczyć na to, że spadkodawca może wprowadzić swoim dziedzicom wyznaczyć dziedzica-następcę ale nie zwykłego dziedzica.

Testament tej treści:

»Spadek mój przekazuję memu z powodu choroby umysłowej ubezwłasnowolnionemu synowi A z zastrzeżeniem, żeby po jego śmierci B dostał mój spadek«

jest ważnym; natomiast byłby testament następujący:

»Dziedzicem moim mianuję mego na umyśle chorego syna A; zaś dziedzicem jego mianuję brata mego B,«

o ile dotyczy zamianowania dziedzicem brata B, nieważnym, ponieważ według K. C. nikt, (a więc nawet ojciec dla swego małoletniego lub na umyśle chorego dziecka) dla kogoś drugiego dziedzica zamianować nie może; natomiast było to dozwolone w prawie dotychczasowem (substytucja pupilarna).

Ważnym jest jeszcze § 2107:

Jeżeli spadkodawca dla potomka, który w chwili sporządzenia testamentu sam nie ma potomków, lub o którym spadkodawca w owym czasie nie wiedział, że tenże ma potomków, po jego śmierci naznaczy dziedzica-następcę, to domniemywa się, iż dziedzic-następca zamianowany został tylko na przypadek, gdyby potomek ów miał zemrzeć bezpotomnie.

Gdyby zatem testament opiewał:

»Mego pięcioletniego syna A mianuję dziedzicem; po jego śmierci ma dostać spadek przyjaciel mój B,«

to mimo to B spadku nie dostanie, jeżeli A pozostawi po sobie potomków.

c) Zapis (§§ 2147—2191).

Przykl. 7, § 5 i 6, 8, § 4, 9, § 6—11, 10, § 5, 15, 20. Spadkodawca może każdemu nie mianując go dziedzicem przeznaczyć mimo to jakąś korzyść majątkową (zapis, dawniej legat), n. p. dom, pewną sumę pieniężną, pretensję spadkodawcy do obdarzonego lub kogoś trzeciego.

W mowie K. C. nazywa się ten, któremu korzyść jakaś przeznaczoną została, zapisobiercą (dawniej legatarjuszem). Tak zapisobierca jak i dziedzic mogą zostać obciążeni zapisem.

Np: „Dziedzicami mianuję moich siostrzeńców A, B i C; siostrzeńcowi D zapisuję 1000 marek, płatnych w 6 miesięcy po mojej śmierci; wilę moją położoną w Zgorzelicach ma dostać E, ze zastrzeżeniem, iż matce swej aż do śmierci odstąpi bezpłatnie na mieszkanie cały parter tejże wili;

dziedzicowi A nakazuję, aby memu wiernemu słudze G płacił aż do śmierci 100 marek rocznej zapomogi;

bibliotekę moją przekazuję wyłącznie dziedzicowi B.

Zapisem 1000 marek na korzyść siostrzeńca D zostali obciążeni wszyscy 3 dziedzice, zapisobierca E jest obciążony zapisem na korzyść swej matki, dziedzic A sam jeden zapisem na korzyść sługi G; dziedzic B obdarzony został zapisem uprzednim (prelegatem).

Zapisobierca nie jest jednakże sukcesorem jeneralnym spadkodawcy w tej mierze co dziedzic; nie odpowiada zatem za długi spadkowe.

Zapis daje mu tylko prawo żądania od obciążonego przedmiotu zapisanego.

W naszym przykładzie może zatem D żądać w 6 miesięcy po otwarciu się spadku od dziedziców wypłacenia 1000 marek; E może żądać zaraz po otwarciu się spadku przekazania i przewłaszczenia wili; matka jego może żądać tylko od niego przekazania mieszkań parterowych wili i t. d.

Żądania zapisobierców stają się uzasadnionymi tylko wtenczas, jeżeli takowi dożyją otwarcia się spadku; jeżeli zaś przedtem pomarli, dziedzice ich mogą żądać zapisu tylko wtenczas, jeżeli spadkodawca tak rozporządził; w ogóle może spadkodawca przedmiot zapisany przekazać komu innemu na przypadek, gdyby pierwotnie obdarzony zapisu nie miał dostać (zapis podstawiony). Przykl. 7.
§ 5.

Natomiast pozostaje zapis ważnym, chociażby osoba obciążona nie została dziedzicem lub zapisobiercą; w takim razie są obciążeni ci, którzy wstępują w ich miejsce.

Jeżeli zapis został zrobiony pod warunkiem zawieszającym, n. p. C ma dostać z mego spadku 3000 marek, jeżeli zostanie kapitanem, lub ze zakreśleniem terminu początkowego, to zapis taki staje się nieważnym po upływie 30 lat od chwili otwarcia się spadku, chyba że przedtem warunek się ziści lub termin upłynie. Jeżeli obdarzony w chwili otwarcia się spadku nie był jeszcze poczęty, lub jeżeli jego osoba ma zostać

oznaczoną dopiero przez jakiś wypadek zejść mający po otwarciu się spadku, to zapis taki staje się nieważnym po upływie 30 lat od otwarcia się spadku, chyba że przedtem obdarzony zostanie poczętym lub zajdzie wypadek osobę jego oznaczający.

Zapis w tych wypadkach pozostaje jednakże nawet po upływie 30 lat ważnym:

1. jeżeli został postanowiony na przypadek, iż w osobie obciążonego lub obdarzonego zajdzie pewien wypadek, i jeżeli ten, w którego osobie wypadek ów zejść ma, w chwili otwarcia się spadku żył jeszcze;
2. jeżeli dziedzic, dziedzic-następca lub zapisobierca zostaje obciążony zapisem na korzyść brata lub siostry na przypadek, gdyby mu się później urodził brat lub siostra.

Przykł. 8,
§ 4.

W końcu dozwolonem jest jeszcze zrobienie zapisu fideikomisowego § 2191. Odnośne przepisy zostały już przedstawione przy nauce o dziedzicu-następcy.

d) Nakaz. (§§ 2192—2196).

Przykł. 7,
§ 7.

Spadkodawca może także zobowiązać dziedzica lub zapisobiercę do jakiego świadczenia, nie dając przez to nikomu trzeciemu prawa żądania takowego świadczenia (nakaz); takim jest np. nakaz wzniesienia nagrobka spadkodawcy.

Nakaz różni się od zapisu tem, iż celem zapisu jest korzyść obdarzonego, przez co obdarzonemu danem jest prawo żądania przedmiotu zapisanego.

Wykonania nakazu może żądać dziedzic, spółdziedzic jako i każdy, komu ustąpienie osoby pierwotnie nakazem obciążonej przyniosłoby bezpośrednią korzyść. Jeżeli wykonanie leży w interesie ogółu, to wykonania może także zażądać odpowiednia władza.

e) Wykonawca testamentu.

(§§ 2197—2228.)

Spadkodawca może — jednakże tylko testa-
mentem — mianować jednego lub kilku wykonaw- Przykł. 9.
ców testamentu (egzekutorów testamentu), i mia- §§ 1—3
nowanych upoważnić do ustanowienia jednego
lub kilku spółwykonawców jako i następcy; można
także pozostawić wyznaczenie osoby wykonawcy
testamentu komuś trzeciemu, lub też sąd po-
zostałości o zamianowanie poprosić.

Zadaniem wykonawcy testamentu jest prze-
prowadzenie ostatniej woli spadkodawcy, a więc
n. p. wydanie legatów obdarzonym i t. p.; w
szczególności winien pomiędzy kilku dziedzicami
przeprowadzić działy; winien spadek wziąć w po-
siadanie i nim zarządzać; jest wreszcie upowa-
żnionym do zawierania zobowiązań imieniem spad-
ku, o ile to do prawidłowego zarządu jest ko-
niecznem.

Spadkodawca może także rozporządzić, iż
wykonawca testamentu nie ma być ograniczonym
w zawieraniu zobowiązań dla spadku; w ogóle
może spadkodawca zadanie oraz prawo zarządu
wykonawcy testamentu rozszerzyć lub ograniczyć
podług własnego uznania.

Przykl. 7. Wreszcie można zamianować wykonawcę testamentu jedynie w tym celu, aby aż do otwarcia się spadku dla dziedzica-następcy tegoż prawa wykonywał i obowiązki wypełniał, lub też aby czuwał nad wykonaniem obowiązków nałożonych na zapisobiercę.

f) Zapis prawny.

Przykl. 9. Dziedzic jest według § 1969 zobowiązany członkom rodziny spadkodawcy, którzy w chwili śmierci spadkodawcy należeli do jego domowników i pobierali od niego utrzymanie, dać przez pierwszych 30 dni po otwarciu się spadku utrzymanie w tym samym zakresie co i spadkodawca, oraz pozwolić im używać pomieszkania i sprzętów domowych.

Prawo zalicza powyższe obowiązki do długów spadkowych, za które odpowiada — jak już wyżej powiedziano — dziedzic jako jeneralny sukcesor spadkodawcy. Spadkodawcy wolno jednakże drogą rozporządzenia ostatniej woli zmienić lub znieść powyższe prawne obowiązki.

W końcu należy jeszcze nadmienić, co następuje:

Przykl. 9. Na przypadek śmierci można obdarzyć nie tylko osoby naturalne (ludzi), lecz także osoby prawnicze; do ostatnich zaliczają się stowarzyszenia zapisane, stosownie do §§ 55—79 K. C., przez państwo zatwierdzone fundacje, fiskus, gminy, przez państwo uznane kościoły, towarzystwa posiadające prawa korporacyjne itd.

Darowizny dla osób prawnych potrzebują jednakże według wyżej już wzmiankowanej prau-

skiej ustawy wykonawczej wtenczas zezwolenia ze strony rządu, jeżeli wartość ich przenosi 5000 marek (art. 86 i 87). Stowarzyszenia nie posiadające praw osoby prawniczej nie są prawozdolnemi; darowizny na przypadek śmierci są zatem w obec nich nieważne.

Jeżeli więc n. p. spadkodawca, nie posiadający ani żony ani krewnych, zamianuje jedynym swym spadkobiercą towarzystwo gimnastyczne, nie będące stowarzyszeniem zapisanem w myśl K. C. ani też nie posiadające złądinąd praw osoby prawniczej, w takim razie mógłby Skarb jako prawny dziedzic testament ze skutkiem zacząć i cały spadek zagarnąć; jeżeli spadkodawca takiemu towarzystwu wyznaczył zapis, to obciążony nie jest zobowiązany do wypełnienia takiego zapisu, ani też obdarzony nie może żądać wypełnienia.

Prawo spadkowe danem jest tylko dla ludzi, jak w ogóle wszelkie prawo; dla tego niedozwolone są darowizny na przypadek śmierci na korzyść innych istot jak tylko osób naturalnych lub prawniczych.

Rozporządzenie na przypadek śmierci, mianujące n. p. dziedzicem kotka-faworyta spadkodawcy, jest nieważnem; natomiast byłoby rzeczą dozwoloną nałożyć dziedzicowi obowiązek pielęgnowania owego kotka aż do jego śmierci.

Jak przy każdym nieomal oświadczeniu woli tak i przy rozporządzeniach ostatniej woli można dołączyć pewne warunki.

Jeżeli spadkodawca zrobi rozporządzenie ostatniej woli pod warunkiem zawieszającym, to w

razie wątpliwości się downiemywa, że darowizna ma pozostać ważną, jeżeli obdarzony dożyje ziszczenia się warunku. N. p:

»A ma dostać mój spadek, jeżeli się przed czterdziestym rokiem życia ożeni«, albo:

»Bratu B zapisuję 5000 marek, jeżeli do roku 1908 złoży egzamin na asesora«.

Możliwe są także rozporządzenia ostatniej woli pod warunkiem rozwiązującym:

»Bratu memu zapisuję 3000 marek; gdyby jednakże miał się rozwieść ze swą na umyśle chorą żoną, w takim razie winien zapis oddać.«

Testament może być treści wyłącznie negatywnej; n. p:

»Mój brat przyrodni A nie ma nic dostać ze spadku po mnie;«

takie wyłączenie pewnych osób jest tylko wtenczas uzasadnionem, jeżeli osoba wykluczona byłaby w przeciwnym razie powołaną do dziedziczenia jako prawny dziedzic; — nie tyczy to jednakże skarbu państwowego, gdyż ten ma być właśnie z prawa dziedzicem wtenczas, jeżeli spadkodawca nie pozostawi ani małżonka ani krewnych; jeżeli spadkodawca w tych okolicznościach chce skarb państwowy od dziedziczenia usunąć, to nie pozostaje nic innego, jak tylko zapisać majątek w testamencie pewnym osobom.

ROZDZIAŁ IV.

Zdolność do sporządzenia testamentu.

§§ 2229 i 2230.

Do sporządzenia testamentu zdolnym jest każdy, kto podług przepisów K. C. do tego nie jest niezdolnym.

Niezdolnemi do rozporządzania swym majątkiem na przypadek śmierci są:

- a) osoby ubezwłasnowolnione z powodu choroby umysłowej (§ 104);
- b) osoby znajdujące się w chorobliwym stanie umysłowym, wyłączającym swobodne postanowienie woli (obłąkani, warjaci), bez względu na to, czy stan ten jest stałym czy też tylko przemijająco trwa w chwili sporządzania testamentu (§ 104);
- c) osoby nie mające lat szesnastu;
- d) osoby ubezwłasnowolnione z powodu niepełności umysłu, marnotrawstwa lub pijactwa nałogowego.

Ubezwłasnowolnienie następuje tylko na wniosek drogą rozporządzenia przynależnego sądu okręgowego; w ten sam sposób może rozporządzenie ubezwłasnowalniające zostać zniesionem; niezdolność do sporządzenia testamentu powstaje

jednakże już z chwilą stawienia wniosku, na mocy którego ubezwłasnowolnienie później następuje.

Ubezwłasnowolnienie nie znosi atoli ważności testamentu, jeżeli ubezwłasnowolniony umrze przed nastąpieniem prawomocności rozporządzenia ubezwłasnowalniającego.

Z tego powodu nie będzie można oddalić wniosku o spisanie lub przyjęcie testamentu, dopóki odnośne rozporządzenie nie stanie się prawomocnem, naturalnie pod warunkiem, że spadkodawca w chwili sporządzania testamentu był przy zdrowych zmysłach.

Tak samo rzecz się ma, jeżeli został stawiony wniosek o zniesienie ubezwłasnowolnienia; gdyż testament sporządzony po stawieniu takiego wniosku jest ważnym, jeżeli stósownie do wniosku ubezwłasnowolnienie później zostanie zniesionem.

Niezdolnemi do sporządzenia testamentu są wreszcie

- e) osoby nieme lub z jakichbądź powodów mówić niemogące, — jeżeli nie umieją pisać (§ 2243).

Wszelkie inne osoby, a więc n. p. głusi, niewidomi i t. d. są w zasadzie zdolni do sporządzania testamentów, o ile w ogóle są w stanie wyrazić swą wolę w sposób dostatecznie pewny i jasny; nie potrzeba również przyzwolenia prawnego zastępcy spadkodawcy (ojca, matki, opiekuna, kuratora), jeżeli testament sporządza osoba małoletnia licząca przeszło lat 16 lub osoba pełnoletnia stawiona z powodu kalectwa w miarę § 1910 pod kuratelę.

ROZDZIAŁ V.

Forma testamentu.

§§ 2231—2252.

Rozporządzenia ostatniej woli są wielkiej wagi mianowicie ze względu na to, iż testament dopiero po śmierci spadkodawcy zaczyna mieć znaczenie; nie może być zatem przez spadkodawcę ani zaczepionym ani objaśnionym. Temi to względami się tłumaczy, dla czego prawo wymaga osobnych formalności przy wznoszeniu rozporządzeń ostatniej woli.

Testament nie zastosowany do przepisanych form jest nieważnym (§ 125), chociażby nie podlegało żadnej wątpliwości, że treść jego oddaje wiernie prawdziwe zamiary spadkodawcy.

Zanim przystąpimy do przedstawienia formalności przepisanych w K. C., należy poprzednio nadmienić co następuje:

1. Spadkodawca może sporządzić testament li tylko osobiście, a więc nigdy za pośrednictwem zastępcy; nie może również, jak to już powyżej powiedziano, rozporządzić, iżby ktoś trzeci stanowił o tem, czy jego testament ma być ważnym lub nie;
2. tylko małżonkom wolno sporządzić testament wspólny, bynajmniej zaś narzeczonym.

Natomiast mogą umowę spadkową zawierać oprócz małżonków także inne osoby; umowa spadkowa jest atoli w zasadzie nieodwołalną, a przynajmniej nie można jej ani w przybliżeniu tak łatwo odwołać jak testament wspólny.

Bliższe szczegóły co do testamentu wspólnego zostaną podane poniżej przy innej sposobności.

Podług K. C. można testamenty podzielić na

- A. publiczne i prywatne,
- B. sporządzone w formie zwyczajnej i nadzwyczajnej.

Publicznym nazywa się testament sporządzony przed jakimś urzędnikiem (sędzią, notariuszem, przełożonym gminy lub obszaru dworskiego); w każdej innej formie sporządzany testament jest testamentem prywatnym; do tej kategorii zalicza się własnoręcznie spisane i ustnie w obecności trzech świadków wygłoszone testamenty.

I.

W formie zwyczajnej można testament sporządzić:

1. jako własnoręczny dokument prywatny,
2. przed sędzią okręgowym lub notariuszem.

I.

Przykł. 1,
4 do 9,
11, 12.

Własnoręczny testament prywatny jest to oświadczenie ostatniej woli, własnoręcznie z podaniem dnia i miejsca przez spadkodawcę spisane i podpisane.

Testament taki może zatem sporządzić tylko ten, kto umie pisać; poza tem nie wolno sporzą-

sząć testamentu w tej formie małoletnim oraz odobom nie umiejącym czytać pisanego.

Pełnoletnim jest — w przeciwstawieniu do małoletnich —, kto ukończył dwudziesty i pierwszy rok życia; kto po ukończeniu osiemnastego roku życia został uznany za pełnoletniego, posiada prawne stanowisko pełnoletniego (§§ 2 i 3).

Aby więc testament prywatny w formie zwyczajnej był ważnym, wymaga się nie tylko, żeby spadkodawca w chwili sporządzania testamentu był w ogóle do tego zdolnym, a więc żeby nie był n. p. obłąkanym, lecz oprócz tego wymaga się jeszcze:

żeby we wspomnianym czasie był pełnoletnim lub uppełnoletnionym, i żeby dokument zawierający jego ostatnią wolę sam własnoręcznie spisał i podpisał, i żeby na dokumencie tym własnoręcznie podał miejsce i dzień wystawienia.

Jeżeli jedno z tych wymagań, n. p. co do daty lub podpisu, zostało niewypełnionem, w takim razie testament jest nieważny.

Testament prywatny może zatem sporządzić n. p. osoba niema lub głucha, bynajmniej zaś osoba niewidoma, ponieważ potrafi może pisać, lecz nie potrafi czytać pisanego.

Jeżeli małżonkowie chcą wspólnie sporządzić testament prywatny, w takim razie musi naturalnie każde z nich posiadać przymioty, jakie do sporządzenia testamentu prywatnego są nieodzownie potrzebne; nie wymaga się atoli, żeby każdy małżonek spisał własnoręcznie cały dokument, wystarczy raczej:

Przykl. 3,
10.

jeżeli tylko jedno z nich, mąż albo żona, spíše wspólny testament w formie przepisanej,

i jeżeli drugie własnoręcznie dopíše,

że testament ten ma być równocześnie jego własnym testamentem,

i jeżeli do powyższego oświadczenia własnoręcznie doda miejsce i dzień wystawienia oraz własny podpis.

Taki testament prywatny może spadkodawca sam przechowywać; albo może dać jakiej osobie prywatnej do przechowania; albo wreszcie może zażądać, aby którykolwiek sąd okręgowy przyjął go do urzędowego przechowania; nie potrzebuje go jednakże we własnej osobie zanościć, lecz może go przesłać w liście lub przez posłańca.

Przykł. 2.

Na dowód oddania testamentu na skład wien sąd wystawić kwit. Zwrotu testamentu można zażądać każdego czasu; sądowi okręgowemu wolno go jednakże wydać tylko spadkodawcy we własnej osobie, bynajmniej zaś jego pełnomocnikowi.

Przykł. 13.

Jeżeli spadkodawca znajduje się w miejscu bardzo odległym od sądu okręgowego zachowującego jego testament, wtenczas może zażądać, aby celem oddania przesłano testament do sądu okręgowego, z kąd jest najbliżej do jego miejsca pobytu; wreszcie może też żądać, aby mu testament, jeżeli jest np. chorym, oddano w jego własnym domu. Jeżeli małżonkowie zażądają zwrotu swego wspólnego testamentu, wtenczas może sąd okręgowy oddać go tylko obydwom osobiście.

Pomimo zwrotu pozostaje atoli testament prywatny nadal ważnym.

Obojętną jest rzeczą, gdzie — czy w kraju, czy po za krajem — obywatel państwa niemieckiego swój testament prywatny sporządzi; również obojętną jest rzeczą w obec prawa, w jakim go języku sporządzi. Niepotrzebnem jest dodanie pieczęci lub stępla, ani też potrzeba podpisu możliwie przywołanego świadka ani też osobnego zapieczętowania.

Poleca się atoli usilnie, aby testamenta prywatne oddawano, skoro tylko można, sądowi okręgowemu na przechowanie; opłata za to jest niewielka, a ubezpiecza się w ten sposób testament przed zniszczeniem lub sfalszowaniem.

2.

Testament publiczny we formie Przykł. 25.
26.
zwyczajnej sporządza się

albo przed sędzią okręgowym albo przed notaryuszem.

Do tego musi sędzia okręgowy przywołać sekretarza sądowego albo dwóch świadków,
notaryusz drugiego notaryusza albo dwóch świadków.

Poczem następuje sporządzenie testamentu i to w ten sposób, iż spadkodawca w obec sędziego lub notaryusza

1. swoją ostatnią wolę ustnie oświadcza, lub
2. wręczając otwarte albo zamknięte pismo ustnie oświadcza,

że pismo to zawiera jego ostatnią wolę.

Pismo to może być pisane przez spadkodawcę samego lub przez jaką osobę trzecią; nie jest wprawdzie koniecznem, lecz ze względów praktycznych pożądanem, aby spadkodawca sam się podpisał.

a.

Osoby małoletnie lub pisanego nie umiejące czytać, n. p. niewidome mogą sporządzać testamenta jedynie tylko sposobem ustnego oświadczenia; kto wprawdzie umie czytać pismo, lecz w chwili sporządzania testamentu nazwiska swego nie może podpisać, ponieważ, dajmy na to, stracił rękę lub jest za słaby, ten może pomimo to rozporządzać na przypadek śmierci przez oddanie pisma.

b.

Osoby nieme lub dla jakichbądź innych przeszkód mówić niezdolne mogą sporządzać testamenta jedynie oddając pismo i oświadczając, że pismo to ich ostatnią wolę zawiera, które to oświadczenie winien spadkodawca wpisać do protokołu lub na osobną kartę, którą się dołącza do protokołu jako załącznik. Jeżeli osoba niema lub dla jakichbądź innych przeszkód mówić niezdolna oświadczenia takiego podczas aktu napisać nie może, ponieważ jest np. za słabą lub ma rękę sparaliżowaną lub jest niewidomą, wówczas osoba taka wogóle nie może zrobić testamentu.

c.

Jeżeli spadkodawca oświadczy, że nie włada językiem niemieckim, to trzeba przywołać zaprzysiężonego tłumacza; bez przywołania może

się atoli obejść, jeżeli wszystkie współdziałające osoby zaręczą, że władają językiem, w którym spadkodawca ma zdać swe oświadczenie.

Sporządzenie testamentu musi zostać opisaniem w protokóle w języku niemieckim z jednym jedynym wyjątkiem, o czem poniżej; jeżeli został przywołany tłumacz, w takim razie musi protokół zostać przetłumaczony na język, w którym spadkodawca zdaje swe oświadczenie.

Jeżeli testament sporządza się w języku niemieckim bez przywołania tłumacza, w takim ^{Przykł. 23a.} razie musi protokół zostać spisany w tymże samym języku; w takim przypadku powinno się dołączyć niemiecki przekład jako załącznik.

Protokół zawierający sporządzenie testamentu powinien wraz z dodatkami, a w szczególności w razie oddania pisma wraz z temże pismem, zostać pieczęcią urzędową zapieczętowanym przez sędziego lub notariusza w obecności reszty współdziałających osób oraz spadkodawcy. Dalej powinien protokół zostać opatrzony napisem, określającym bliżej testament i podpisanym przez sędziego lub notariusza, i wreszcie powinien zostać wzięty do szczególnego urzędowego przechowania.

Spadkodawca powinien dostać kwit na dowód, że testament jego został wzięty do urzędowego przechowania.

II.

Testamenta we formie nadzwyczajnej: testament nagły.

A. Skoro należy się obawiać, żeby spadkodawca nie umarł, zanim zrobienie testamentu przed

Przykł. 15, 18, 20, 21. **sędzią lub** notariuszem będzie możebnem, wówczas może spadkodawca sporządzić testament przed przełożonym gminy, w której się znajduje, lub przed przełożonym samoistnego obszaru dworskiego, w którego obwodzie przebywa. Jeżeli wśród takich okoliczności spadkodawca stojący w związkach małżeńskich chce wraz ze swoją małżonką zrobić wspólny testament, wtenczas przełożony jest uprawniony i zarazem zobowiązany do sporządzenia lub przyjęcia wspólnego testamentu, chociażby tylko co do jednego z małżonków istniała obawa, żeby nie umarł, zanim zrobienie testamentu przed sędzią lub notariuszem będzie możebnem.

Jeżeli przełożonemu stoi co na przeszkodzie, to wstępuje zań jego zastępca, bynajmniej zaś jaki przełożony z sąsiedztwa, chyba że tenże jest równocześnie zastępcą niemogącego.

Obojętną jest rzeczą, czy spadkodawca ma swą siedzibę wśród gminy lub obszaru dworskiego; o to jedynie chodzi, żeby chwilowo znajdował się w obwodzie gminy lub obszaru dworskiego.

Przełożony musi przywołać dwóch świadków; nie chodzi wcale o to jakiej płci; mogą to zatem być kobiety lub dziewczęta; świadkowie mogą być ze sobą spokrewnieni, spowinowaceni a nawet być małżonkami; świadkowie muszą potrafić pisać swoje nazwisko; dalej muszą być przy zdrowych zmysłach, w posiadaniu słuchu i wzroku, (nie być ani niewidomymi ani głuchymi), oraz muszą władać językiem niemieckim, z jedynym jednym wyjątkiem, o czem później.

Jako przełożony lub świadek nie może współdziałać:

1. małżonek spadkodawcy, chociażby małżeństwo już nie istniało;
2. kto ze spadkodawcą jest spokrewniony lub spowinowacony w prostej linii, n. p. dziadostwo, rodzice, dzieci, ani też teściostwo, zięć, synowa;
3. kto ze spadkodawcą jest spokrewniony lub spowinowacony aż do drugiego stopnia linii bocznej, n. p. rodzeństwo, szwagrowie;
4. kto w testamencie zostaje obdarzony, bez względu na to, czy jako dziedzic czy jako zapisobierca;
5. kto do kogo z obdarzonych stoi w stosunku krewiństwa lub powinowactwa wyszczególnionego pod lit. 1. do 3., n. p. brat, ojciec, teść, szwagier którego dziedzica lub zapisobiercy.

Jeżeli która z osób wyszczególnionych pod lit. 1. do 3. współdziała, wówczas cały testament jest nieważny; jeżeli współdziała która z osób pod lit. 4. lub 5. wyłączonych, to nieważnym jest tylko zapis na korzyść obdarzonego, poza tem testament pozostaje ważnym.

Świadkiem nie może być dalej osoba stojąca do przełożonego w jednym ze stosunków wyszczególnionych pod lit. 1. do 3. w przeciwnym bowiem razie testament również jest nieważny.

Jako świadek nie powinien współdziałać:

1. kto jest małoletnim;
2. kto jest pozbawionym obywatelskich praw honorowych, tak długo jak trwa odsądzenie od praw honorowych;

3. kto podług przepisów kodeksu karnego jest niezdolnym, aby był słuchany jako świadek pod przysięgą;
4. kto jako służebny lub pomocnik stoi na służbie przełożonego.

Jeżeli który z takich świadków współdziała, to przez to samo testament jeszcze nie staje się nieważnym; jednakże rozumie się, że przełożony nie powinien osób takich powoływać na świadków, chyba tylko w razie największej potrzeby; zresztą będzie przełożony prawie zawsze w stanie powołać inne osoby, tem bardziej że może do tego wybrać także osoby płci żeńskiej oraz osoby zamieszkujące lub bawiące tylko w sąsiedniej gminie lub w sąsiednim obszarze dworskim.

Obydwaj świadkowie muszą tak samo jak i przełożony być obecni przy całym akcie; jeżeli który z nich musi przestać współdziałać, (n. p. świadek zachoruje nagle ciężko lub dostanie pomieszania zmysłów), w takim razie trzeba całą czynność rozpocząć jeszcze raz od początku; przerwanie aktu jest wprawdzie dozwolonem, lecz lepiej tego unikać; koniecznem jest atoli, ażeby wszyscy współdziałający byli obecni przy wszystkich częściach czynności.

Sporządzenie testamentu następuje przed przełożonym

w ten sam sposób co i przed sędzią lub notariuszem,

a więc albo ustnie albo piśmiennie. Znajdują zatem zastosowanie te same przepisy, które powyżej zostały podane co do sporządzania publicznego testamentu w formie zwyczajnej (str. 55).

Przed przełożonym może zatem także zrobić testament osoba małoletnia lub nie potrafiąca czytać pisma i t. d. — Sporządzenie testamentu musi zostać opisanem w protokóle w języku niemieckim z jedynym jednym wyjątkiem, o czem poniżej; w przeciwnym razie testament jest nieważny; obojętną jest, kto protokół pisze lub prowadzi; może to robić który ze świadków lub też osoba wcale nie współdziałająca.

Przełożony powinien jednakże baczyć na to, aby przy akcie oprócz współdziałających tylko te osoby były obecne, na których obecność spadkodawca zezwoli; w szczególności należy oddalić wszelkie osoby, któreby mogły wpływ wywierać na spadkodawcę. Trzeba na to zważać, że spadkodawca chce i ma oświadczyć swoją — własną a zarazem ostatnią — wolę, nie zaś narzuconą mu wolę obcą.

Protokół musi zawierać:

- a) miejsce i dzień czynności;
- b) nazwisko pełne spadkodawcy;
- c) nazwiska osób przy akcie współdziałających, a więc przełożonego, świadków, tłumacza itd.;
- d) stwierdzenie obawy, żeby spadkodawca nie umarł, zanim sporządzenie testamentu przed sędzią lub notariuszem będzie możebnem;
- e) oświadczenia spadkodawcy, a w razie oddania pisma stwierdzenie oddania.

Pod lit. b i c należy podać stan lub zawód, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania poszczególnych osób tak dokładnie, aby o ile możności wykluczyć pomyłkę.

Dalej powinien protokół zawierać wzmiankę, czy przełożony zna osoby współdziałające, a jeżeli ich nie zna, w jaki sposób upewnił się co do ich tożsamości. (§ 176 ustęp 3 Ust. dot. sąd. niesp.)

W jaki sposób pewność tę uzyska, pozostawia się jego rozsądnemu uznaniu; po części będzie spadkodawca znany jeżeli nie przełożonemu samemu, w takim razie któremu ze świadków lub jakiej innej przełożonemu znanej osobie. Jeżeli przełożony nie ma pewności co do osoby spadkodawcy, to może wprawdzie odmówić sporządzenia testamentu; jeżeli atoli spadkodawca obstaje przy tem, aby spisano jego ostatnią wolę, to przełożony winien temu żądaniu zadość uczynić; lecz w takim razie trzeba opisać w protokóle, jak się rzecz miała i na czem polega stwierdzenie osobistości.

Mianowicie i przede wszystkim winien przełożony baczyć na to,

czy spadkodawca jest jeszcze przy zdrowych zmysłach;

gdyby zrobił spostrzeżenia mogące wzbudzić wątpliwości,

czy spadkodawca jest w posiadaniu prawodzielności, lub bystrości rozumu, potrzebnych do sporządzenia testamentu, wówczas winien to wszystko stwierdzić protokółem.

Protokół opisujący akt sporządzenia testamentu musi zostać przeczytany — obojętną jest przez kogo, — przez spadkodawcę zatwierdzony i własnoręcznie podpisany; iż to się stało, musi zostać w protokóle wyrażone. Nadmienić wypada, że nawet w obec głuchego spadkodawcy protokół musi zostać przeczytany, aby i świadkowie mieli

pewność, że tylko to zostało do protokołu wpisane, co spadkodawca w rzeczy samej oświadczył.

Jeżeli spadkodawca oświadczy, że nie umie lub nie może pisać, to oświadczenie to musi zostać przyjęte do protokołu, przez co zastąpi się jego podpis.

Wreszcie muszą protokół podpisać wszystkie współdziałające osoby (przełożony, świadkowie).

W razie przekroczenia którego z tych przepisów przymusowych staje się cały testament nieważnym. Na żądanie winien przełożony spadkodawcy dać protokół do przeczytania, lecz pomimo to muszą być wszystkie powyższe przepisy zachowane.

Poleca się usilnie, aby przełożony po podpisaniu przez wszystkich współdziałających sam jeszcze raz protokół zbadał ze względu na to, czy wszystkie t. z. przepisy przymusowe zostały uwzględnione.

Dla osób niemych, oraz dla innych jakich przeszkód mówić nie mogących, jako też dla spadkodawców oświadczających, że nie władają językiem niemieckim, są oprócz tego jeszcze dane następujące przepisy:

1. Jeżeli spadkodawca według przeświadczenia Przykl. 21 przełożonego jest niemy lub dla innych jakich przeszkód mówić nie może, to może — jak już wyżej powiedziano — zrobić testament jedynie przez oddanie pisma; oświadczenie, że pismo to zawiera jego ostatnią wolę, winien w czasie czynności, a więc przed oczami współdziałających, wpisać do protokołu lub

na osobną kartę, którą się dołącza do protokołu jako załącznik.

Pismo oddane przez osobę niemą może być otwarte lub zamknięte.

W protokole musi przełożony wyrazić przekonanie, że spadkodawca dla pewnych przeszkód mówić nie może, oraz musi stwierdzić, że spadkodawca własnoręcznie spisał oświadczenie:

że oddane przezeń pismo zawiera jego ostatnią wolę.

Oprócz tego musi protokół odpowiadać wszystkim innym przepisom, z wyjątkiem tego jednego, że

nie potrzebuje być osobno zatwierdzony przez spadkodawcę.

2. Jeżeli spadkodawca oświadczy, że nie włada językiem niemieckim, wówczas trzeba do sporządzenia testamentu przywołać zaprzysiężonego tłumacza.

Przykł. 23.

Właśnie przez sąd tłumacz nie potrzebuje być zaprzysiężony; wystarczy zaprzysiężenie przez każdą inną do tego upoważnioną władzę państwową; takim jest n. p. tak zwany zaprzysiężony tłumacz powiatowy. Jako tłumacz nie może natomiast współdziałać osoba, która jako świadek byłaby wyłączonej ze względu na swój stosunek do przełożonego lub spadkodawcy, a więc n. p. brat spadkodawcy lub przełożonego; wogóle powinien tłumacz posiadać te same przymioty co i świadek; nie powinien więc być małoletnim i t. p.

Protokół musi zostać przełożony na język, w którym spadkodawca zdaje swe oświadczenie tłumaczenie musi tłumacz zrobić lub też uwierzy-

telnić i przeczytać; musi ono zostać do protokołu dołączone jako załącznik.

Protokół musi wreszcie zawierać

- a) oświadczenie spadkodawcy, że nie włada językiem niemieckim,
- b) nazwisko tłumacza,
- c) zaznaczenie, iż tłumacz tłumaczenie to zrobił lub uwierzytelnił oraz że je przeczytał, wreszcie
- d) musi też być podpisane przez tłumacza.

Przełożony winien zatem i na to baczyć, żeby tłumacz zaprzysiężony w chwili sporządzania testamentu przypadkowo nie był niezdolny do pisanja.

Przywołanie tłumacza jest natomiast zbytecznem, jeżeli wszystkie współdziałające osoby (przełożony i świadkowie) władają tym językiem, w którym spadkodawca zdaje swe oświadczenie.

Jeżeli w tym przypadku nie przywoła się tłumacza, w takim razie **musi** protokół zostać spisany w tymże języku, oraz musi zawierać

Przykł.
23a.

- a) oświadczenie spadkodawcy, że nie włada językiem niemieckim, i
- b) zapewnienie osób współdziałających, że owym językiem obcym władają.

Do protokołu powinno się dołączyć niemieckie tłumaczenie jako załącznik.

W tym jedynym przypadku jest wyjątkowo dozwolonem, że ani protokół nie zostaje spisany w niemieckim języku, ani świadkowie nie potrzebują władać językiem niemieckim, ponieważ przez zaniechanie dołączenia niemieckiego tłumaczenia testament nie staje się nieważnym.

Co dzieje się dalej z ukończonym protokołem?

Przykł. 16. 19. A. Przełożony ma go wraz z dodatkami, a więc w razie sporządzenia testamentu przez oddanie pisma wraz z temże pismem, a w razie przywołania tłumacza wraz z przekładem protokołu w obecności reszty współdziałających osób i spadkodawcy

- a) pieczęcią urzędową zapieczętować lub kazać zapieczętować,
- b) opatrzyć lub kazać opatrzyć napisem, testament bliżej określającym,
- c) napis ten sam podpisać,
- Przykł. 17. d) i wreszcie przesłać sądowi okręgowemu, do którego jego obwód należy.

Sąd okręgowy bierze wówczas taki testament do osobnego sądowego przechowania i wystawia spadkodawcy poświadczenie złożenia.

Testament sporządzony przed przełożonym jest nawet wtenczas ważny, chociaż obawa, aby spadkodawca nie umarł, zanim sporządzenie zwykłego testamentu publicznego stanie się możebnem, nie była uzasadnioną.

B. Przed przełożonym może wreszcie także spadkodawca zupełnie zdrowy sporządzić testament, a mianowicie

jeżeli znajduje się w miejscu, które z powodu panującej choroby zaraźliwej lub dla jakich bądź innych nadzwyczajnych okoliczności (n. p. przez powódź) jest zupełnie odcięte od świata, tak iż sporządzenie testamentu przed sędzią lub notariuszem jest

niemożliwem albo tylko z wielkimi trudnościami połączonem.

Przełożony winien w takim przypadku przestrzegać tych samych przepisów co przy sporządzaniu wyżej wspomnianego nagłego testamentu; naturalnie w protokóle sporządzenia takiego testamentu nie stwierdza się obawy,

że sporządzenie zwyczajnego publicznego testamentu niebyłoby możliwem z powodu ciężkiej niemocy spadkodawcy;

w miejsce tego wstępuje atoli podanie powodu odcięcia miejscowości oraz zaznaczenie, iż dla tej przyczyny sporządzenie przed sędzią lub notariuszem stało się niemożliwem lub też nadmiernie utrudnionem.

C. Kto w sposób powyżej określony jest odcięty od świata, może zrobić testament nie tylko przed przełożonym odciętej miejscowości, lecz także Przykł. 22.
przez ustne oświadczenie w obec trzech świadków

(testament prywatny nadzwyczajny).

Do tych świadków odnosi się to samo co do świadków przywołanych przez przełożonego, (naturalnie bez względu na jakowe stosunki świadków do przełożonego danej miejscowości, ponieważ właśnie testament sporządza się nie przed przełożonym lecz tylko w obec trzech świadków). Sporządzenie testamentu w obec 3 świadków trzeba opisać w protokóle, co do którego mają zastosowanie przepisy podane powyżej pod lit. A.

Należy pamiętać,

że spadkodawca musi swoją ostatnią wolę w obec trzech świadków ustnie oświadczyć,

— osoby nieme nie mogą zatem w tej formie zaznaczyć swej ostatniej woli —

i że testamentu w tej formie nie można zrobić za współudziałem tłumacza.

Jeżeli zatem spadkodawca oświadczy, że językiem niemieckim nie włada, wówczas może rozporządzenie ostatniej woli wobec trzech świadków wydać tylko pod warunkiem, że świadkowie zapewnią, iż władają językiem, jakim spadkodawca włada.

D. Testament w obec 3 świadków może wreszcie zrobić także osoba znajdującą się w czasie morskiej podróży poza obrębem portu krajowego na pokładzie statku niemieckiego, a nie należącego do cesarskiej marynarki.

Testament sporządzony w obec 3 świadków nie potrzebuje być zapieczętowany tak samo jak własnoręczny testament prywatny; jeżeli 3 świadków oświadczy się gotowymi do współudziału przy tego rodzaju ustnym testamencie, — do czego atoli z prawa nie są zobowiązani, — w takim razie winni ze spisaniem co do tego protokółem postąpić według woli spadkodawcy, a więc stósownie do jego życzenia albo oddać mu go, albo zachować w sposób żądany albo dać do przechowania.

Każdy testament nagły uważa się za niebyły, jeżeli od sporządzenia upłynęły 3 miesiące a spadkodawca jeszcze żyje. Początek i bieg tego czasu jest atoli wstrzymany, dopóki spadkodawca nie jest w możności sporządzenia testamentu publicznego we formie zwyczajnej.

Po upływie rzeczzonego czasu musi zatem spadkodawca zrobić nowy testament, jeżeli chce pozostać przy rozporządzeniach zrobionych w testamencie nagłym; testament nowy może naturalnie zrobić w każdej dozwolonej formie.

Wszystkim testamentom jest zatem wspólny charakter dokumentu; jeżeli ostatnia wola nie została zadokumentowaną, w takim razie testament nie istnieje.

ROZDZIAŁ VI.

Uchylenie i odwołanie testamentu.

§§ 2253—2258.

Jeden i ten sam spadkodawca może zrobić kilka testamentów; o ile takowe ze sobą nie stoją w sprzeczności, o tyle pozostają wszystkie po śmierci spadkodawcy ważne.

O ile natomiast testament późniejszy stoi w sprzeczności do poprzedniego, o tyle zostaje dawniejszy uchylony przez późniejszy; jeżeli więc n. p. spadkodawca w testamencie z dnia 1. stycznia 1900 r. zamianował brata swego B, a w testamencie z dnia 3. stycznia 1900 r. brata swego A dziedzicem, to przez to uchylił dawniejszy testament zupełnie.

Jeżeli zaś spadkodawca chce tylko rozporządzić,

żeby cały jego testament lub poszczególne w testamencie zawarte rozporządzenia, n. p. jaki zapis, nie miał znaczenia,

w takim razie nazywa to K. C. odwołaniem testamentu.

Spadkodawcy wolno każdej chwili odwołać swój testament; jest zaś do tego nawet wtenczas zdolny, jeżeli po zrobieniu dawniejszego testamentu

Henryk Szaniawski

został ubezwłasnowolniony z powodu słabości umysłu, marnotrawstwa lub pijaństwa nałogowego, chociaż osoby ubezwłasnowolnione są niezdolne do sporządzenia testamentu.

I.

W jaki sposób można testament odwołać?

1. Testamentem, i to w każdej formie bez Przykł. 12,
7, § 1.
względem na to, w jakiej formie dawniejszy testament został sporządzony, a więc także testamentem prywatnym, chociażby dawniejszy testament był zrobiony we formie zwyczajnej i publicznej;

2. przez to, iż spadkodawca w zamiarze uchylenia testamentu dokument testamentowy zniszczy lub w nim porobi zmiany, przez jakie się zazwyczaj zaznacza chęć zniszczenia piśmiennych oświadczeń woli, n. p. jeżeli spadkodawca dokument przetnie, przekreśli lub w jaki bądź sposób zrobi nieczytelny.

3. Testament publiczny zaś uważa się nawet wtenczas za odwołany, skoro zostanie spadkodawcy wydany z urzędowego przechowania, jest więc rzeczą zupełnie obojętną, czy spadkodawca po oddaniu jeszcze go testamentem odwoła lub zniszczy; po oddaniu nie ma on znaczenia, nawet chociażby odpowiadał wszystkim wymaganiom testamentu prywatnego. Jeżeli natomiast spadkodawca odbierze z powrotem swój testament prywatny, oddany do urzędowego przechowania, to testament uen zatrzyma swe znaczenie nadal dopóty, topóki nie zostanie odwołany, zniszczony, lub dchylony testamentem późniejszym.

II.

Co do uchylenia i odwołania testamentów wspólnych istnieją osobne przepisy (§§ 2270 do 2272).

W razie jednomyślności mogą małżonkowie naturalnie każdej chwili swój wspólny testament odwołać lub testamentem późniejszym uchylić lub z urzędowego przechowania odebrać z powrotem.

Oddanie może jednakże tylko nastąpić osobiście do rąk obojga małżonków.

Jeżeli natomiast małżonkowie nie są jednej myśli, w takim razie trzeba rozróżniać,

czy wspólny testament jest obopólny, wzajemny (dawniej korrespektywny) czy nie.

Obopólnym, wzajemnym jest testament wspólny wtenczas, jeżeli małżonkowie poczynili w nim rozporządzenia, o których się przypuszcza, że rozporządzenie jednego małżonka nie miałoby miejsca bez rozporządzenia drugiego małżonka.

Przypuszczać to należy n. p. wtenczas, jeżeli małżonkowie

wzajemnie się obdarzają (n. p. więc jeżeli się wzajemnie mianują dziedzicami),

albo jeżeli jeden małżonek drugiego obdarza, a na przypadek dłuższego życia obdarzonego coś rozporządza na korzyść jakiej osoby, która z drugim małżonkiem jest spokrewniona lub z kąd inąd bliską mu jest, n. p.

maż zapisuje żonie dom, a matce żony pewną sumę pieniężną.

Jeżeli więc mamy taki testament wzajemny — co się po części zdarzać będzie — w takim

razie nie może jeden małżonek jednostronnie za życia drugiego swej ostatniej woli uchylić. Może on natomiast za życia drugiego małżonka jednostronnie swe rozporządzenie ostatniej woli **odwołać, jednakże tylko**

przez oświadczenie odstąpienia złożone przed sędzią lub notariuszem,

które to oświadczenie musi zostać doręczone drugiemu małżonkowi (n. p. przez komornika sądowego).

Prawo odwołania gaśnie ze śmiercią drugiego małżonka; jeżeli jednakże przy życiu pozostały małżonek zrzecze się tego, czem został obdarzony, w czasie prawnie przepisany i we formie należytej (§§ 1944 i 1945), w takim razie może także uchylić swoje rozporządzenia.

Skoro więc przy życiu pozostały małżonek przyjmie to, czem został obdarzony, wówczas jest sam swoim rozporządzeniem związany o tyle, o ile takowe stoi do rozporządzeń zmarłego w stosunku wzajemności. Są jednakże następujące wyjątki:

Przykl. II.

- a) małżonek przy życiu pozostały może, jeżeli jaki do części obowiązkowej uprawniony potomek chociażby tylko jednego z małżonków został obdarzony, ograniczyć część obowiązkową tego potomka w miarę § 2338 (wydziedziczyć go w dobrej myśli);
- b) małżonek ten może także uchylić swoje rozporządzenia na korzyść osoby trzeciej, jeżeli ta osoba trzecia zawini w obec niego w sposób uprawniający go do odebrania części obowiązkowej, albo jeżeli ta osoba

trzecia nie mająca prawa do części obowiązkowej zawini w sposób, który uprawniałby do wydziedziczenia, gdyby owa osoba obdarzona była miała prawo do części obowiązkowej (§ 2271 ust. 2).

Przy życiu pozostały małżonek może zatem odebrać datek n. p. swemu siostrzeńcowi a nawet osobie wcale nie spokrewnionej, jeżeli mu ta osoba n. p. nastawała na życie.

W końcu podajemy jeszcze kilka ogólnych uwag:

1. Kto zamierza zrobić testament, niechaj wprzód zastanowi się dobrze, czy ma do tego słuszny powód ze względu na prawne przepisy; tak byłoby n. p. rzeczą zupełnie niepotrzebną, gdyby wdowiec mający tylko jedno dziecko, któremu cały swój spadek chce przekazać, robił testament; inaczej zaś rzecz by się miała, gdyby wdowiec ów część swego spadku chciał przekazać innym osobom, albo gdyby chciał zamianować opiekuna dla swego dziecka, albo gdyby chciał część obowiązkową dziecku odebrać lub ukrócić. Tak samo nie miałoby racji bytu, gdyby bezdzietne małżeństwo zrobiło testament wspólny, nie posiadając nic oprócz przedmiotów wyjętych, których nikomu trzeciemu nie chcą zapisać.
2. Spadkodawca zdecydowawszy się po należytem zbadaniu swych stosunków na wydanie rozporządzenia ostatniej woli, niechaj zamiar ten niebawem wykona; nie można nigdy wie-

dzieć, kiedy kogo śmierć lub niezdolność do testowania zaskoczy (choroba umysłowa lub t. p.); nieuzasadnioną jest obawa, że mogą w przyszłości zajść zmiany, wskutek których testament stał by się niepotrzebnym, tem bardziej że spadkodawca może testament każdej chwili odwołać. Mylnem jest szeroko rozpowszechnione mniemanie, jakoby spadkodawca zrobiwszy testament nie mógł już za życia tak swobodnie zawierać czynności między żyjącymi, jak gdyby nie był zrobił testamentu.

Jak bezpodstawną zaś jest często napotykana obawa,

że zrobiwszy testament trzeba wkrótce umierać,

nie potrzeba się dopiero rozwodzić, a raczej dziwić się trzeba niespożytości tego tak głupiego zabobonu.

Przeciwnie bowiem powinno przeświadczenie, że się swe stosunki uregulowało nawet na czas pośmiertny,

sprawić spadkodawcy spokój wypływający z uczucia wypełnionego obowiązku.

3. Następnie winien spadkodawca się zastanowić, w jakiej formie ma zrobić testament. W stosunkach zawikłanych poleca się swą ostatnią wolę oświadczyć ustnie przed sędzią okręgowym lub notariuszem, ponieważ spadkodawca w takim razie może zasięgnąć rady rzeczoznawczej.

Co do tego, czy stosunki są zawikłane czy nie, ogólnych reguł podać nie można; każdy to musi sam osądzić.

4. Spadkodawca, wybrawszy formę własnoręcznego testamentu prywatnego, winien baczyć nie tylko na formalności powyżej szczegółowo opisane, lecz także na to,

aby pismo było czytelne, aby wola została wyrażona jasno i dobitnie, (co się najprędzej osiąga wyrażając się »prosto z mostu«), i aby obdarzeni zostali tak dokładnie oznaczeni, iżby o pomyłki nie było żadnej obawy.

Mianowicie zaleca się gorąco wypisywać liczby także słowami, n. p.: memu siostrzeńcowi, właścicielowi drukarni Stefanowi Robocie z Bytomia zapisuję 1000 m. — jeden tysiąc marek.

Chcąc być zupełnie pewnym, najlepiej jest — jak wyżej już wspomniano — oddać testament prywatny sądowi okręgowemu do przechowania; w niektórych razach będzie przechowanie u spadkodawcy także dostatecznie pewnem, tak n. p. u małżonków, którzy zrobili testament wspólny.

Wspomnieć zaś należy, że, kto ma testament nie oddany do urzędowego przechowania we własnem przechowaniu, jest zobowiązany dowiedziawszy się o śmierci spadkodawcy oddać go natychmiast sądowi pozostałości; sąd ten może go w drodze kar porządkowych zmusić do oddania, a nawet w miarę okoliczności do złożenia przysięgi manifestacyjnej. (§ 83 U. S. N.)

Jeżeli więc małżonkowie przechowują swój wspólny testament, wówczas winien małżonek przy

życiu pozostający po śmierci pierwszego oddać testament wraz ze sepulturą sądowi pozostałości.

Sąd ten naznacza następnie termin otwarcia testamentu, na który powinien zaważać prawnych dziedziców oraz, o ile to się da uskutecznić, także wszelakie inne interesowane osoby. Dobrze jest zatem, oddając testament do przechowania, podać dziedziców i interesowanych.

5. Jeżeli testament znajduje się w przechowaniu sądu pozostałości lub jakiego innego sądu okręgowego, w takim razie może każdy interesowany wnieść o otwarcie testamentu. We wniosku tym trzeba podać, o ile się jest interesowanym (pokrewieństwo i t. d.). Wreszcie trzeba dołączyć sepulturę spadkodawcy oraz poświadczenie złożenia testamentu, lub też trzeba oświadczyć, iż się takiego poświadczenia nie posiada.
6. W końcu nadmienić wypada, że nieważnem jest rozporządzenie spadkodawcy zakazujące otwarcia testamentu zaraz po jego śmierci (§ 2263).

Tak samo rzecz się ma z zakazem spadkodawcy, żeby nie opieczętowano ani nie spisano pozostałości, ponieważ sąd ma obowiązek wbrew takiemu rozporządzeniu, o ile tego zachodzi potrzeba, (n. p. w braku pełnoletniego dziedzica prawnego), starać się o zabezpieczenie spadku; w miarę okoliczności może zatem sąd nakazać opieczętowanie oraz zrobienie spisu pozostałości.

Zabezpieczenie spadku należy do powinności każdego sądu okręgowego, w którego obwodzie zajdzie tego potrzeba, podczas gdy sądem pozostałości jest tylko ten sąd okręgowy, w którego obwodzie spadkodawca w chwili śmierci miał swą siedzibę (§§ 72 aż do 74 U. S. N.).

ROZDZIAŁ VII.

PRZYKŁADY.

Na brzegu obok przykładów podane paragrafy i artykuły należy naturalnie pominąć przy rzeczywistem sporządzaniu testamentu; tutaj podane zostały ze względów dydaktycznych.

Rzeczowa treść przykładów nadaje się do wszelkich form rozporządzeń ostatniej woli, bez względu na to, czy tutaj znajduje się pomiędzy testamentami zwyczajnymi czy nadzwyczajnymi, publicznymi czy prywatnymi; wreszcie zwracamy uwagę na ostatnie zdanie uwagi do przykładu 26

I.

Testamenta prywatne zwyczajne.

Spadkodawca nie pozostawiający potomków chce swemu małżonkowi przekazać cały spadek.

Przykład 1.

»Berlin, dnia drugiego stycznia tysiąc dziewięćsetnego roku.

Żonę moją Marję z domu Nowakowską mianuję moją jedyną dziedziczką.

§ 1937.

§ 2087.

Jan Robota, właściciel fabryki.

Berlin, ulica Fryderykowska nr. 112.«

Uwaga: Jeżeli jeszcze żyją rodzice spadkodawcy, to może spadkodawca jeszcze dodać, atoli przed podpisem:

»Rodzicom moim (— ojcu memu — matce mej —) przekazuję tylko część obowiązkową.«

Spadkodawca chce oddać swe rozporządzenie ostatniej woli do urzędowego przechowania; w takim razie winien przez siebie spisany dokument włożyć w kopertę, takową w dowolny sposób zalepić lub zapieczętować, opatrzyć napisem n. p. takim:

»Mój testament.

Berlin, ul. Fryderykowska nr. 112., dnia 5. stycznia 1900 r.

Jan Robota, właściciel fabryki.«

i oddać lub odesłać do sekretarjatu jakiego sądu okręgowego.

Podanie do sądu o przechowanie testamentu.

Przykład 2.

§ 2248

»Berlin, Friedrichstr. 112, den 10. Januar 1900!

Dem Königl. Amtsgericht I
zu Berlin

überreiche ich mein anliegendes Testament. Ich
beantrage,

es in amtliche Verwahrung zu nehmen
und mir hierüber einen Hinterlegungs-
schein zu erteilen.

Den Wert des Gegenstandes der letztwilligen
Verfügung gebe ich auf Mark an.

Jan Robota, Fabrikbesitzer.«

Uwaga: Spadkodawca nie potrzebuje ani napisu ani wniosku o przechowanie pisać własnoręcznie; podpis wystarczy.

Wartość spadku trzeba podać dla obrachowania kosztów.

Bezdzietni małżonkowie chcą testamentem wspólnym zapisać sobie wzajemnie cały spadek.

Przykład 3.

§ 2267.

Wrocław, dnia trzeciego stycznia tysiąc dziewięćsetnego pierwszego roku.

Ja i żona moja mianujemy się wzajemnie jedy-
nymi dziedzicami.

Henryk Wolski, właściciel hotelu Silesia.«

»Testament powyższy ma być równocześnie
także moim testamentem.

Wrocław, dnia piątego stycznia tysiąc dzie-
więćsetnego roku.

Marja Wolska z domu Pijarska.«

Uwaga: Co do części obowiązkowej rodziców i urzędowego przechowania testamentu patrz uw. do pkt. 1 i 2.

Małżonek, mający do drugiego małżonka bezwzględne zaufanie, chce tegoż wobec wspólnych potomków postawić jak najkorzystniej. Mianowanie dziedzica-następcy.

Przykład 4.

»Bytom, dnia piątego maja tysiąc dziewięćset trzeciego roku.

Żonę moją Helenę z domu Kwiecińską mianuję moją jedyną dziedziczką.

Potomków mych robię dziedzicami - na- § 2137.
stępcami tego, co ze spadku mego po śmierci żony mej pozostanie, pozostawiając jej przez to prawo dowolnego rozporządzania spadkiem moim.

Żonę moją zwalням od obowiązku robienia § 1640.
pod okiem jakiego urzędu spisu majątku, jaki ze spadku po mnie spadnie na moje małoletnie dzieci.

Jan Nepomucen Nowak, fotograf.»

Uwaga: Mianowanie opiekuna byłoby bez celu, gdyż po śmierci ojca dzierży matka władzę rodzicielską (§ 1648); przykład niniejszy nadaje się także wtenczas, jeżeli **żona męża** chce postawić korzystnie wobec wspólnych dzieci; w takim razie trzeba tylko porobić odpowiednie zmiany.

Spadkodawca, pozostawiający dzieci z rozmaitych małżeństw, zamierza małżonkowi przy życiu pozostałemu dać większe prawa, aniżeli by miał podług prawnego następstwa dziedziczenia. Mianowanie opiekunów wolnych.

Przykład 5.

»Poznań, dnia trzeciego maja tysiąc dziewięćset szóstego roku.

Żyję w powtórnem małżeństwie z Marią z domu Burbo; z tego mego małżeństwa jest obecnie tylko przy życiu jeden syn Paweł, mający 2 lata.

Z mego pierwszego małżeństwa żyje tylko dziesięcioletnia córka Ewa.

Dziedzicami moimi mianuję:

1. moją żonę Marię z domu Burbo,
2. dzieci moje Pawła i Ewę, oraz moje przyszłe dzieci pochodzące z małżeństwa mego z Marią z domu Burbo

i przekazuję żonie mej jedną połowę spadku, drugą zaś połowę wspólnie dzieciom moim pod lit. 2. wymienionym.

§ 1640. Zabraniam, aby spis majątku przypadającego z powodu śmierci mej na dzieci żona była zmuszona robić pod urzędowym nadzorem.

§ 1777. Opiekunem córki mej Ewy mianuję moją
§ 1852. obecną małżonkę i zabraniam mianowania opiekuna przeciwnego; zwalnim ją także od obowiązku
§ 1854. składania rachunków przez przeciąg jej urzędowania jako opiekunka, jako i od obowiązku dep
§ 1853. ponowania papierów na okaziciela oraz indosacyjnych. Gdyby żona moja nie mogła lub nie chciała

§§ 1886 i 1887. opieki tej prowadzić, w takim razie mianuję opiekunem córki mej Ewy adwokata Kazimierza Brońskiego z Poznania; gdyby żona moja miała po
§ 1697. stradać władzę rodzicielską nad swemi dziećmi, to i tychże opiekunem mianuję Brońskiego; również w obec tego opiekuna zabraniam mianowania opiekuna przeciwnego.

§ 1836. Brońskiemu wyznaczam w razie prowadzenia opieki nad córką moją Ewą 150 — sto pięćdziesiąt — mk., w razie prowadzenia opieki nad memi wszystkimi dziećmi 300 — trzysta — mk. rocznego wynagrodzenia.

Memu synowi Pawłowi ma służyć prawo przejęcia mego majątku ziemskiego za cenę odpowiadającą dochodom. § 2049, art. 137.

Jerzy Belina-Kozierowski,
dyrektor banku krajowego.«

Uwaga: Podług prawnego następstwa dziedziczenia odziedziczyłaby żona tylko $\frac{1}{4}$ spadku; dzieci są dziedzicami wspólnego udziału; jeżeli jedno z nich umrze przed lub po otwarciu się spadku, to przyrastanie następuje najprzód pomiędzy nimi; jeżeli wszystkie dzieci pomrą przed lub po otwarciu się spadku, to żona staje się jedyną dziedziczką (§ 2094); pomiędzy sobą dziedziczą rodzeństwo Kozierowscy po równych częściach (§ 2091).

Spadkodawca nie ma żadnego zaufania do swego małżonka i chce tegoż prawa w obec wspólnego dziecka jak najbardziej ograniczyć. Majątek wolny.

Przykład 6.

»Bogumin, dnia pierwszego maja tysiąc dziewięćset czwartego roku.

Z żoną moją Emilją z domu Schwarz mam jedną córkę, dwunastoletnią Helenę. Tę moją córkę mianuję jedyną dziedziczką; teżę podstawiam jako dziedzica brata mego, Artura Kuźnickiego z Krakowa, a gdyby tenże miał umrzeć przed otwarciem się spadku, jego potomków. § 2096. § 1922.

Gdyby córka moja Helena zmarła bezpotomnie, to mianuję brata mego Artura, a gdyby tenże zmarł przede mną, jego potomków dziedzicami-następcami tego, co ze spadku mego po śmierci córki mej pozostanie. § 2137. § 2109 l. 1.

Żonę moją Emilję z domu Schwarz ograniczam na część obowiązkową; na nią winna zaś sobie policzyć tych 10000 — dziesięć tysięcy — marek, które jej wypłaciłem 1. lipca 1903 roku § 2303.

§ 2315 z wyraźnem zastrzeżeniem późniejszego polizczenia.

Żonie mej, która będzie dzierżyła władzę rodzicielską nad naszą córką, ma zostać przydany do wszystkich spraw pomocnik; jako takiego mianuję mego powyżej wspomnianego brata Artura; §§ 1684, 1687 i 1688. ma on być także opiekunem córki mej Heleny, §§ 1697, 1680, 1676. gdyby żona moja miała postradać władzę rodzicielską lub gdyby władza jej miała spoczywać.

Żonie mej odbieram prawo zarządu i użytkowania majątku spadającego z powodu mej śmierci na córkę moją; kuratorem zawiadującym tym wolnym majątkiem dziecięcym mianuję mego wspomnianego brata. § 1638, 1651. § 1909.

Wreszcie wyłączam rodzeństwo oraz rodziców mej żony od opieki i kurateli nad moją córką.

Karol Kuźnicki, właściciel apteki.«

Uwaga: Testament ten nadaje się także, jeżeli żona męża chce jak najbardziej ograniczyć, jednakże zbytecznem jest w takim razie mianowanie pomocnika, ponieważ takie ograniczanie władzy rodzicielskiej ojca jest niedozwolonem.

Spadkodawca chce potomkowi ograniczyć część obowiązkową w dobrej myśli. Zapis. Zapis podstawiony. Nakaz. Odwołanie testamentu.

Przykład 7.

»Gdańsk, dnia dwudziestego siódmego lutego tysiąc dziewięćset drugiego roku.

Ja, wdowa po majorze Elżbieta Kostańska, z domu Kostanecka, spisuję niniejszem moją ostatnią wolę:

§ 1.

Odwołuję testament mój, który dnia 16. § 2254.
grudnia 1898 r. sporządziłam przed sądem okręgowym w Toruniu, w którego urzędowym przechowaniu tenże testament się znajduje.

§ 2.

W rozporządzaniu moim spadkiem nie jestem żadną miarą skrepowana; od umowy spadkowej, zawartej z siostrą moją, niezamężną Jadwigą Konstanecką przed sądem okręgowym § 2276.
w Grudziądzu na dniu 1. lutego 1900 r., w której § 2293.
to umowie zastrzegłam sobie odstąpienie, odstąpiłam mocą oświadczenia, zadokumentowanego przed królewskim notariuszem Janem Stabrowskim z Gdańska dnia 23. grudnia 1900 r., oraz siostrze mej przez komornika dostawionego. Niniejszem § 2296.
odwołuję jeszcze raz wyraźnie wszystkie moje rozporządzenia zawarte we wspomnianej umowie spadkowej, lecz do kontraktowych nie należące. § 2278.

§ 3.

Jedynym moim dziedzicem mianuję Marię Kaźmirę Kostańską, jedyną córkę mego zmarłego syna Karola Kostańskiego.

§ 4.

Syna mego, kapitana pozasłużbowego Wiktora Kostańskiego ograniczam na część obowiązkową. § 2304.
— Nadmieniam przytem, iż dałam mu na dniu 5. § 2315.
stycznia tysiąc dziewięćsetnego roku 30000 — § 2050.
trzydzieści tysięcy marek na zapłacenie długów ust. 3

- ze zastrzeżeniem, iż suma ta ma zostać policzoną na jego część obowiązkową. Ponieważ syn mój
- § 2338. Wiktor jest w takim stopniu marnotrawny i obciążony długami, iż jego przyszły dorobek jest wielce zagrożony, postanawiam, iż przypadającą nań ze spadku po mnie część obowiązkową mają dostać po jego śmierci jego prawni dziedzice w stosunku do swych prawnych udziałów spadkowych. Na przeciąg życia jego przelewam zarząd jego części obowiązkowej na brata mego, radcę sądu okręgowego Kostaneckiego Jana ze Zgorzelic, którego
- § 2197. niniejszem mianuję wykonawcą testamentu, o ile
- § 2208. to jest potrzebnem do ustanowienia, wypłacenia
- § 2209. i zarządu części obowiązkowej syna mego. Gdyby brat mój nie mógł lub nie chciał przyjąć obowiązków wykonawcy testamentu, to upraszam sąd
- § 2202. spadkowy o zamianowanie wykonawcy testamentu;
- § 2200. takowemu przeznaczam jako wynagrodzenie 100
- § 2221. — sto — marek rocznie.

§ 5.

- § 2071. Służbie mojej niewieściej zapisuję wszystką moją odzież z wyjątkiem futer; dziedzic mój
- § 2153. niechaj postanowi, co która z obdarzonych ma dostać.

Futra moje jako i zegarek złoty, który zazwyczaj nosiłam, wraz z łańcuszkiem zapisuję mej dawniejszej pannie do towarzystwa, Zofji Garskiej z Warszawy.

- § 2160. Gdyby panna Garska umrzeć miała przede mną, to niechaj dostanie rzeczy, które jej zapisałam, jej bratanka Anna Garska.

§ 6.

Służbie mojej mężkiej zapisuję 3000 — trzy §§ 2071, tysiące — mk., płatnych w trzy miesiące po^{2157, 2091} mej śmierci; ubogim zapisuję 1500 — tysiąc § 2072, pięćset — mk., płatnych w rocznicę mej śmierci.

§ 7.

Wreszcie nakazuję memu dziedzicowi, żeby §§ 1940, mi wystawił nagrobek w wartości co najmniej ²¹⁹⁴ 2000 — dwóch tysięcy — marek.

Elżbieta Kostańska, z domu Kostanecka,
wdowa po majorze.«

Spadkodawca chce potomkowi odebrać część obowiązkową (wydziedziczyć). Zarządzenie wolnej kurateli. Zapis fideikomisowy.

Przykład 8.

»Racibórz, dnia dwudziestego stycznia tysiąc dziewięćset szóstego r.

Mój, t. j. kapitalisty Teofila de la Croix własnoręczny testament:

Z żoną moją Karoliną z domu Wojską żyję w pierwszym małżeństwie, z którego pochodzi 5 dzieci:

1. Jerzy, kupiec w Marsylii;
2. Karol, z powodu pijaństwa nałogowego de- § 6. 1 3.
kretem król. sądu okręgowego w Raciborzu
ubezwłasnowolniony i pod moją stojący § 1899,
opieką; ust. 1.
3. Halina, zamężna za właścicielem fabryki Władysławem Kotowskim w Mysłowicach;
4. Dezyderjusz; }
5. Leopold. } małoletni.

Jako rozporządzenie ostatniej woli postanawiam co następuje:

§ 1.

§ 2336. Syn mój Jerzy dopuścił się rozmyślnego spowinięcia na ciele żony mej, a swojej matki, za co został ukarany przez izbę karną w Raciborzu wyrokiem z dnia 21. grudnia 1899 roku dwoma miesiącami więzienia. Z tego powodu odbieram mu część obowiązkową.

§ 2.

Żonę moją mianuję moją jedyną spadkobierczynią.

§ 3.

§ 2137. Córkę moją oraz synów Dezyderjusza i Leopolda mianuję dziedzicami - następcami tego, co po śmierci żony mej ze spadku mego pozostanie, pozostawiając jej przez to prawo dowolnego rozporządzania spadkiem moim.

§ 4.

§ 2173. Synowi memu Karolowi zapisuję pretensję moją, zapisaną w księdze hipotecznej Berlina tom § 1116. II. karty nr. 715 w wysokości 30000 — trzydziestu tysięcy — marek wraz z procentami po 4 od sta.

§ 1917. Kuratorem, zarządzającym tym zapisem, mianuję zięcia mego Władysława Kotowskiego z Mysłowic, którego zwalniam z obowiązków przepisanych w §§ 1852 aż do 1854 K. C. Jeżeli syn mój Karol umrze nie zostawiając po sobie żony ani dzieci, § 2191. to zapis jego ma dostać najmłodszy syn mój Le-

opold. Ten zapis fideikomisowy ma się uważać § 2107.
w obec mych dzieci Haliny i Dezyderjusza jako § 2150.
zapis uprzedni.

§ 5.

Żonę moją zwalnam od obowiązku robienia § 1640.
pod nadzorem urzędowym spisu majątku, przy-
padającego ze spadku po mnie na nasze mało-
letnie dzieci.

§ 6.

Gdyby żona moja miała zawrzeć ponowne
małżeństwo, w takim razie mają natychmiast na-
stąpić działy nad moim spadkiem według praw- § 2044
nego następstwa dziedziczenia. §§ 1 i 4 niniej-
szego testamentu mają jednakże zatrzymać waż-
ność; w szczególności ma syn mój Karol dostać
ze spadku zapis ów we wysokości — 30 000 —
trzydziestu tysięcy marek, jako wynoszący więcej § 2303.
aniżeli połowę wartości prawnie nań przypadają-
cego udziału.

Teofil de la Croix. kapitalista.«

**Mianowanie wykonawców testamentu. Mianowanie dzie-
dziców części ułamkowych. Zapis prawny. Zapisy na
korzyść osób prawnych; pod warunkami. Nakazy.**

Przykład 9.

»Karlsbad, na kuracji, dnia trzydziestego lipca
tysiąc dziewięćsetnego r.

Art. 11.

Niniejsze, przeze mnie własnoręcznie spi-
sane i podpisane oświadczenie zawiera mój, t. j.
król. pruskiego radcy sądu okręgowego Bole-
sława Langego w Elku w Prusach Wschodnich,
testament:

§ 1.

§ 2197. Wykonawcą testamentu mianuję radcę sprawiedliwości Jana Wolskiego z Elku, a w razie gdyby tenże przed lub po objęciu tego urzędu ustąpił, syna jego asesora Marjana Wolskiego z Kwidzyny. Upoważniam ich także do mianowania następcy.

§ 2199.

§ 2.

§ 2200. W razie niemożności osób przeze mnie mianowanych lub ich następców upraszam sąd pozostałości o wyznaczenie wykonawcy testamentu i to, o ile możliwości, z pomiędzy adwokatów przypuszczonych przy sądzie okręgowym lub ziemiańskim w Elku.

§ 3.

§ 2207. Żaden z wykonawców testamentu przeze mnie mianowanych nie ma być ograniczony w zawieraniu zobowiązań imieniem spadku; za sprawowanie tego urzędu przeznaczam rocznego wynagrodzenia 100 — sto marek.

§ 2221.

§ 4.

Dziedzicami mianuję:

- § 2093. a) siostrzeńca mego Bolesława Kosowskiego, kupca z Gdańska, i brata jego, lekarza sztabowego Michała Kosowskiego z Olsztyna do $\frac{1}{2}$;
- b) szwagra mego Henryka Szulca, dentystę z Tylży do $\frac{1}{6}$;
- c) potomków mej zmarłej siostry Marji, żony lekarza praktycznego Dr. Szulca z Malborka (do $\frac{2}{6}$).
- § 2092,
ust. 1.

Henrykowi Szulcowi podstawiam jako dziedziców potomków siostry mej Marji Szulc. § 2098.

Wszelkie inne, ze mną spokrewnione osoby wyłączam od prawnego dziedziczenia. § 1938.

§ 5.

Siostra moja Klaudja, która w domu moim żyje i pobiera utrzymanie, ma tylko przez pierwsze dwa tygodnie po mej śmierci pobierać nadal utrzymanie i w tymże czasie używać mego pomieszkania oraz mych sprzętów domowych. § 1969.

§ 6.

Prawo dziedziczne budowania, zapisane dla mnie na majątku rycerskim Iłowo, w powiecie olsztyńskim, dla którego została założona osobna karta hipoteczna Iłowo nr. 7., zapisuję memu przyjacielowi Antoniemu Dorszewskiemu, budowniczem z Olsztyna; jemu także zapisuję moje psy i przybory do polowania oraz moje welocypedy wraz z przynależnościami; dług gruntowy, zapisany dla mnie na powyższem prawie dziedzicznem budowania, wynoszący 1500 — tysiąc pięćset — marek, zapisuję najstarszemu dziecku zapisobiercy. §§ 1012, 1017. § 2165, ust. 2.

§ 7.

Kwartanerowi Feliksowi Wolszlegierowi, synowi właściciela dóbr rycerskich Aleksandra Wolszlegiera z Olsztyna zapisuję wierzchowca wraz z przynależnością, jeżeli przed ukończeniem 18 — ośmnastego — roku życia uzyska uprawnienie do jednorocznej służby wojskowej. § 2155. § 2074.

§ 8.

- § 2173. Siostrze mej Klaudji zapisuję wszystkie pretensje, przysługujące mi w obec domu bankowego »Werner & Comp.« w Gdańsku.

§ 9.

- Art. 86. Miastu Elkowi zapisuję 10 000 — dziesięć tysięcy — marek oraz moją bibliotekę pod warunkiem, iż miasto urządzi publiczną miejską czytelnię i na jej utrzymanie zużywać będzie procenta od zapisanej sumy pieniężnej.

§ 10.

- § 1199. Dług rentowy, zapisany dla mnie na majątku rycerskim Konarzew w dziale III pod nr. 2, wynoszący 500 — pięć set — marek płatnych drugiego stycznia każdego roku, zapisuję dzieciom kupca Antoniego Milera z Kłajpedy; temuż Millerowi odbieram jednakże prawo zarządu i użytkowania tego zapisu jego dzieci przez czas trwania jego władzy rodzicielskiej nad niemi.
- § 1638. Kuratorem małoletnich dzieci Milera mianuję
- § 1651. radcę kalkulacyjnego Henryka Milera z Tylży.
- § 1909.
- § 1917.

§ 11.

- § 65. Wreszcie zapisuję »Towarzystwu Gimnastycznemu w Elku,« sądownie zarejestrowanemu, kwotę 500 — pięciu set — marek.

Bolesław Lange,

Radca sądu okręgowego w Elku.«

**Wspólny, wzajemny testament małżeństwa mającego dzieci.
Mianowanie opiekunów. Zapisy.**

Przykład 10.

»Poznań, dnia piątego maja tysiąc dziewięćset trzeciego roku.

Nasze, t. j. kapitalisty Jerzego Kosza i żony jego Małgorzaty z domu Wartenberg z Poznania, rozporządzenie ostatniej woli.

§ 1.

Mianujemy się wzajemnie swymi dziedzicami. §§ 2269, 2270.

§ 2.

Po śmierci naszej mają dzieci nasze dostać nasz wspólny spadek; kto z nas dłużej pozostanie przy życiu, będzie miał prawo dowolnego rozporządzania spadkiem. § 2100. § 2137.

§ 3.

Spisu majątku dzieci naszych, małoletnich w chwili śmierci wpierw z pomiędzy nas umierającego, małżonek przy życiu pozostający nie potrzebuje robić pod urzędowym nadzorem. § 1640

§ 4.

Opiekunem dzieci naszych, będących w chwili śmierci przy życiu z pomiędzy nas pozostałego małoletniemi, mianujemy właściciela fabryki Erazma Kłosa z Gniezna i zwalniamy go od obowiązku składania rachunków przez czas jego urzędowania; opiekunem drugim mianujemy kupca Jana Kutznera z Poznania. §§ 1777, 1782, ust. 1, zd. 2. § 1854. § 1792, ust. 4.

§ 5.

§ 2269,
ust. 2.§ 2270,
ust. 2.

Siostrzenicy spadkodawczyni, pannie Marji Haase z Berlina zapisujemy 500 — pięć set — mk, płatnych w trzy miesiące po śmierci najpierw z pomiędzy nas umierającego. Malarzowi Jerzemu Godefroi z Ostrowa zapisujemy pretensję, jaka nam w obec niego z udzielonej mu pożyczki w wysokości 300 — trzech set — marek przysługuje, wraz z wszystkimi zaległymi procentami.

Powyższe oświadczenie ja, Małgorzata Kosz z domu Wartenberg, własnoręcznie spisałam.

Małgorzata Kosz.«

»Powyższy testament ma być równocześnie moim testamentem.

Poznań, dnia 10. czerwca 1903 r.

Jerzy Kosz, kapitalista.«

Uwaga: Gdyby spadkodawcy sobie życzyli, żeby które z ich dzieci jeszcze przed śmiercią przy życiu pozostałego małżonka dostało prawnie mu się należący udział spadkowy, w takim razie trzebaby wsunąć pomiędzy paragraf 2 i 3 jeszcze jeden § tej mniej więcej treści:

Każdy z naszych synów po ukończeniu dwudziestego i piątego roku życia i każda z naszych córek wychodząca za mąż, jednakże nigdy przed ukończeniem dwudziestego roku życia, ma mieć prawo żądania prawnego udziału spadkowego od tego z nas, kto przy życiu pozostał.

Uchylenie wzajemnego testamentu przez małżonka przy życiu pozostałego nawet po przyjęciu tego, czem został w testamencie wspólnym obdarzony.

Przykład 11.

»Poznań, dnia pierwszego lipca tysiąc dziewięćset czwartego roku.

§ 2271,
ust. 3.

Małżonek mój, Jerzy Kosz, zmarły dnia pierwszego lutego tysiąc dziewięćset czwartego

roku, oraz ja zrobiliśmy wspólny testament dnia piątego maja, wzgl. dziesiątego czerwca tysiąc dziewięćset trzeciego roku. Testament ten, publikowany przed król. sądem okręgowym w Poznaniu dnia pierwszego kwietnia tysiąc dziewięćset czwartego roku, opiewa, iż nasz wspólny spadek mają dostać nasze dzieci po śmierci najdłuższej z nas żyjącego. § 2260.

Testament ten uchylam niniejszem i rozporządzam co następuje:

Ponieważ syn mój Marcin jest tak bardzo § 2289,
obciążony długami, iż jego przyszły dorobek jest ust. 2
w wysokim stopniu zagrożony, dla tego ograniczam § 2333.
jego prawa do spadku w ten sposób, iż jego udział spadkowy po jego śmierci mają dostać jego prawni dziedzice jako dziedzice-następcy; do zarządu jego udziału spadkowego przeznaczam szwagra mego Tedora Ostena z Wrocławia i mianuję go o tyle wykonawcą testamentu. Gdyby tenże usunął się od przyjęcia tego urzędu, w takim razie upraszam sąd pozostałości o zamianowanie dlań następcy.

Córce mej Otylji odbieram część obowiąz- § 2271,
kową, ponieważ po śmierci męża mego nasta- ust. 2.
wała mi na życie, jak tego dowodem karne akta §§ 2333,
prokuratorji przy król. sądzie ziemiańskim w By- nr. 1, 2337.
tomiu przeciwko Otylji Kosz z roku 1904. § 2336,
ust. 3.

Wdowa *Małgorzata Kosz*
z domu Wartenberg.«

Odwołanie rozporządzenia ostatniej woli testamentem.

Przykład 12.

»Tylża, dnia trzeciego stycznia tysiąc dziewięćset trzeciego roku.

§ 2254. Przed kilkoma laty, — jak mi się zdaje w roku ośmset dziewięćdziesiątym i ósmym — zrobiłem testament przed król. sądem okręgowym w Grodzisku, jako w mojej ówczesnej siedzibie. Testament ten niniejszem odwołuję.

Henryk Westphal, właściciel browaru.«

Uwaga: Jeżeli spadkodawca następnie nie zrobi innego rozporządzenia ostatniej woli, w takim razie obowiązywać będzie prawne następstwo dziedziczenia.

Wniosek o zwrot testamentu oddanego do urzędowego przechowania.

Przykład 13.

»An

das Königl. Amtsgericht

zu Breslau.

Breslau, den 4. Mai 1902.

§ 2256. Am 24. Januar 1899 ist von dem Amtsgerichte mein Testament in amtliche Verwahrung genommen worden.

Unter Überreichung des Hinterlegungscheines beantrage ich

die Rückgabe meines Testaments.

Wittwe *Stanisława Jarocka*, geb. Wichrowska,
wohnhaft Agnesstr. No. 3 II.«

Uwaga: Do powyższego podania trzeba dołączyć dowód złożenia testamentu. Jeżeli spadkodawca kwit ten zgubił, w takim razie należy opuścić słowa »unter Überreichung eines Hinterlegungscheins.« Wniosek o zwrot spólnego testamentu muszą sta-

wiść o b y d w a j małżonkowie (§ 2272). Na wniosek taki naznaczy sąd okręgowy termin do zwrócenia; poleca się, żeby spadkodawca na termin ten zabrał ze sobą celem wylegitymowania swej osobistości t. z. papiery legitymacyjne (n. p. zapozew na termin, kwity podatkowe, paszport podróży lub t. p.)

Wniosek do sądu o wysłanie komisji celem zrobienia testamentu we własnem pomieszkaniu.

Przykład 14.

»An

das Königl. Amtsgericht

zu Pinne.

Neustadt b. P., den 3. Januar 1902.

Ich bin durch Krankheit ans Zimmer gefesselt und beabsichtige, in meiner Wohnung vor dem Richter ein Testament zu errichten. Ich bitte um möglichste Beschleunigung.

Jan Sobański, Gastwirt.

II.

Testamenta we formie nadzwyczajnej. Testamenta nagłe.

Testament oświadczony ustnie przed przełożonym gminy miejskiej. Nadaje się także dla przełożonego gminy **wiejskiej**; należy tylko stosownie zmienić miejsce czynności i nazwisko gminy wiejskiej lub obszaru dworskiego.

Przykład 15.

§ 2241,
2242,
2249

Działo się w Lwówku dnia trzeciego stycznia tysiąc dziewięćset i drugiego roku w pomieszkaniu hotelisty Jana Sobańskiego. Cyrulik Henryk Schwalbe w miejscu doniósł mi, t. j. niżej podpisanemu przełożonemu miasta Lwówka, burmistrzowi Wiktorowi Schrantowi, że:

ciężko chory hotelista Sobański życzy sobie zrobić testament przede mną jako przełożonym gminy.

Ja, burmistrz Schrant, udałem się zatem tużdotąd t. j. do pomieszkania Sobańskiego i przywołałem jako świadków:

1. wspomnianego cyrulika Henryka Schwalbego,
2. obsługującą chorego Karolinę Szóstak, z domu Hofmann, w miejscu.

§ 2237.

Oboje są pełnoletni i w posiadaniu obywatelskich praw honorowych, zdolni do zaprzysiężenia swych zeznań jako świadkowie oraz prawodzielni.

Samotrój znaleźliśmy tutaj, w pomieszkaniu Sobańskiego,

znanego nam hotelistę Jana Sobańskiego § 17 h,
ze Lwówka, U.-S.-N.

leżącego w łóżku. Żaden z nas nie jest z nim, ani też żaden z nas świadków nie jest z bur- §§ 2234,
mistrzem Schrantem ani spokrewniony ani spo- 2236.
winowacony.

Sobański oświadczył najprzód, że

stawił wniosek u sądu okręgowego w Pniewach, aby odebrano od niego testament z powodu jego choroby we własnem pomieszkaniu; ponieważ jednakże czuje, że słabość go coraz bardziej ogarnia i się obawia, żeby nie umarł jeszcze przed przybyciem sędziego, dla tego chce tutaj przed przełożonym gminy rozporządzić swą ostatnią wolą.

— Ponieważ Sobański istotnie robi wrażenie, jakoby śmierć jego miała wkrótce nastąpić, a ponieważ tutaj w Lwówku żaden notariusz nie zamieszkuje, dla tego wydaje się uzasadnioną obawa, § 2249
że Sobański nie będzie już mógł sporzą- ust. 2
dzić testamentu przed sędzią lub notariuszem.

Następnie oświadczyliśmy Sobańskiemu, który pomimo ciężkiej choroby znajdował się w pełnem posiadaniu swych sił umysłowych, iż jesteśmy gotowi do przyjęcia testamentu.

Poczem tenże oświadczył:

»Jedyną moją dziedziczką mianuję córkę moją Marję. Męża jej, mistrza garncarskiego Rocha Konopińskiego z Buku wyłączam od zarządu § 1369.

i użytkowania majątku, jaki z powodu mej śmierci spadnie na córkę moją Marję. Majątek ten ma być zatem majątkiem zastrzeżonym mej córki.

§ 2147. Tutejszej kaplicy św. Jana Nepomucena zapisuję 500 — pięć set — marek; kapłan przy kaplicy tej ustanowiony winien za to przez dziesięć lat w rocznicę mej śmierci odprawiać mszę św. za spokój mej duszy.

Więcej nie mam nic do rozporządzenia.«

§ 2242. Następnie został protokół przeczytany, przez spadkodawcę potwierdzony i przez niego własnoręcznie, jak następuje podpisany:

»Jan Sobański.«

Zakończono.

Wiktor Schrant,
burmistrz miasta Lwówka.

Henryk Schwalbe,
cyrulik.

Karolina Szóstak,
z domu Hofmann.

Uwaga: Jeżeli spadkodawca oświadczy, iż nie może się podpisać, wówczas zastępuje się podpis jego w ten sposób, iż się oświadczenie to w protokóle zaznacza (§ 2242, ust. 2.); niepotrzebnem jest, aby jeszcze położył znak ręki. Patrz pkt. 20 przy końcu.

Zamknięcie testamentu.

Przykład 16.

Verhandelt zu Neustadt b. P., den 3. Januar 1902
in der Sobański'schen Wohnung.

Vor dem Unterzeichneten hat heute hier
der Gastwirt Jan Sobański von hier
ein Testament errichtet.

In Gegenwart des Erblassers und der von
dem Unterzeichneten zugezogenen beiden Zeugen
wurde das über die Errichtung des Testaments

aufgenommene Protokoll*) mit dem Siegel des Magistrats der Stadt Neustadt b. P. zweimal verschlossen und mit folgender, von dem Unterzeichneten unterschriebenen Aufschrift versehen:

»Hierin befindet sich das heute vor dem Bürgermeister der Stadt Neustadt b. P. errichtete Testament des Gastwirts Jan Sobański von hier.

Neustadt b. P., den 3. Januar 1902.

Victor Schrant, Bürgermeister.«

Der Erblasser gab den Wert des Gegenstandes seines Testaments auf 10000 Mark an.

Victor Schrant, Bürgermeister.

Uwaga: Testament pozostaje ważnym, chociażby spadkodawca umarł przed lub podczas zamknięcia testamentu. Przepis nieprzymusowy.

Oddanie testamentu do sądu.

Przykład 17.

An das

Königl. Amtsgericht

Einschreiben.

Pinne.

Anliegend übersende ich

1. das heute vor mir errichtete Testament des Gastwirts Sobański von hier,

*) Podany jako przykład 15.

Dosłowne niemieckie tłumaczenie powyższego przykładu znajduje się — pomijając także dodane 2 ustępy: 1. »Sobański erklärte, dass er der deutschen Sprache aż do słów . . . das wir der polnischen Sprache mächtig sind.« i 2. »Als Anlage wird eine deutsche Übersetzung beigelegt.« — na str. 119—121.

2. die Beurkundung über die Feststellung des Verschlusses und der Aufschrift dieses Testaments.

Neustadt b. P., den 3. Januar 1902.

Victor Schrant, Bürgermeister.

Uwaga: Testament wraz z protokółem dotyczącym jego zamknięcia (przykład 16) można również oddać przez posłańca w sekretarjacie sądowym; w takim razie należy szczególnie zaufanego posłańca wybrać.

Zrobienie testamentu przez oddanie pisma.

§ 2238.

Przykład 18.

Przykładu 15. można użyć aż do słów:

»Poczem tenże (t. j. spadkodawca) oświadczył.«

W dalszym ciągu trzeba powiedzieć:

— albo —

Następnie oddał niezamknięte pismo oświadczając,

że pismo to zawiera jego ostatnią wolę.

Pismo to zostało zaopatrzone w następujący nagłówek:

Dodatek do protokołu z dnia dzisiejszego.

Lwówek, dnia 3. stycznia 1902. r.

— albo —

Następnie oddał pismo (zapięczętowane pieczęcią prywatną i zaopatrzone napisem:

Mój testament.

J. Sobański.) oświadczając,

że pismo to zawiera jego ostatnią wolę.

Pismo to zostało zaopatrzone w następujący nagłówek:

Oddano niżej pod-

oraz zostało podpisane
przez współdziałającego
przewodniczącego.

pisanemu dnia 3.
stycznia 1902 r.
oraz zostało podpisane
przez współdziałającego
przewodniczącego.

Następnie został protokół przeczytany, przez
spadkodawcę potwierdzony i przez niego własno-
ręcznie podpisany

Jan Sobański.

Zakończono.

Wiktor Schrant,
burmistrz miasta Lwówka.

Henryk Schwalbe,
cyrulik.

Karolina Szóstak,
z domu Hofmann.

Uwaga: Osoby małoletnie oraz w chwili sporządzania testamentu pi-
sanego nie umiejące czytać, n. p. niewidome, nie mogą zro-
bić testamentu przez oddanie pisma.

Dla tego poleca się, aby przełożony w razie wątpliwości
w stosowny sposób się upewnił, czy spadkodawca umie czy-
tać pismo. Spadkodawca nie potrzebuje koniecznie sam
pisma oddanego pisać; nawet podpis spadkodawcy pod pis-
mem nie jest koniecznie potrzebny, aczkolwiek nader pożą-
dany. Pismo zamknięte nie potrzebuje ani zapieczętowania
ani nagłówka; ze względu na to są odnośnie miejsca w przy-
kładzie powyższym podane w nawiasie. Wreszcie nie jest ko-
niecznem acz ze względów praktycznych pożądanem, żeby
przełożony na piśmie oddanem położył nagłówek.

Zamknięcie protokołu, dotyczącego sporządzenia testamentu przez oddanie pisma.

Przykład 19.

Działo się w Lwówku, dnia 3. stycznia 1902 roku
w pomieszkaniu Sobańskiego.

Przed niżej podpisanym sporządził dzisiaj
hotelista Jan Sobański ze Lwówka

testament.

W obecności spadkodawcy oraz obydwóch
przez niżej podpisanego przywołanych świadków

został protokół dotyczący sporządzenia testamentu*) wraz z pismem przez spadkodawcę oddanem pieczęcią magistratu miasta Lwówka dwa razy opieczętowany i opatrzony następującym, przez niżej podpisanego podpisanym nagłówkiem:

»Tu się znajduje testament Jana Sobańskiego, hotelisty ze Lwówka, dzisiaj przed burmistrzem miasta Lwówka sporządzony.

Lwówek, dnia 3. stycznia 1902 r.

Wiktor Schrant, burmistrz.

Spadkodawca podał wartość obiektu swego testamentu na 10 000 marek.

Wiktor Schrant, burmistrz.

Uwaga: Do oddania tego testamentu do sądu nadaje się przykł. 17.

Protokół ten, tak samo jak przykład 16., winien być stosownie do przepisów o języku urzędowym, spisany w języku niemieckim, naturalnie o tyle, o ile przełożony w ogóle tym językiem włada.

Testament przed przełożonym gminy wiejskiej; porównaj uwagę wstępną do przykł. 15. Testament wspólny.

Przykład 20.

Działo się w Mieczewie, dnia pierwszego lutego tysiąc dziewięćsetnego roku.

Mnie, tj. niżej podpisanemu sołtysowi gminy wiejskiej Mieczewo, gospodarzowi Janowi Kaczmarkowi I. doniesiono dzisiaj, że

ciężko przez buhaja poraniony chałupnik Tomasz Stary wraz ze swoją żoną Marią z domu Kowal pragną jak najprędzej zrobić testament przede mną ze względu na

*) T. j. przykład 18.

to, że Stary oczywiście wkrótce ducha wyzionie.

Z tego powodu ja, Jan Kaczmarek I przywołałem jako świadków

1. karczmarza Macieja Erzbergera,
 2. gospodarza Marcina Dworskiego,
- obydwóch z Mieczewa.

Świadkowie ci są pełnoletni, w posiadaniu §§ 2237, 2234. obywatelskich praw honorowych, zdolni do zaprzysiężenia swych zeznań jako świadkowie, prawdzielni, a ze mną ani spokrewnieni ani powinowaceni. Żaden z nas trzech nie stoi też do § 2236. małżonków Starych w stosunku pokrewieństwa ani powinowactwa.

My troje udaliśmy się tedy do pomieszkania chałupnika Tomasza Starego w miejscu. Tamże znaleźliśmy:

chałupnika Tomasza Starego i żonę jego Marję z domu Kowal z Mieczewa, obojga nam osobiście znanych i przy zdrowych zmysłach będących; dotyczy to mianowicie także Tomasza Starego.

Tenże oświadczył:

Buhaj tak mnie dzisiaj sponiewierał, iż § 2266. obawiam się, żeby śmierć moja w krótkce nie nastąpiła; dla tego postanowiłem sporządzić dzisiaj testament przed przełożonym naszej gminy wraz z żoną moją.

Ponieważ rany, jakie Stary odniósł, są oczywiście bardzo poważne, dla tego była zupełnie uzasadnioną obawa, żeby nie umarł, zanim zrobienie testamentu przed sędzią lub notariuszem stanie się możebnem. § 2249, ust. 2.

Z tego powodu oświadczyliśmy Staremu i żonie jego,

iż my, tj. przełożony i świadkowie, jesteśmy gotowi do przyjęcia jego testamentu, poczem Stary wraz z żoną swoją zdał następujące oświadczenie:

»Nasze jedyne dziecko Zygmunta Staro-
rego mianujemy naszym jedynym dziedzicem; ma on zatem dostać nawet po śmierci tylko jednego z nas cały nasz wspólny majątek z wyjątkiem ubiorów, bielizny i pościeli tego z nas, który przy życiu pozostał.

2096.

Gdyby jednakże syna naszego miało zabraknąć przed lub po śmierci tego z nas, który pierwiej umrze, w takim razie mianujemy się wzajemnie dziedzicami swoimi; przy życiu pozostający ma być zatem dziedzicem podstawionym syna naszego.

Synowi naszemu a dziedzicowi nakładamy obowiązek, aby od śmierci pierwszego z nas dawał przy życiu pozostałemu aż do śmierci wolne a stanowi odpowiednie utrzymanie i zachowanie na naszym gruncie chałupniczym, i aby temuż wypłacał pięć marek miesięcznie naprzód, albo żeby przy życiu pozostałemu na tegóż życzenie płacił zamiast utrzymania 40 — czterdzieści — marek miesięcznie naprzód na utrzymanie i wreszcie żeby dla zabezpieczenia tych pretensji pozostałego z nas przy życiu grunt wyżej wspomniany zastawił.

Więcej nie mamy nic do rozporządzenia.«

Następnie został protokół przeczytany, przez obojga spadkodawców potwierdzony i przez Marię Starą, jako niżej, własnoręcznie podpisany:

»*Marija Stara z domu Kowal*«

Tomasz Stary natomiast oświadczył,
że podpisać się nie jest w stanie.

§ 2242.

Zakończono.

Jan Kaczmarek I,
sołtys.

Mathias Erzberger.
Marcin Dworski.

Uwaga: Sposób zamknięcia i oddania testamentu do sądu podają przykłady 16 i 17. Poniżej podajemy ten sam przykład bez zmian w brzmieniu niemieckiem:

Verhandelt Mochbern, den ersten Februar
Eintausend neunhundert.

Mir, dem unterzeichneten Vorsteher der Dorfgemeinde Mochbern, Besitzer Carl Hoffmann I, wurde heute angezeigt,

dass der von einem Stier schwer verletzte Kätbner August Stahl und seine Ehefrau Marie geb. Schmidt von hier vor mir ein Testament wegen des offenbar bald eintretenden Ablebens des Stahl so schnell als nur möglich errichten wollen.

In Folge dessen zog ich, Carl Hoffmann I. als Zeugen zu:

1. den Händler Mathias Erzberger,
2. den Landwirt Martin Hofer,

beide von hier.

Diese Zeugen sind volljährig, im Besitze der bürgerlichen Ehrenrechte, fähig als Zeugen eidlich vernommen zu werden, geschäftsfähig, und mit mir weder verwandt noch verschwägert; von uns

§ 2237,
2234.

§ 2236.

dreien steht ferner keiner mit den Stahl'schen Eheleuten in einem Verwandtschafts- oder Schwägerschaftsverhältnisse.

Wir drei begaben uns nun in die Wohnung des Käthners August Stahl von hier. Dasselbst fanden wir vor:

den Käthner August Stahl und seine Ehefrau Marie, geb. Schmidt, von hier,

beide von Person bekannt und bei klarem Verstande; es gilt dies insbesondere auch von dem Ehemann Stahl.

Stahl trug vor:

2266. Ein Stier hat mich heute so heftig angefallen, dass ich fürchten muss, dass mein Tod bald eintreten werde; desshalb wollen meine Frau und ich hier vor dem Gemeindevorsteher ein Testament errichten.

2249, ust. 2. Da die Verletzungen, an denen Stahl darnieder liegt, offenbar sehr erheblich sind, so war ernstlich zu befürchten, dass er früher sterben würde, als die Errichtung eines Testaments vor einem Richter oder einem Notar möglich sein werde.

Es wurde ihm und seiner Ehefrau daher eröffnet,

dass wir, Vorsteher und Zeugen, zur Aufnahme ihres Testaments bereit seien,

worauf Stahl und seine Ehefrau folgendes erklärten:

»Wir setzen unser einziges Kind, Otto Heinrich Stahl, als alleinigen Erben ein; ihm soll also beim Tode auch nur eines von uns beiden unser gesamtes Vermögen

mit Ausnahme der Kleidungs-, Wäschestücke und Betten des Überlebenden zufallen.

Fällt aber unser Sohn vor oder nach § 2096. dem Eintritte des Todes des Erstversterbenden von uns weg, so setzen wir uns gegenseitig als Erben ein; der Überlebende von uns soll also Ersatzerbe unseres Sohnes sein.

Unserem Sohne und Erben legen wir die Verpflichtung auf, vom Tode des Erstversterbenden von uns an den Überlebenden bis an sein Lebensende freien, standesmäßigen Auf- und Unterhalt auf unserem Käthnergrundstücke zu gewähren und an ihn 5 Mk. — fünf — Mark monatlich im Voraus zu zahlen oder nach Wahl des Überlebenden von uns 40 Mk. — vierzig — Mark Unterhaltsgeld monatlich im Voraus zu zahlen, sowie zur Sicherung dieser Ansprüche des Überlebenden von uns unser vorerwähntes Grundstück zu verpfänden Mehr wollen wir nicht anordnen.«

Hierauf wurde das Protokoll vorgelesen, von beiden Erblassern genehmigt und von der Frau Marie Stahl eigenhändig unterschrieben:

»Marie Stahl geb. Schmidt«,
während August Stahl erklärte,
dass er nicht schreiben könne.

§ 2242.

Geschlossen.

Carl Hoffmann I.,
Gemeindevorsteher.

Mathias Erzberger.
Martin Hofer.

Testament przed przełożonym obszaru dworskiego stojącego mocą ustawy krajowej na równi z gminą. Spadkodawca jest niemy lub dla innych przeszkód mówić niezdolny.

Przykład 21.

Działo się w obszarze dworskim Radlina, w powiecie jarocińskim, dnia siódmego sierpnia tysiąc dziewięćset dziewiątego roku.

W służbie mej będący władarz Marcin Nowak w miejscu doniósł niżej podpisanemu właścicielowi fabryki w Radlinie, Jerzemu Nawrotowi, że

dzierżawca mej w obrębie obszaru dworskiego w Radlinie położonej wili, kapitalista Henryk Wolski spadłszy ze schodów obawia się, żeby w krótkce nie skonał, i dla tego życzy sobie sporządzić testament przede mną, ponieważ jest obawa, że umrze, zanim przybędzie sędzia, telegraficznie przywołany.

Z tego powodu przywołałem jako świadków

1. w domu mym mieszkającą nauczycielkę dzieci mych, pannę Henrietę Timm,
2. obecnie z wizytą u mnie bawiącego chemika, Dr. Feliksa Nasjusza z Warszawy.

Obydwaj świadkowie są pełnoletni, w posiadaniu obywatelskich praw honorowych, oraz zdolni do zaprzysiężenia swych zeznań jako świadkowie.

Żadne z nas trojga nie jest ani spokrewnione ani spowinowaczone z kapitalistą Henrykiem Wolskim; ani też my, obydwaj świadkowie, nie stoimy w żadnym stosunku pokrewieństwa ani powinowactwa do właściciela fabryki Jerzego Nawrota.

W trójkę udaliśmy się tedy do pomieszkania kapitalisty Henryka Wolskiego.

Przekonaliśmy się naocznie, iż p. Wolski jest tak ciężko chory, że mógłby już w kilka godzin a może i prędzej skonać. Zupełnie słuszną jest obawa, że nie będzie mógł już zrobić testamentu przed sędzią lub notariuszem.

Ja, przełożony obszaru dworskiego, Nawrot przekonałem się następnie, stawiając kilka pytań § 2245 panu Wolskiemu, iż tenże — oczywiście z powodu upadnięcia — wprawdzie nie może mówić, lecz mimo to jest przy zupełnie zdrowych zmysłach.

Na zapytanie, czego sobie życzy, oddał mi pismo — zamknięte — z napisem:

»Moja ostatnia wola.

H. Wolski.«

— albo —

i napisał następnie własnoręcznie w obecności nas trojga na osobnej karcie, dołączonej jako załącznik do niniejszego protokołu, co następuje:

— albo —

i napisał następnie własnoręcznie w obecności nas trojga poniżej co następuje:

»Przeze mnie oddane pismo zawiera moją ostatnią wolę.

Henryk Wolski, kapitalista.«

Poczem protokół przeczytano i zakończono.

Jerzy Nawrot,
przełożony obszaru dworskiego.

Henriette Timm.
Dr. Feliks Nasjusz.

Uwaga: Sposób zamknięcia i oddania testamentu do sądu podaje pkt. 19 i 17. Należy pamiętać, że osobna karta, na której osoba niema przed oczami przełożonego i świadków winna napisać,

że przez nią oddane pismo zawiera jej ostatnią wolę, musi być dołączona do protokołu jako dodatek. Dla tego najlepiej będzie przyczepić tę osobną kartę do protokołu.

Spadkodawca nie potrzebuje protokołu takiego osobno potwierdzić.

Testament zrobiony w miejscowości odciętej od świata z powodu panującej choroby zaraźliwej lub jakich bądź innych nadzwyczajnych okoliczności, albo na pokładzie niemieckiego okrętu w czasie podróży morskiej.

§§ 2250—2251.

Przykład 22.

Działo się w dworze w Kucnie, powiecie Tylzeńskim, dnia dwudziestego lutego tysiąc dziewięćset szóstego roku.

§ 2250.

My troje podpisani,

1. ja, wdowa po właścicielu ziemskim, Henryka Czyńska, z domu Wolska,
 2. ja, urzędnik gospodarczy Karol Kot, i
 3. ja, gospodyni niezamężna Anna Stecka,
- wszyscy tutaj zamieszkali,

poświadczamy co następuje:

Znana nam, około 18 lat mająca panna Marja Warska z Tylży przebywa od kilku tygodni w gościnie tutaj, u niżej jako świadek podpisanej pani Czyńskiej.

Panna Warska oświadcza, że

czuje się bardzo słabą i pragnie w obec nas, trzech świadków, oświadczyć swoją ostatnią wolę.

Ponieważ z powodu powodzi dwór w Kucnie jest tak dalece od świata odcięty, iż przybycie doń jest połączone z wielkimi trudnościami, jeżeli

nie zupełnie wykluczone, dla tego my troje jesteśmy gotowi

do przyjęcia oświadczenia ostatniej woli panny Warskiej.

My, trzech świadkowie, jesteśmy wprawdzie pomiędzy sobą spokrewnieni; ja, Karol Kot, jestem synem jednej z sióstr pani Czyńskiej, a ja, Anna Stecka, jestem córką drugiej siostry; żadne z nas nie jest atoli ani spokrewnione ani spowinowaczone z panną Warską; żadne też z nas jest ani małoletnie ani pozbawione obywatelskich praw honorowych. Panna Warska, która, jak o tem jesteśmy przeświadczeni, jest mimo swej choroby w pełnem posiadaniu swych sił umysłowych, oświadcza w obec nas trojga:

»Moi rodzice już nie żyją. Do mych najbliższych krewnych zaliczam rodzeństwo moje, t. j.

Klarę i Henryka Adamskich, pochodzących z małżeństwa matki mej z jej drugim mężem, Władysławem Adamskim, oraz Janinę i Stefana Warskich, pochodzących z małżeństwa matki mej z ojcem moim.

Tych moich czworo rodzeństwa mianuję moimi dziedzicami z równemi prawami. § 1925, ust. 3.

Więcej nie mam nic do rozporządzenia.«

Następnie protokół został przeczytany, przez pannę Warską zatwierdzony i własnoręcznie jak następuje podpisany:

Marja Warska.

Zakończono.

Henryka Czyńska, z domu Wolska.

Karol Kot

Anna Stecka.

urzędnik gospodarczy.

Uwaga: Protokół należy oddać spadkodawcy; on sam winien rozporządzić, jak i gdzie ma być przechowany.

W obec trzech świadków można zrobić testament jednakże li tylko drogą ustnego oświadczenia —

bynajmniej więc, jeżeli spadkodawca jest niemy, jeżeli chce zrobić testament przez oddanie pisma i t. p.

Za pomocą tłumacza testamentu w tej formie sporządzić nie można. Jeżeli więc spadkodawca językiem niemieckim nie włada, w takim razie może tylko wtenczas zrobić testament w obec 3 świadków, jeżeli ciż władają językiem, w jakim spadkodawca zdaje swe oświadczenie. — Patrz pkt. 23. a. —

Jeżeli spadkodawca nie chce lub nie może formy tej obrać, wówczas może zrobić jeszcze testament przed przełożonym odciętej miejscowości; w takim razie nadają się przykłady 15 i następ. z tą jedynie odmianą, że

w protokóle należy zaznaczyć: nie obawę, żeby spadkodawca za rychło nie umarł (§ 2249 ust. 1.), lecz fakt, że i dla czego miejsce sporządzenia testamentu jest tak dalece odciętem od świata,

że sporządzenie testamentu przed sędzią lub notariuszem jest niemożliwem lub bardzo utrudnionem.

Świadkowie mogą być pomiędzy sobą spokrewnieni i spowinowaceni; mogą też jedni u drugich być w służbie jako służebni lub pomocnicy.

Przykład 22 można także odpowiednio zużyć, jeżeli spadkodawca,

znajdując się w czasie podróży morskiej na pokładzie okrętu niemieckiego, a nie należącego do Cesarskiej marynarki i znajdującego się poza obrębem portu ojczystego,

zechce zrobić testament drogą ustnego oświadczenia w obec trzech świadków.

Testament spadkodawcy nie władającego językiem niemieckim, we formie nadzwyczajnej.

§§ 2244 i 2245.

Trzeba rozróżniać, czy przełożony i obydwaj świadkowie zaręczają, że władają językiem, w którym spadkodawca zdaje swe oświadczenia, — czy też chociaż tylko jeden z nich językiem tym nie włada; w tym ostatnim razie musi do sporządze-

nia testamentu zostać przywołany zaprzysiężony tłumacz.

Przykład 23.

Działo się w Lwówku i t. d. dosłownie jak w przykładzie 15 aż włącznie do słów:

»Żaden z nas nie jest z nim, ani też żaden z nas świadków nie jest z burmistrzem Schrantem ani spokrewniony ani spowinowacony.«

Poczem tak należy ciągnąć dalej:

Sobański oświadczył:

że nie włada językim niemieckim tylko polskim.

Z tego powodu przywołany został zaprzysiężony tłumacz języka polskiego, sekretarz miejski Karol Fuchs w miejcu. Fuchs nie jest ani z hotelistą Sobańskim, ani z burmistrzem Schrantem spokrewniony ani spowinowacony; jest on pełnoletni i w posiadaniu obywatelskich praw honorowych.

W dalszym ciągu toczyła się rozprawa za współudziałem tłumacza jak następuje:

»Sobański oświadczył najprzód, że stawiał wniosek u sądu okręgowego w Pniewach i t. d. jak w tymże przykładzie 15 aż włącznie do słów:

»Więcej nie mam nic do rozporządzenia.«

Następnie został protokół przetłumaczony na język polski, poczem tłumacz uwierzyłtnił tłumaczenie, które na koniec przyczepiono do protokołu.

Wreszcie został protokół przeczytany po niemiecku; tłumacz przeczytał tłumaczenie, które spadkodawca zatwierdził i jak następuje własnoręcznie podpisał:

Jan Sobański.

Zakończono.

Wiktor Schrant,
burmistrz m. Lwówka.

Henryk Schwalbe,
cyrulik.

Karolina Szóstak,
z domu Hoffmann.

Uwaga: Tłumaczenie polskie powyższego w niemieckim języku spisane go prorokółu — patrz pkt. 23a — musi być dodane do protokółu jako załącznik.

Sposób zamknięcia i oddania testamentu podają przykłady 16 i 17.

Ponieważ tłumacz jako taki musi być zaprzysiężony, dla tego mianowicie sołtysi wiejscy będą rzadko w stanie sporządzić testament z pomocą tłumacza.

Jeżeli atoli przełożony i świadkowie władają tym samym językiem co i spadkodawca, wówczas należy protokół spisać w tymże języku, a obędzie się bez tłumacza. Przykład tego podajemy poniżej — 23a —; oryginał niemiecki książki niniejszej przykładu tego nie zawiera.

Testament we formie nadzwyczajnej; spadkodawca, przełożony i świadkowie władają językiem polskim (bez tłumacza).

Przykład 23a.

Działo się w Lwówku i t. d. dosłownie jak w przykładzie 15 aż włącznie do słów:

»Żaden z nas trzech nie jest z nim, ani też żaden z nas świadków nie jest z burmistrzem Schrantem ani spokrewniony ani spowinowacony.«

Poczem tak należy ciągnąć dalej:

Sobański oświadczył,

że nie włada językiem niemieckim tylko polskim.

My troje, t. j. ja, burmistrz Schrant i my obydwaj świadkowie, Henryk Schwalbe i Karolina Szóstak zaręczamy niniejszem, że władamy językiem polskim.

Sobański oświadczył następnie, że

stawił wniosek u sądu okręgowego i t. d.

jak w tymże przykładzie 15 aż włącznie do słów: podpisany

»Jan Sobański«

Poczem tak ciągnąć dalej należy:

W załączeniu znajduje się niemieckie tłumaczenie.

Zakończono.

Wiktor Schrant,
burmistrz.

Henryk Schwalbe,
cyrulik

Karolina Szóstak,
z domu Hoffmann.

Uebersetzung.

Verhandelt zu Neustadt b. P., den dritten Januar Eintausend neunhundert und zwei
in der Wohnung des Gastwirts Jan. Sobański.

Der Heilgehilfe Heinrich Schwalbe von hier hatte mir, dem unterzeichneten Vorsteher der Stadtgemeinde Neustadt b. P., Bürgermeister Viktor Schrant, angezeigt,

es wünsche der schwer kranke Gastwirt Sobański von hier, vor mir als dem Gemeindevorsteher ein Testament zu errichten.

In Folge dessen begab ich, Bürgermeister Schrant, mich hierher, in die Wohnung des Sobański, und zog als Zeugen zu:

1. den vorgenannten Heildiener Heinrich Schwalbe,
2. die Krankenwärterin, Frau Karolina Szóstak geb. Hoffmann, von hier.

Beide sind volljährig, im Besitze der bürgerlichen Ehrenrechte, fähig als Zeugen eidlich vernommen zu werden, und geschäftsfähig. Wir drei trafen nun hier in der Sobański'schen Wohnung den uns bekannten Gastwirt Jan Sobański aus Neustadt b. P.

im Bette liegend vor. Keiner von uns dreien ist mit ihm, und keiner von uns beiden Zeugen ist mit dem Bürgermeister Schrant verwandt oder verschwägert.

Sobański erklärte,

dass er der deutschen Sprache nicht mächtig sei, wohl aber der polnischen.

Wir drei, nämlich ich, Bürgermeister Schrant, und wir beide Zeugen, Heinrich Schwalbe und Karolina Szóstak, versichern hiermit, dass wir der polnischen Sprache mächtig sind.

Sobański trug sodann vor,

er habe bei dem Amtsgericht Pinne beantragt, dass von ihm in seiner Wohnung wegen Krankheit ein Testament aufgenommen werde; er fühle jedoch, dass seine Schwäche immer mehr zunehme und besorge, dass er noch vor der Ankunft des Richters sterben könnte; er wolle daher hier vor dem Vorsteher der Gemeinde letztwillig verfügen.

Da nun in der That Sobański den Eindruck machte, dass sein Ableben sehr bald erfolgen könnte, und da auch hier in Neustadt kein Notar seinen Wohnsitz hat, so erschien die Besorgniss begründet, dass

dem Sobański die Errichtung seines Testaments vor einem Richter oder einem Notar nicht möglich sein werde.

Es wurde sodann dem Sobański, der trotz seiner schweren Krankheit sich in ungeschwächtem Besitz seiner Geisteskräfte befand, eröffnet, dass wir zur Aufnahme seines Testaments bereit seien.

Hierauf erklärte er:

»Ich setze als alleinige Erbin meine Tochter Marie ein; ihren Ehemann, den Töpfermeister Rochus Konopiński zu Buk, schliesse ich von der Verwaltung und Nutzniessung des in Folge meines Todes meiner Tochter Marie zufallenden Vermögens aus. Dieses Vermögen soll also Vorbehaltsgut meiner Tochter sein.

Der hiesigen Kapelle zum heiligen Johannes Nepomuk vermache ich 500 M. — fünf hundert Mark; der an ihr angestellte Priester soll hierfür an meinem jedesmaligen Sterbetage während zehn auf meinen Tod folgender Jahre für mein Seelenheil die hl. Messe lesen.

Mehr will ich nicht bestimmen.«

Hierauf wurde das Protokoll vorgelesen, von dem Erblasser genehmigt und von ihm eigenhändig unterschrieben:

»Jan Sobański.«

Als Anlage wird eine deutsche Uebersetzung beigelegt.

Geschlossen.

Viktor Schrant,
Bürgermeister von Neustadt b. P.

Heinrich Schwalbe,
Heildiener.

Karolina Szóstak,
geb. Hoffmann.

Uwaga: Powyższe tłumaczenie podajemy w całej rozciągłości, ponieważ przykład 15, do którego się oryginał niniejszego protokółu odnosi, w swoim miejscu podany jest tylko w brzemieniu polskiem.

Tłumaczenie to nie wymaga uwierzytelnienia; nie jest też przepisaniem, że jedna ze współdziałających osób powinna je wykonać.

Testament sporządzony w polskim języku bez współudziału tłumacza jest ważny, chociażby do protokółu spisanego w tymże języku niemieckie tłumaczenie nie zostało dołączonem.

Testament spadkodawcy, którego osobistości przełożony nie może stwierdzić dokładnie.

Przykład 24.

Działo się trzydziestego i pierwszego grudnia tysiąc dziewięćsetnego roku w czekalni stacji kolejowej Jon Roguleit, w obwodzie gminy Jon Roguleit.

§ 2249. Niżej podpisany sołtys gminy Jon Roguleit, przywoławszy jako świadków karczmarza Henryka Marciniaka i stróża nocnego Jana Cichego, udał się tu dotąd, gdzie napotkano niewiastę pozornie ciężko chorą.

Taż oświadczyła:

że jest wdową Cecylją Muellner z domu Liebrich z Kłajpedy; że podróż swą z Kłajpedy do Tylży musiała tutaj, w Jon Roguleit, przerwać z powodu nagłej niemocy; że obawia się prędkiej śmierci i dla tego życzy sobie zrobić testament w obec przełożonego gminy.

Co do prawodzielności podanej Cecylji Muellnerowej nie ma żadnych wątpliwości; nie jest ona atoli ani przełożonemu gminy ani też żadnemu ze świadków znajomą; sama zaś oświadcza, iż

prawdopodobnie nie znajdzie się w bliskości nikogo, kto by ją znał.

Dla stwierdzenia swej osobistości przedkłada chustkę do nosa, oraz terebkę podróżną, na których się znajdują wyhaftowane litery C. M., oraz adres listu, który podług stępli, na nim się znajdujących, został oddany w Berlinie, przybył do Kłajpedy i nosi napis:

»Wielmożna Cecylja Muellner.

Kłajpeda.«

Zwrócono jej uwagę, iż pomimo to nie ma jeszcze dostatecznej pewności co do jej osoby; pomimo to żądała, aby natychmiast sporządzono jej testament, ponieważ ją siły coraz bardziej opuszczają.

§ 2249,
ust. 2.

Ponieważ istotnie była obawa, że nie będzie już mogła zrobić testamentu ani przed sędzią ani przed notariuszem, dla tego oświadczono jej, iż może tutaj zrobić testament.

Poczem oświadczyła:

»Jestem bezdzietną wdową; moi rodzice dawno już nie żyją.

Dziedzicami moimi mianuję,

troje rodzeństwa Muellnerów, Henrykę, Jana i Annę, dzieci mego zmarłego męża Jana Muellnera z jego pierwszej żony Antonji z domu Wagner.

Więcej nie mam nic do rozporządzenia.«

Następnie protokół przeczytano; spadkodawczyni zatwierdziła go oświadczając, iż — z powodu słabości — nie może pisać.

Zakończono z dodatkiem,

że z przywołanych świadków żaden nie jest małoletni, ani pozbawiony obywatelskich praw honorowych, ani też z przełożonym gminy spokrewniony ni spowinowacony.

Henryk Marciniak.

Jan Cichy.

Jan Niemir,
sołtys.

Uwaga: Sposób zamknięcia i oddania testamentu podany w przykładach 16 i 17.

III.

Testamenta publiczne zwyczajne.

§§ 2231 l. 1. 1. 2233.

Spadkodawca jest głuchy.

Przykład 25.

Działo się przed król. sądem okręgowym w Poznaniu, dnia dwudziestego siódmego lutego tysiąc dziewięćset drugiego roku.

Obecni:

Radca sądu okręgowego Schultz,
jako sędzia,

sekretarz Müller,
jako protokolista.

Stawił się dzisiaj

kotlarz Jerzy Młotowski w miejscu, sędziemu osobiście znany.

Próby porozumienia się z nim dały sędziemu przeświadczenie, że Młotowski jest wprawdzie głuchy, lecz poza tem zupełnie do działań zdolny.

Tenże oświadczył:

2088.

2087.

»Ja mam tylko, co następuje, do rozpo-
rządzenia:

Po śmierci mej przekazuję połowę mego majątku Karolowi Maciejewskiemu, urodzonemu dnia trzydziestego marca tysiąc ośmset dziewięćdziesiątego roku jako nieślubne dziecko mej długoletniej gospodyni Katarzyny Maciejewskiej.«

Następnie protokół p r z e c z y t a n o i spadkodawcy do przejrzania przedłożono; poczem tenże oświadczył:

»Wszystko to jako dobrze spisane za-
twierdzam.«

Wreszcie własnoręcznie podpisał:

Jerzy Młotowski.

Zakończono.

Schultz,

radca sądu okręgowego.

Müller,

sekretarz.

U w a g a. Kto jest głuchy i nie umie czytać pisanego, nie może zrobić testamentu, gdyż nie można się przekonać, czy protokół został zatwierdzony.

W miejsce sekretarza mógłby sędzia powołać także dwóch świadków. Gdyby w miejsce sędziego notariusz czynności tej się podjął, w takim razie musiałby przywołać albo drugiego notariusza albo dwóch świadków.

Spadkodawca jest niewidomy.

Przykład 26.

Działo się w Bytomiu, dnia trzeciego lutego
tysiąc dziewięćset drugiego roku.

Przedemną, Dr. Waldemarem Schultze,
król. pruskim notariuszem, oraz za świadka
przywołanym król. pruskim notariuszem Adamem
Czapskim, obydwoma w miejscu zamieszkałymi,

stawiła się dzisiaj w biurze mojem, przy ulicy Szerokiej nr. 27, II. piętro,

mnie, notariuszowi Schultzemu osobiście znana wdowa po profesorze gimnazyalnym, Joanna Górską z domu Tańska, mieszkająca przy rynku nr. 7.

Pani Górską, będącą od lat kilku niewidomą, oświadcza, że

ma zamiar zrobić testament i podaje, co następuje do protokołu:

»Dziedzicami moimi mianuję troje mych dzieci:

Karolinę, zamężną za kupca Artura Ciszewskiego w Poznaniu,

Henryka, właściciela fabryki w Bytomiu,

Stanisława, proboszcza w Mysłowicach.

Żadne z mych dzieci nie ma być obowiązane do wyrównania przy działach spadkowych po mnie. §§ 2050, 2316.

Dzieciom córki mojej Karoliny, Emilii i Helenie Ciszewskim zapisuję 30 000 marek — trzydzieści tysięcy marek —.

Kupcowi Arturowi Ciszewskiemu odbieram prawo zarządu i użytkowania zapisu córek jego Emilii i Heleny, oraz co do udziału spadkowego żony jego. §§ 1651, 1369.

Poczem protokół został przeczytany i przez spadkodawczynią zatwierdzony, która na koniec oświadczyła, że nie może pisać.

Zakończono.

Dr. Waldemar Schultze,
król. notariusz.

Adam Czapski,
król. notariusz.

U w a g a: Przez zakaz wyrównania nie wolno spadkodawcy ukrócić części obowiązkowych. Jeżeli z powodu tego rozporządzenia kto z uprawnionych do części obowiązkowej by został poszkodowany, to wolno mu żądać uzupełnienia części obowiązkowej aż do wysokości połowy jego udziału spadkowego.

Spadkodawca niewidomy lub głuchy może także sporządzić testament we formie nadzwyczajnej.

Słowniczek polsko - niemiecki

zachodzących wyrazów prawniczych (p. = patrz).

Beztestamentowe następstwo dziedziczenia: Intestaterbfolge.

Boczna linia: Seitenlinie.

Część obowiązkowa: Pflichtteil.

» wyjęta: der Voraus (des Ehegatten).

Czynność prawna: Rechtsgeschäft; cz. p. między żyjącymi, na przypadek śmierci: R. unter Lebenden, von Todeswegen.

Descendent: p. potomek.

Doradca: p. pomocnik.

Dziecko ślubne, prawe, prawego łoża: eheliches Kind.

Dziecko nieslubne, nieprawego łoża: uneheliches Kind.

Dziedzic: Erbe.

» jedyny: Alleinerbe.

» -następca: Nacherbe, fideikommissarischer Erbe.

Dziedzic podstawiony: Ersatzerbe, Substitut.

Dziedzic-poprzednik: Vorerbe, Fiduciärerbe.

Dziedzic powierniczy: p. dz.-poprzednik.

Dziedzic uniwersalny: Universalerbe.

Egzekutor testamentu: p. wykonawca.

Familijna rada: Familienrat.

Fideikomisowy substytut: p. dziedzic-następca.

Jeneralny sukcesor: Universalerbe.

Kodycył: Codizill.

Kontrakt ślubny: Ehevertrag.

Krewny: p. pokrewny.

Kurator: Pfleger.

Kwit na złożenie: Hinterlegungsschein.

Legat: Legat, Vermächtnis.

Legatarjusz: Legatar, Vermächtnisnehmer.

Legitymacja przez następne małżeństwo: Legitimation, Ehelichkeitsklärung durch nachfolgende Ehe.

Majątek zastrzeżony: Vorbehaltsgut.

Majątkowe prawo: Güterrecht; m. pr. z kontraktu, z ustawy: vertragsmässiges, gesetzliches Güterrecht; m. pr. małżeńskie: eheliches Güterrecht.

Małoletni: minderjährig.

Małżonek: Ehegatte; m. przy życiu pozostały, pozostający: der überlebende Ehegatte.

Marnotrawstwo: Verschwendung.

Mianować: ernennen, einsetzen.

Mianowanie: Ernennung, Einsetzung.

Nabyć: erwerben.

Nabycie spadku: Erwerb der Erbschaft.

Naddział: der Voraus (des Ehegatten).

Nagły testament: Nottestament.

Nakaz: Auflage.

Następstwo dziedziczenia: Erbfolge; n. dz. prawne: gesetzliche Erbfolge.

Nieslubny: unehelich.

Nieważność: Ungiltigkeit, Nichtigkeit.

Nieważny: ungiltig, nichtig.

Niezdolność do testowania: Testir-
unfähig, Unfähigkeit ein Testa-
ment zu errichten, zu testiren.

Obciążenie długami: Überschuldung.
Obdarzenie: Zuwendung.

Obdarzyć kogo: jemandem etwas zu-
wenden.

Oddanie: Übergabe, Rückgabe.

Odebranie: Entziehung (części obo-
wiązkowej: des Pflichtteils).

Odrzucić spadek: ausschlagen eine
Erbschaft, verzichten auf.

Odwołać: widerrufen.

Odwołanie: Widerruf.

Opiekun: Vormund.

» przeciwny (drugi): Gegen-
vormund.

Ostatnia wola: letzter Wille.

Otwarcie testamentu: Eröffnung des
Testaments, Testamentseröffnung.

Otwarcie się spadku: Erbfall, Erb-
anfall; otw. się sp. dla dziedzica-
następcy: Nacherbfolgeeintritt.

Parentela: die Parentel; następstwo
parenteli: Parentelenerbfolge.

Pismo: Schrift.

Podarek ślubny: Hochzeitsgeschenk.

Podstawić dziedzica: einen Ersatz-
erben ernennen, einen Substitu-
ten einsetzen, substituiren je-
manden.

Podstawić zapisobiercę: ein Ersatz-
vermächtnis errichten, einen Er-
satzvermächtnisnehmer ernennen

Pokrewieństwo: Verwandtschaft.

Pokrewny: verwandt, Verwandter.

Policzyć na część obowiązkową: an-
rechnen auf den Pflichtteil.

Pomocnik: Beistand.

Poświadczenie złożenia: Hinterle-
gungsschein.

Potomek: Abkömmling, Descendent.

Powierniczy: p. dziedzic.

Powinowactwo: Schwägerschaft.

Powinowaty: verschwägert.

Pozostałość: Nachlass, Hinterlassen-
schaft, Erbschaft.

Prawnica osoba: juristische Person.

Prawdzielny: geschäftsfähig.

Prelegat: Prälegat, Vorausvermächtnis.

Prosta linia: gerade Linie.

Protokół: Protokoll; spisać, sporza-
dzić pr.: niederschreiben, er-
richten, aufsetzen.

Protokolista: Protokollführer.

Przebaczyć winy: die Vergehungen
verzeihen.

Przechowanie: Aufbewahrung.

Przełożony: Vorsteher; p. gminy:
Gemeindevorsteher; p. obszaru
dworskiego: V. des Gutsbezirks.

Przyrost (przrastanie): Anwachsung.

Rodzeństwo rodzone: vollbürtige
Geschwister.

Rodzeństwo przyrodnie: halbbürtige
Geschwister.

Rodzicielska władza: elterliche Ge-
walt.

Rozporządzenie ostatniej woli: letzt-
willige Verfügung.

Rozporządzić ostatnią wolą: letzt-
willig verfügen.

Rozwiedziony małzonek: geschiede-
ner Ehegatte.

Rozwieść się: sich scheiden (lassen).

Sąd okręgowy: Amtsgericht.

» pozostałości: Nachlassgericht.

Sekretarz sądowy: Gerichtsschreiber.

Skarb państwa: Fiskus.

Ślubny kontrakt: Ehevertrag.

» podarek: Hochzeitsgeschenk.

Sołtys: Gemeindevorsteher, p. prze-
łożony gminy.

Spadek: Erbschaft.

Spadkobierca: Erbe; p. dziedzic.

Sdadkodawca: Erblasser, Testator
Testatrix.

Spis majątku: Vermögensverzeichnis.

» pozostałości: Nachlassverzeich-
nis, N.-Inventar.

Spisać pozostałości: ein Nachlass-
Inventar errichten.

Spokrewniony: verwandt.

Spólne mienie: Gesamtgut.

Spólność mienia: Gütergemeinschaft.

» » nieprzerwana: fort-
gesetzte Gütergemeinschaft.

Spółdziedzic: Miterbe.

Sporządzić testament: Testament errichten.

Spowinowacony: verschwägert.

Sprzęty gospodarstwa domowego: Haushaltungsgegenstände.

Spuścizna: p. spadek.

Stopień: Grad.

Substytut: Substitut; p. dziedzic podstawiony.

Substituować: substituiren; p. podstawić.

Świadek: Zeuge.

Świadczyć pod przysięgą: eidlich als Zeuge aussagen, vernommen werden.

Testament: Testament, letztwillige Verfügung.

Testament nagły: Nottestament.

» prywatny: Privattestament.

» wspólny: gemeinschaftliches Testament

Testament wzajemny: wechselseitiges Testament.

Testować: testiren, letztwillig verfügen.

Tłumacz: Dolmetscher.

Ubezważnowolnić: entmündigen.

Ubezważnowolnienie: Entmündigung.

Uchylenie testamentu: Aufhebung des Testaments.

Uchylić: aufheben (ein Testament)

Udział spadkowy: Erbanteil, Erbteil,

Umowa spadkowa: Erbvertrag.

Uniwersalny sukcesor: Universalerbe, Gesamtnachfolger

Uprawniony: berechtigt; u do części obowiązkowej: Pflichtteilsberechtigter.

Uprzedni: p. zapis.

Użytkowanie: Nutzniessung.

Warunek: Bedingung; w. rozwiązujący: auflösende B; w. zawieszający: aufschiebende B.

Własnoręczuy: eigenhändig.

Wolny majątek: freies Vermögen.

» opiekun: befreiter Vormund.

Wspólny: gemeinschaftlich.

Wydziedziczyć: enterben; w. w dobrej myśli: in guter Absicht enterben.

Wydziedziczenie: Enterbung.

Wykonawca testamentu: Testamentsvollstrecker.

Wyłączyć: ausschliessen; w. od opieki: von der Vormundschaft ausschliessen.

Wyprawa: Ausstattung.

Wyrównanie: Ausgleichung.

Zachowanie: Aufbewahrung.

Zadłużenie: Überschuldung.

Zamianowanie: p. mianowanie.

Zamknięcie protokołu: Verschluss des Protokolls.

Załącznik: Anlage.

Zapis: Vermächtnis, Legat.

» fideikomisowy: Nachvermächtnis.

Zapis podstawiony: Ersatzvermächtnis.

» prawny: gesetzl. Vermächtnis.

» uprzedni: Vorausvermächtnis, Prälegat.

Zapisobierca: Vermächtnisnehmer, Legatar.

Zarząd: Verwaltung.

Zastrzeżony: p. majątek.

Zdolność do testowania, do rozporządzeń ostatniej woli: Testirfähigkeit, Fähigkeit, ein T. zu entrichten.

Zniszczyć: vernichten.

Zrobić testament: T. errichten.

Zrzeczenie się spadku: Erbverzicht, Verzicht auf die Erbschaft.

Zwrot testamentu: Rückgabe des Testaments.

Skorowidz alfabetyczny.

(p. — patrz. — Liczby oznaczają stronnice.)

- Beztestamentowe** następstwo dziedziczenia 7
Boczna linia 6.
Część obowiązkowa 28.
» wyjęta p. naddział.
Czynność prawna na przypadek śmierci 1.
Czynność prawna między żyjącymi 1.
Descendent p. potomek.
Dziecko nieślubne, nieprawego łoża 6
» ślubne, prawe 6.
Dziedzic jedyny 5.
» -następcą 36, 83.
» -poprzednik 36, 37.
» powierniczy 36.
» podstawiony 5, 35, 36.
Ekzekutor p. wykonawca.
Familijna Rada 25.
Fideikomisowy substytut p. dziedzic-następcą.
Fiskus p. skarb.
Forma testamentu 51, 75.
Jeneralny sukcesor 5.
Kodycył 26.
Kontrakt ślubny 16, 17.
Krewny p. pokrewny.
Kurator p. mianowanie.
Kwit na złożenie 54.
Legat p. zapis.
Legatarjusz p. zapisobierca.
» Legitymacja przez następne małżeństwo 6.
Majątek zastrzeżony 25.
Majątkowe prawo z kontraktu 17.
» » z ustawy 17.
Małoletni 53, 56, 61.
Marnotrawstwo 31.
Mianowanie dziedzica 34.
» » -następcy 36.
» kuratora 26, 89.
» opiekuna 24, 83, 95.
» » przeciwnego 24.
Nabycie spadku 22.
Naddział 29.
Nagły testament 57.
Nakaz 44, 86, 91.
Następstwo dziedziczenia krewnych 5.
» » małżonka 6, 14
» » prawne 4.
» » skarbu 6, 21.
Nieślubny p. dziecko.
Nieważność testamentu 51, 60, 63.
Niezdolność do testowania 49.
Obciążenie długami (zadłużenie) 31.
Oddanie pisma 104.
» testamentu 103.
Odebranie części obowiązkowej p. wydziedziczenie.
Odrzucenie spadku 22.
Odwołanie testamentu 70, 86, 98.
Odwołanie testamentu wspólnego 12.
Opiekun p. mianowanie.
Ostatnia wola 2.
Otwarcie testamentu 77.
» się spadku 5, 8, 11.
» » » dla dziedzica-następcy 37, 38.
Parentela 11; następstwo parenteli 7, 11.

Podarki ślubne 14.
 Pokrewny, pokrewieństwo 6
 Policzenie na część obow. 28.
 Pomocnik 24.
 Poświadczenie złożenia 54.
 Potomkowie 7, 33.
 Powierniczy p. dziedzic.
 Powinowaty, powinowactwo 7.
 Pozostałość 3.
 Prawnicze osoby 91.
 Prelegat 42.
 Prosta linia 6.
 Protokół 57, 61.
 Przebaczenie win 31.
 Przechowanie testamentu 54, 57, 81.
 Przełożony gminy 58.
 Przełożony obszarowi dworskiego 58.
 Przyrost, przyrastanie 35.
 Pupilarna substytucja 41.
 Rodzeństwo przyrodnie 8.
 » rodzone 8.
 Rodzicielska władza 23.
 Rozporządzenie ostatniej woli 4.
 » na przypadek śmierci 1.
 Rozrzutność (powód do wydziedziczenia) 31.
 Rozwiedziony małżonek 15.
 Sąd pozostałości 22.
 Sekretarz sądowy 55.
 Skarb 21.
 Ślubny p. dziecko, kontrakt, podarek.
 Sołtys p. przełożony gminy.
 Spadek 3.
 Spadkobierca p. dziedzic.
 Spadkodawca 2.
 Spis (spisanie) majątku 23.
 » pozostałości 77.
 Spokrewniony p. pokrewny.
 Spowinowacony p. powinowaty.
 Spólne mienie 17.
 Spółność mienia ogólna 17: podług
 K. C. 17; podług O. U. K. 20;
 nieprzerwana 19.
 Spółdziedzic 5, 34, 91
 Sporządzenie testamentu p. testament.
 Sprzęty gospodarstwa domowego
 14, 46.
 Spuścizna p. spadek.,

Stopień pokrewieństwa 6; stopień
 powinowactwa 7.
 Substytut 35, 36.
 Świadek 58.
 Testament, jego forma 51, 75; po-
 jęcie 1; treść 4, 26, 27, 33, 74.
 Testament prywatny 52, 76.
 » » zwyczajny 52,
 81—99.
 Testament prywatny nadzwyczajny 67.
 » publiczny 55, 125.
 » » nadzwyczajny 57,
 100, 116, 118.
 Testament głuchych 50, 125.
 » niemych lub mówić nie-
 mogących 50, 56, 63, 112.
 Testament niewidomych 50, 126.
 » małoletnich 49.
 » pisać nie umiejących 56,
 63, 102.
 Testament językiem niemieckim nie
 władających 56, 64, 116, 118
 (bez tłumacza).
 Testament wspólny 51, 53, (nagły)
 58, 106, 72, 82.
 Testament wzajemny 72, 95.
 » ustny 56.
 » przez oddanie pisma 56, 104.
 » małżonków p. wspólny
 i wzajemny.
 Testamentu odwołanie p. odwołanie.
 » uchylenie p. uchylenie.
 » sporządzenie przed sędzią
 55, 99, 125
 Testamentu sporządzenie przed nota-
 rjuszem 55, 126.
 Testament sporządzony przed przeło-
 żonym gminy 60, 100, 106,
 118, 122.
 Testament sporządzony przed przeło-
 żonym obszarowi dworskiego 60,
 100, 112.
 Testament w miejscowości odciętej
 od świata 66, 114.
 Testament na okręcie w czasie po-
 dróży morskiej 68, 114.
 Testament w obec 3 świadków 67.
 Testator(ka) 2
 Tłomacz 56, 64.

Ubezwiastnowienie 49.
Uchylenie testamentu 70, 96.
Udział spadkowy 5, 35.
Umowa spadkowa 2, 3, 52.
Uniwersalny sukcesor 5.
Uprzedni p. zapis.
Warunki 91.
Własnoręczny testament p. testament prywatny.
Wolny opiekun 24, 83.
Wolny majątek 26, 85.
Wspólny p. testament.
Wydziedziczyć 28, 30, 89.
Wydziedziczyć w dobrej myśli 31, 73, 86.
Wykonawca testamentu 45, 91.
Wyłączyć od opieki 24.
Wyłączyć mianowanie opiekuna przeciwnego 24.
Wyprawa 12, 13.
Wyrównanie 12.

Wzajemny p. testament.
Zachowanie testamentu p. przechowanie.
Zadłużenie p. obciążenie długami.
Zamianowanie p. mianowanie.
Zamknięcie protokołu 66, 102, 105.
Zapis 42, 86, 95.
» fideikomisowy 44, 89.
» podstawiony 43, 86.
» prawny 46, 91.
» uprzedni 42.
Zapisobierca 42.
Zarząd 25.
Zastrzeżony p. majątek
Zdolność do testowania 49.
Zmiana dotychczasowego stanu majątkowego 21.
Zniszczenie testamentu 71.
Zrobienie testamentu p. testament.
Zrzeczenie się spadku 2, 16.
Zwrot testamentu 54, 98.

Skorowidz paragrafów K. C.

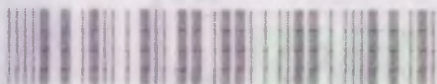
	Str.		Str.
§§ 2—3	53	§§ 1777	24, 84, 95
» 6	89	» 1782	24, 95
» 55—79	46	» 1792	95
» 65	94	» 1836	84
» 104	49	» 1852—1854	24, 84, 95
» 125	51	» 1858—1880	25
» 129	22	» 1886—7	84
» 134, 138, 139	27	» 1899	89
» 1012	93	» 1909	86, 94
» 1017	93	» 1910	50
» 1116	90	» 1917	26, 90, 94
» 1199	94	» 1922—1930	5—11, 85
» 1363—1431	17	» 1925	115
» 1369 25, 101, 127		» 1931—1934	14, 15
» 1370	25	» 1936	21
» 1432—1563	17	» 1937	1, 81
» 1434	17	» 1938	93
» 1438	18	» 1940	89
» 1440	25	» 1942—4	22
» 1484	18	» 1944—5	73
» 1511—1516	18	» 1969	46, 93
» 1526	25	» 2044	91
» 1589	6	» 2049	85
» 1590	7	» 2050	12, 87, 127
» 1638 25, 86, 94		» 2051	13
» 1640 23, 83, 84, 91, 95		» 2056	13
» 1648	83	» 2065	33
» 1651 25, 86, 94		» 2071	88, 89
» 1659	127	» 2072	89
» 1676	86	» 2074	93
» 1680	86	» 2079	32
» 1688—1692 24, 86		» 2087—2099 34, 85, 92, 3, 126	
» 1694	86	» 2087	81
» 1697	84, 86	» 2091	89
» 1705	6	» 2093	92
» 1719	6	» 2096	108, 111

	Str.		Str.
2100—2146	36, 95	2253—8	70, 87, 98
2107	41, 91	2260	97
2109	39, 85	2266	107, 110
2111—2135	38	2267	82
2137	83, 85, 90, 95	2269	94, 96
2147—2191	42, 88, 89	2270—2	72, 94, 96, 99
2173	90, 94	2271	74, 96, 97
2191	44	2274—2302	2, 87
2192—2196	44, 89, 90	2276	17, 87
2197—2228	45, 88, 92	2289	97
2229—2230	49	2293	87
2231—2252	51, 100, 101	2296	87
	107, 109, 114	2303—2338	28, 86, 87, 90, 97
2231—3	125	2303	85, 91
2241	100	2311	29
2242	102, 109, 111	2315	87
2243	50, 113	2316	127
2244—5	116	2338	31, 73, 88, 97
2248	82	2346	2
2249	110, 116, 122	2352	2

20149/2/16 N. 30-

Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu

9306 S

001-009306-00-0

„KATOLIK“

po polsku i po niemiecku.

Cena 2 marki.

Od 1-go Stycznia 1900 r. wszedł w życie „Kodeks cywilny“ czyli Zbiór wszystkich ustaw dotyczących się spraw cywilnych. Dawniejszy landrecht przestał być obowiązującym.

Każdy obywatel, któremu chodzi o to, aby miał gruntowną znajomość ustaw najpotrzebniejszych, powinien „Kodeks“ nabyć.

Wydanie nasze jest najlepsze, bo zawiera oprócz dokładnego i wzorowego tłumaczenia polskiego, także cały tekst niemiecki.

Niska cena (2 marki za egzemplarz) uprzystępnia nabycie tego dzieła jak najszerszym kołom społecznym.

Adres: „KATOLIK“, Bytem (Beuthen O.-S.)